

Sundhedens herredømme

- en undersøgelse af hvilken betydning investeringen i sundhed har for magtstrukturene blandt tre udvalgte sociale grupper

Specialeafhandling af

Thilde Løndahl og Sarah Wibrand

Kandidatuddannelse i Læring og forandringsprocesser

Aalborg Universitet København

August 2015

Forord

Denne specialeafhandling er udarbejdet af to Cand.mag. studerende fra Aalborg Universitet København, studieretningen '*Læring og forandringsprocesser*'.

Afhandlingen henvender sig primært til undervisere og studerende på studielinjen '*Læring og Forandringsprocesser*', samt øvrige der skulle have en interesse for social ulighed i sundhed og arbejdet med en Bourdieusk tilgang.

Vores personlige motivation udspringer af at undersøge, hvordan det kan være, at der i et moderne samfund som Danmark, hersker en stor ulighed i sundhed? Hvorfor synes den generelle sundhedsdiskurs at være fastgroet, så den kun omfavner de stærkeste i samfundet og lader de svageste stå til? Hvilke konsekvenser skaber den generelle sundhedsdiskurs for de svageste i samfundet og har de nogen mulighed for at gøre modstand?

Disse undrende spørgsmål, samt indholdet fra valgfaget '*Sundhed og Læring*' var det der startede udformningen af denne specialeafhandling. Det var grundstenene til vores motivation bag og interesse i, at undersøge social ulighed i sundhed i et velfærdsland som Danmark, hvor der er lovkrav om: *sundhed for alle*.

Vi vil gerne takke de medvirkende informanter og organisationer for, at have stillet deres tid, ressourcer og indsigt om sundhed til rådighed for vores forskningsprojekt. En tak til Mie Friis Larsen, Camilla Dahl og Annemiek Wilson, som har været behjælpelige i afhandlingens udformning i henhold til korrekturlæsning, pilotstudie og oversættelse af resumé.

Ydermere en speciel tak til vores specialevejleder Kristian Larsen, professor ved AAU, som har bidraget til at udvide vores videns horisont indenfor en Bourdieusk tilgang, og bidraget til en øget forståelse af sundhed som en social faktor, og medskaber til ulighed i det danske samfund.

Og endelig en KÆMPE tak til vores familier, venner og Sarahs kæreste Asbjørn, som i hele processen har troet på os og vores arbejde. At de storsindet og diskret har båret over med vores manglende mentale nærvær, praktiske deltagelse og svingende sindsstemninger har været af uvurderlig betydning.

Abstract

The goal of this thesis is to study health inequality in Denmark. Research shows that there is a dominant discourse within the country, which dictates how we should live and what we should look like in order to be perceived as healthy. We are interested in understanding and explaining *what meaning investments in health have on the power structures of three selected and demarcated social spaces*. We chose this research question because we have experienced marked differences in the citizen's premises for conforming to the dominant health discourse in Denmark. The thesis aims to provide insight into both the outer and inner structure, which makes up the dominant health discourse. In this sense, we were inspired by the French sociologist, anthropologist and philosopher, Pierre Bourdieu, and the thesis is grounded in his renowned methodological and theoretical work.

The theoretical approach of the thesis is constructivist structuralism or structuralist constructivism. We work with a practical epistemology since the opportunity for achieving true knowledge must be legitimized by the surroundings, as this is where the truth exists. Nothing in itself has value, before we as researchers attribute objectivity to it, and hereby make it valid.

The empirical data consist of qualitative observations and semi-structured interviews. The research study is conducted using three selected groups that each represent a constructed space. The first space represents the upper class and the thesis' highest positioned social space – symbolised by the ministry. The second space represents the middle class and is symbolised by the physical education students. The third space represents the lower class and is the lowest positioned space in the study – symbolised by the unemployed.

Inspirations for the thesis' strategic and analytical considerations came both from Bourdieu and the hermeneutic circle. This means that despite us saying that we are nearing the truth without hypotheses, our brains are filled with pre-constructed objects. Based our preconceptions, we search for deeper explanations and connections both by questioning the agents' sense of understanding and also by questioning our own understanding of this sense of comprehension. We work in a dialectical relationship between theory and empirical data, which means we develop new knowledge as theory meets data and vice versa.

The analysis is divided into three sections, which together form the answer to our research question. The first part includes an analysis of the combined amount of capital of the agents in the three spaces, which we later position in relation to one another in the social sphere. Secondly, an analysis consisting of the spaces' legitimate health doxa is presented, followed by a comparison of the first analyses where we study how the different spaces' investment in health affects the power dynamics. The first part sheds light on how the spaces are positioned in the social sphere, which informs the preconditions for the agents' actions by their combined social capital and embedded bodily dispositions. From this, we can in part two extract each space's legitimate health doxa, which again is the prerequisite for concluding each space's investment in health and the consequences of this in part three.

We conclude that the space's dispositions and the combined amount of capital are crucial for their understanding of health as well as their positioning in society. This positioning and understanding of what is perceived as healthy or unhealthy creates preconditions for investing in health. We conclude that the actual health discourse entails a polarising effect on society separating those that are able to embrace the health discourse and those that continue a lifestyle defined by poor diet and inactivity. The categorisation of whether you are healthy or unhealthy constitutes and constructs social categories. In this case, those at the top and those at the bottom, which is based on association or separation. These findings go against the Nordic welfare state's shared values of health for all, which is why we in this thesis wish to draw attention to the fact that there is continued need for policy development in this area.

The thesis is concluded by a comprehensive discussion chapter, which describes the study's strengths and limitations. Here we explain and discuss our reflexive considerations concerning the selection of and approach to the thesis topic. Overall, the chapter includes a discussion of the theoretical, methodological and analytical approach.

Specialeafhandlingens struktur

Specialet er overordnet set inddelt i 10 kapitler, hvor nedenstående afsnit har til formål at give et overblik i projektets opbygning og dets indhold i de forskellige kapitler.

Kapitel 1 indeholder indledning og baggrund, hvori problemfeltet og vores begrundelse for valg af emne fremstilles. Dernæst følger **kapitel 2**, hvor vi kort præsenterer den aktuelle forskning i afhandlingens State of the Art. **Kapitel 3** omhandler specialeafhandlingens videnskabsteoretiske ståsted. Her præsenteres det konstruktivistiske strukturalistiske perspektiv og argumenterne for vores valg heraf. **Kapitel 4** præsenterer afhandlingens inspirationskilde, teoretikeren Pierre Bourdieu, og de af hans begreber der anvendes i afhandlingen. I **kapitel 5** konstrueres analysegenstanden, der udgøres af et overordnet sundhedsfelt og heri tre tænkte empiriske felter. **Kapitel 6** udgør de metodologiske overvejelser. Her redegør vi for de anvendte videnskabelige procedurer og teknikker, og vores overvejelser om indsamling af empiri, fremstilling og analyse af det empiriske materiale, samt refleksioner over forforståelse og forskerposition, fremstilles. Afslutningsvis præsenteres specialets etiske overvejelser samt en præsentation af afhandlingens kvalitetskriterier. **Kapitel 7** indeholder præsentation af og argumentation for valg af analysestrategi, mens **kapitel 8** indeholder selve analysen. Analysen er for gennemsigtighedens skyld opdelt i tre dele, hvor første del består af en analyse af felternes positionering i det sociale rum. Anden del består af en analyse af felternes legitime sundheds doxa, mens tredje og sidste del består af en sammenholdning af analysens del et og to, hvor vi her fremanalyserer felternes investering i sundhed. I **kapitel 9** sammenholdes specialets resultater i en konklusion. Afhandlingen afsluttes i **kapitel 10** med en diskussion af specialets styrker og svagheder. Her gør vi rede for, samt diskuterer vores refleksive overvejelser vedrørende vores valg og tilgang i afhandlingen. Diskussionsafsnittet omhandler både en teoretisk, metodisk og analytisk diskussion.

Bilag; vedlægges på USB, hvor bl.a. transskriptionerne af det empiriske materiale findes.

Indholdsfortegnelse

FORORD	1
ABSTRACT	2
SPECIALEAFHANDLINGENS STRUKTUR	4
KAPITEL 1: INTRODUKTION	8
INDLEDNING	8
PROBLEMFELT	10
PROBLEMFORMULERING	11
KAPITEL 2: STATE OF THE ART - EN KORT BESKRIVELSE AF DEN AKTUELLE FORSKNING	13
SUNDHEDSKAPITAL	13
SUNDHEDSFREMME SET I ET KRITISK PERSPEKTIV	16
KAPITEL 3: VIDENSKABSTEORETISK PERSPEKTIV	18
KONSTRUKTIVIST STRUKTURALISME	18
SPECIALETS ONTOLOGI OG PRAKSEOLOGI	19
KAPITEL 4: TEORI	21
PIERRE BOURDIEU	21
AGENTENS SUNDHEDSLIVSSTIL	22
POSITIONERINGEN BLANDT AGENTERNE	24
DET SOCIALE RUM	26
SYMBOLSK VOLD OG SUNDHED	26
KULTUR SOM PRAKSIS	27
KAPITEL 5: PRÆSENTATION AF ANALYSEGENSTAND	29
KONSTRUKTION AF SUNDHEDSFELT	30
KONKURRENCESTATEN	30
DEN AKTUELLE SUNDHEDSDISKURS	33

KONSTRUKTION AF DE EMPIRISKE FELTER	35
ARBEJDSMARKEDSFELTET	36
UDDANNELSESFELTET	37
FELTET FOR ARBEJDSLØSE	38
<u>KAPITEL 6: METODOLOGISKE OVERVEJELSER</u>	<u>43</u>
VALG AF SAMFUNDSGRUPPER	43
DE KVALITATIVE METODER	46
OBSERVATIONSTUDIER	46
INTERVIEW	47
FREMGANGSMÅDE	50
UDVÆLGELSE AF INFORMANTER	50
MINISTERIET	50
DE IDRÆTTSSTUDERENDE	51
DE ARBEJDSLØSE	51
BEHANDLING AF DET EMPIRISKE MATERIALE	52
TRANSSKRIFTION	52
MENINGSKONDENSERINGER	53
KONSTRUKTIONEN AF DET SOCIAL RUM	53
FORFORSTÅELSE OG FORSKERPOSITION	53
DET DOBBELTE BRUD	54
FORSKERPOSITION	55
ETISKE OVERVEJELSER	58
FORSKNINGSARBEJDETS KONSEKVENSER	58
FORSKNINGSAKTIVITETENS OMKOSTNINGER FOR DET UDFORSKEDE SUBJEKT	60
TIL- OG FRAVALG	60
KVALITETSKRITERIER	61
LITTERATUR	62
<u>KAPITEL 7: ANALYSESTRATEGI</u>	<u>64</u>
ANALYSESTRATEGISKE OVERVEJELSER	64
LÆSEVEJLEDNING TIL ANALYSEN	65
ANALYSENS STRUKTUR	66
<u>KAPITEL 8: ANALYSE</u>	<u>70</u>

FØRSTE ANALYSE - POSITIONERING	70
ARBEJDSMARKEDSFELTETS POSITION	70
UDDANNELSESFELTETS POSITION	76
ARBEJDSLØSHEDSFELTETS POSITION	81
DET SOCIALE RUM	87
ANDEN ANALYSE – DOXA	90
ARBEJDSMARKEDSFELTETS LEGITIME SUNDHEDS DOXA	90
UDDANNELSESFELTETS LEGITIME SUNDHEDS DOXA	96
ARBEJDSLØSHEDSFELTETS LEGITIME SUNDHEDS DOXA	102
TREDJE ANALYSE – SYMBOLSK VOLD	108
MINISTERIETS INVESTERING I SUNDHED	108
DE IDRÆTTSSTUDERENDES INVESTERING I SUNDHED	112
DE ARBEJDSLØSES INVESTERING I SUNDHED	116
KAPITEL 9: OPSAMLING	119
KONKLUSION	119
PERSPEKTIVERING	123
KAPITEL 10: DISKUSSION AF SPECIALEAFHANDLINGENS STYRKER OG SVAGHEDER	126
TEORETISKE VALG	126
KRITIK AF BOURDIEU	126
ANDRE PERSPEKTIVER	127
METODISKE VALG	127
OBSERVATION	127
INTERVIEWSPØRGSMÅL	128
MENINGSKONDENSERING	128
DET SOCIOLOGISKE HÅNDVÆRK	128
SPECIALEAFHANDLINGENS EMPIRISKE OMFANG	130
ANALYTISKE REFLEKSIONER	133
FORFORSTÅELSE	133
LITTERATURLISTE	135

Kapitel 1: Introduktion

Indledning

I Danmark og andre vestelig lande eksisterer der en dominerende diskurs i forhold til hvilken en krop, der ses som den normale og sunde krop. Den herskende forståelse af denne krop formidles i høj grad af staten, men også de sundhedsprofessionelle indgår i konstruktionen af de rigtige og urigtige kroppe (Larsen & Brinkkjær, 2008).

Af landets nyhedsmedier fremgår det, at det trænedede kroksideal er sundt og efterstræbes i store dele af befolkningen (Jyllands-Posten, 2013). Den slanke, muskuløse og skønne krop hyldes og betragtes i dag som en legitim måde at selektere mellem mennesker (Nygaard, 2011b). I den danske kultur er sundhed en central værdi, hvor selvkontrol er et nøgleord, som ifølge Astrid Jacobsen, lektor på Københavns Universitet, udspringer af, at:

”De faste balder, markerede arme og de tonede lår er med til at understrege, at vi har kontrol over vores krop, og at vi formår at holde kroppen ved lige til trods for, at langt de fleste har en travl hverdag præget af stillesiddende arbejde” (Jyllands-Posten, 2013).

Vi er som nation blevet besat af sundhed, og den veluddannede og øvre middelklasse har gjort sundhed til en selvstændig værdi. Dette budskab fremhæver sociolog, antropolog og ph. d. Nanna Mik-Meyer igennem en lang række af nyhedsmedier. Nyhedsoverskrifterne fra de seneste fem år bevidner om det samme. Fra Politikken: ”I sundhedens hellige navn” (Hvas, 2014), fra BT: ”Besat af sundhed” (Langpap, 2011), fra Kristeligt Dagblad: ”De travle har gjort sundheden til en selvstændig værdi” (Nygaard, 2011a) og fra Psykolog Nyt: ”Sundhedens herredømme” (Mik-Meyer, 2011). Disse nyhedsoverskrifter anvendes til at eksemplificere den fremtrædende rolle, som sundhed har fået i en dansk hverdagskontekst.

Den dominerende forståelse består i en dyrkelse af den trænedede og tonede krop. Denne dyrkelse af sundhed kommer dog meget uensartet til udtryk blandt landets forskellige sociale grupper. På Statens Institut for Folkesundheds hjemmeside forefindes sundheds- og sygelighedsundersøgelser (Statens Institut for Folkesundhed), hvor vi på baggrund af undersøgelser fra 2005 og ved brug af forskellige krydsindex har konstrueret, at 29,1 % af de førtidspensionerede og 71,1 % af de

arbejdsløse vurderede deres helbredstilstand som god eller virkelig god. Derimod vurderede 91,2 % af lønmodtagere på højeste niveau og 91,9 % af topledere deres helbredstilstand som god eller virkelig god. Det er også lønmodtagere på højeste niveau (83,3 %) og topledere (86,0 %) som hitter på listen over at tro på, at ens egen indsats for helbredet er særdeles vigtig, hvor de førtidspensionerede (55,4 %) og de arbejdsløse (71,1 %) ikke i samme grad er enig i dette udsagn. Fortsætter man med at studere undersøgelserne vil man se, at den sociale position kommer til udtryk i store dele af de sundhedsrelaterede områder. Sundhedsstyrelsen har gennem støtte til en række projekter over flere år arbejdet på at udvikle og afprøve metoder, som skal skabe større lighed i sundhed (Sundhedsstyrelsen, 2013).

På Sundhedsstyrelsens hjemmeside fremgår det, at Sundhedsstyrelsen arbejder for at fremme hele befolkningens sundhed. For at gøre det bedst muligt er der brug for fokus på udvalgte målgrupper og arenaer, da social ulighed i sundhed er en kendsgerning i Danmark.

”Begrebet social ulighed i sundhed beskriver det faktum, at sundhedsrisici og sygdomme er socialt skævt fordelt i samfundet. Det medfører, at jo dårligere borgerne er stillet socialt set, jo højere sygelighed og dødelighed har de statistisk set”
(Sundhedsstyrelsen, 2013).

Sundhedsstyrelsen beskriver, hvordan den sociale ulighed kommer til udtryk på to måder. For det første som det de kalder for den sociale gradient i sundhed, der er en gradvis ulighed i den brede befolkning. Det vil sige, at udsathed for sundhedsrisici og sygdom i befolkningen stiger gradvis i takt med, at den sociale ulighed falder. Uddannelseslængde, indkomst, beskæftigelsesforhold, boligforhold og etnicitet er nogle af de faktorer, som har betydning for den sociale gradient i sundhed. For det andet kommer den sociale ulighed til udtryk hos de særligt udsatte grupper som eksempelvis narkomaner, hjemløse og prosituerede. For disse grupper er der tale om social dikotomi, hvilket betyder, at deres udsathed for sundhedsrisici og sygdom er markant højere end for andre befolkningsgrupper (Ibid.).

I den danske velfærdsmodel er en af grundpillerne at sikre lige adgang til sundhed for alle landets borgere. Regioner og kommuner er via Sundhedsloven (2007) ansvarlig for at løse de sundhedsrelaterede opgaver (Bekendtgørelsen for sundhedsloven). Politikerne rammesætter sundhedsmål, der udmøntes i regionale og kommunale sundhedspolitikker. Disse

sundhedspolitikker har til formål at udstikke de overordnede retningslinjer for, hvordan sundhedsinstanserne skal prioritere og forvalte sundhedsopgaverne. Derefter er det de enkelte regioner og kommuner, der lokalt detailforvalter deres sundhedsindsats i forhold til deres sundhedsanskuelser (Ibid.). Hver kommune yder forskellige sundhedstilbud som hjælp til at leve et sundt liv. Disse kommunale tilbud strækker sig fra sundhedspleje til diabetes og misbrugsbehandling til overvægt, m.fl. (Sundhedstilbud). Kommunerne har en række sociologiske-, pædagogiske- og sundhedsmæssige tiltag som en del af velfærdsstatens aktiviteter.

Ministeriet for sundhed og forebyggelse (Regeringen, 2009), Sundhedsstyrelsen (Christensen, Davidsen, Ekholm, Hansen, Holst, & Juel, 2011), Vidensråd for forebyggelse (Overgaard, Grøntved, Nielsen, Dahl-Petersen, & Aadahl, 2012) m.fl., udgiver offentlige rapporter, som dokumenterer danskerens sundhedstilstand og beskriver effekten af en sund livsstil. Viden og forskrifter om sundhed foreligger frit tilgængeligt for den almene borger, og alligevel er dagens Danmark præget af en lang række kroniske sygdomme som blandt andet hjertekarsygdomme, kræft, kroniske luftvejssygdomme, diabetes og psykiske lidelser. Tobak, alkohol, fysisk inaktivitet, usund kost og overvægt er store risikofaktorer, der er medvirkende til denne konstatering (Christensen, Davidsen, Ekholm, Hansen, Holst, & Juel, 2011). På trods af øget velstand og velfærdsreformer er det ikke lykkedes at komme den sociale ulighed i til livs og dermed heller ikke den sociale ulighed i sundhed. Sundhedsstyrelsen skriver, at det er en udfordring at reducere den sociale ulighed i sundhed i arbejdet med sundhedsfremme, forebyggelse og behandling (Sundhedsstyrelsen, 2013).

Problemfelt

Nærværende specialeafhandling udspringer af ovenstående problemstilling, idet vi undrer over os, at de sundhedsrelaterede forandringer synes at være udfordrende at implementere hos udvalgte målgrupper og arenaer. Skyldes det, at de højtuddannede er bedre til at tage højde for ny viden om kost, motion, livsstil m.v.? Eller skyldes det, at de arbejdsløse har de dårligste levevilkår, de mest usunde boligforhold, de største problemer med arbejdsmiljøet etc., og dermed ikke har forudsætningerne for at kunne efterleve samfundets sundhedsnorm? Kan man forestille sig, at de arbejdsløse ingen forandring ønsker, eller har de et helt andet syn på sundhed, og på denne måde kommer til at være genstand for et andet ideal end det, de selv deler? Det kan diskuteres, om staten ved at indføre forskellige politiske tiltag således er en aktiv udøver af symbolsk vold. Det kan tolkes som en overordnet norm, at sundhed er målet i sig selv, og at staten via forskellige adfærdsregulerende initiativer er med til at fastholde en bestemt diskurs. Vi stiller spørgsmålstejn

ved, om det er den rette vej at gå, eller om den aktuelle diskurs er med til at marginalisere en bestemt gruppe i samfundet. Disse spørgsmål fører til vores interesse for at undersøge, hvilken værdi sundhed tildeles af grupper, der positioner sig forskelligt i det sociale rum, for at få indsigt i, hvad der kan være forklaring på problemstillingen. Til at undersøge disse forhold anvendes den anerkendte franske sociolog Pierre Bourdieu, hvis begrebsapparat udgør specialets forståelsesramme. Vi undersøger forholdene gennem empirisk materiale fra tre forskellige samfundslag. De tre samfundslag repræsenterer de højt positionerede, mellem positionerede og lavt positionerede. Senere i specialeafhandlingen vil vi redegøre for, hvordan vi har valgt at konstruere disse samfundsfelter.

Indledningsvis blev det klart, at der i samfundet eksisterer en dominerende sundhedsdiskurs om, hvad der opfattes som sundt og usundt. Med afsæt i denne kendsgerning blev vi nysgerrige efter at undersøge, hvorfor den konstruktion anses som den gyldige og rigtige, og hvilken betydning dette har for samfundets forskellige borgere? Med dette Bourdieuinspirerede speciale er vi således interesseret i at studere, hvordan mennesker interagerer socialt i samfundet, og hvordan de gennem deres ageren kollektivt konstruerer "*den sande viden*" omkring sundhed. I relation hertil problematiserer vi det frie valg i forhold til valg af sundhed og livsstil. Vi ønsker at undersøge, hvorvidt og i givet fald hvordan, der investeres i sundhedskroppen, og vi spørger, hvorfor de sundhedsrelaterede forandringer synes at være udfordrende at implementere hos udvalgte målgrupper og arenaer. Formålet med specialeafhandlingen er således at berige analysens genstandsfelt med en større forståelse for dets dynamikker.

Problemformulering

Hvilken betydning har investeringen i sundhed på magtstrukturerne blandt tre udvalgte og afgrænsede sociale felter?

Arbejdsspørgsmål

1. Hvordan positionerer de tre empiriske felter sig i det sociale rum og hvorfor?
2. Hvilke logikker og principper om sundhed er fremtrædende i hvert felt?

3. Hvorvidt, og i givet fald hvordan, investeres der i sundhedskroppen? I tillæg hertil, hvorfor synes de sundhedsrelaterede forandringer at være udfordrende at implementere hos udvalgte og afgrænsede sociale felter?

Kapitel 2: State of the Art - en kort beskrivelse af den aktuelle forskning

Vi har søgt vidt og bredt på forskelligt litteratur og fundet frem til et to videnskabelige tekster som vi finder relevante at præsentere, da emnet ligger parallelt med eller ligner afhandlingsgenstandsfelt – teoretisk såvel som empirisk.

Sundhedskapital

Professor, ved Aalborg Universitet Institut for Læring og Filosofi, Kristian Larsen, har i samarbejde med professor Malcolm P. Cutchin fra University of North Carolina og professor Ivan Harsløf fra Oslo Universitet skrevet om, hvordan nye sundhedsrisici og personlig investering i kroppen i de nordiske velfærdsstater er udtryk for sundhedskapital, i deres bidrag til bogen 'Changing Social Risks and Social Policy Responses in the Nordic Welfare States' (Larsen, Cutchin, & Harsløf, 2013). På baggrund af anden forskning skildrer de indledningsvis paradokset om, at den vestlige verden er præget af en række nye sundhedsrisici, på trods af en stigende interesse i sundhed og fremme af individuel sundhed gennem uddannelse, ernæring og omfattende overvågning af kroppen. Disse omstændigheder medfører en polarisering mellem de, som omfavner trenden og de som fortsætter en tilværelse med fysisk inaktivitet og dårlig kost. Der henvises til komparative undersøgelser der påpeger, at på trods af gode resultater i form af økonomisk fordeling, har de nordiske lande kun en middelmådig placering blandt nutidige velfærdsstater, når det kommer til sociale lighed i sundhed (Ibid.). De ønsker med bidraget at kvalificere slutningen om, at den lave placering ift. lighed i sundhed tilskrives på baggrund af stor social stratifikation af usund livsstil. Deres formål er derfor at diskutere, hvordan besiddelse af sundhedsressourcer kan ses som en afgørende faktor for social stratifikation i de postindustrielle nordiske lande.

Til at diskutere disse ressourcer gør de brug af Pierre Bourdieus kapitalbegreb, da Bourdieu igennem talrige undersøgelser har påvist anvendeligheden af sit begrebsapparat når det kommer til at forstå processer ift. social reproduktion og stratifikation. Dette gøres ved at vurdere besiddelse og sammensætning af forskellige former for ressourcer eller kapitaler, blandt sociale positioner. Økonomisk status (økonomisk kapital), uddannelse (kulturel kapital) og sociale netværk (social kapital) fremhæves som de vigtigste begreber til at forklare den sociale differentiering i de nordiske lande. Forfatterne udvider med deres bidrag begrebsapparatet, idet de spørger, hvorvidt en række sundheds- og kropsrelaterede aktiviteter fra hverdagens gøremål, såsom at spise, motionere,

overvågning af kroppen, samt mere ekstraordinære aktiviteter som eksempelvis maratonløb og plastikkirurgi, kan ses som strategier, der konstruerer en bestemt type kapital. Sundhedskapital diskuteres på denne baggrund, som en form for distinktiv kapitaltype – ud over andre kapitaltyper – der indgår i individer og grupperes arbejde med at fastholde og forbedre deres sociale position, og som øger de sociale risici blandt dem, som ikke investerer i denne form for kapital.

I konstruktionen af sundhedskapital, som begreb for analyse af moderne social ulighed i de nordiske velfærdsstater, referer forfatterne til de samme principper Bourdieu definerer kulturel kapital ud fra: kropsliggjort, institutionaliseret og objektiveret. I tillæg til den kropsliggjorte form, er der sundhedsmæssig kapital i sin objektiverede form, hvor der relateres til fysiske artefakter såsom bygninger, medicinske teknologier samt behandlinger og ydelser. Sundhedskapital konceptualiseres i sin institutionaliserede form i lovgivningen om sundhed, sundhedscertifikater, professionel certificering og titler, og fremherskende sundhedsmæssige teorier, som det præsenteres i lærebøger, offentlige brochurer mv. (Ibid. s. 169). Efter samme princip defineres meta-feltet. Meta-feltet i de nordiske velfærdsstater har akkumuleret visse fælles ressourcer, da de i princippet er tilgængelige for alle borgere. I relation til sundhed, har denne kapital i en objektiverede form, i offentlig infrastruktur, hospitaler, veje og jernbanenet, fælles distribution af vandforsyning, elektricitet osv. Den har også sin eksistens i artefakter som medicinsk eller farmaceutisk teknologi eller i dagligdags produkter som hormoner, vitaminer og tøj. Ressourcer i forbindelse med sundhed har også en institutionaliseret eksistens i former for sociale, uddannelsesmæssige og sundhedsmæssige love og bekendtgørelser, der fastlægger rettigheder og forpligtelser, institutioner og erhverv. Forfatterne beskriver, hvordan der er en løbende kamp i staten (meta-feltet) og i sundhedsfeltet mellem på den ene side accepterede synspunkter og konventioner (ortodoksi), og på den anden side systemkritikere og deres udfordrende synspunkter (heterodoksi). De myndigheder der dominerer sundhedsområdet, som eksempelvis de nationale sundhedsministerier, udgiver retningslinjer om, hvordan man kan overvåge og behandle den sunde krop, hvilket gør at ”valget” af livsstil er et betydningsfuldt anliggende. I kraft af meta-feltets magt pålægger og indskærper det grundlæggende principper for klassificering, også i forhold til den sunde krop (Ibid.).

Gennem kapitlet præsenterer de eksempler og argumenter for, hvordan individuelle investeringsstrategier i sundhed, indikerer dannelsen af en ny potentiel kapacitet, der kan rummes af begrebet kapital, og som påvirkes af staten, institutioner og de gradvise ændringer i de relative positioner og habitus. Dette leder dem frem til at konkludere, at anvendelsen af Bourdieus

begrebsapparat er relevant, når det handler om at tænke på aktuelle sociale forandringer. De konkluderer, at sundhedskapital er en ressource, der forfølges, og derefter bruges til at distancere ens egen position i det sociale rum.

Fremkomsten af en mulig sundhedskapital, som et vigtigt element i den løbende proces med social differentiering og magt, mener forfatterne er vigtig at analysere, hvis vi skal forstå konsekvenserne af sociale forandringer i de nordiske velfærdsstater. Mens konkurrencen om økonomiske, kulturelle, sociale, symbolske og andre former for kapital fortsat vil være relevant for forståelsen af skiftende sociale relationer, vil sundhedskapital sandsynligvis fortsætte med at dukke op, som en vigtig del af den større proces med social forandring. Det konkluderes videre at, investeringer i sundhedskapital er motiveret af ønsket om at fastholde eller forbedre den sociale position. Sundhedsressourcer, som en form for kapital, er enestående fordi det har en konkret forbindelse til nye sundhedsrisici. Dette forklares med, at man ved at udvikle sin sundhedskapital, ikke blot præsenterer sig selv som medlem af en gruppe; det er også en strategi for reduktion af ens risiko for sygelighed og dødelighed (forfatterne har tidligere understreget, at sundhedskapital ikke nødvendigvis kan omsættes til sundhedsmæssige forbedringer). Det faktum at grupper positioneret højere i det sociale rum, har udmærket sig ved at reducere risikoen mere end de lavere positioneret grupper betyder, at social risiko i de nordiske samfund har, og vil sandsynligvis fortsætte med at være mere ulige fordelt (Ibid.).

Forfatterne skriver, at konsekvenserne for sundhedssystemet er nogenlunde klare og omfatter yderligere belastninger på systemet, dets finansieringsordninger og dets politik, der søger at behandle spørgsmål om lighed og retfærdighed for alle borgere. På baggrund af deres analyse fremkommer det, at staten etablerer sundhed som kapital ved at skabe specifikke klassifikationer og normer, der foreskriver en bestemt adfærd. Det betyder, at uden en kritisk (Bourdieu'sk) forståelse af etableringen af sundhedspraksis gennem habitus, kapital og stadig mere konkurrencelignende forhold i feltet, kan man ikke forstå, hvordan forandringer i sundheds- og velfærds politik påvirker (ved at validere og invaliderende) sundhedsadfærd, hvorved der produceres sociale distinktioner, der vises som resultater af individuelt valg af livsstil. Det konkluderes, at skiftet i retning af større et individuelt sundhedsansvar og den øgede privatisering af sundhedsvæsenet helt sikkert har påvirket den rolle sundhedskapital har på det sociale område.

Den overordnede konklusion er, at forandringer i meta-feltet, og de dertil relaterede politiske forandringer, har på direkte og indirekte vis, privilegeret nogle grupper på bekostning af andre. Transformationen og tilbagetrækningen af velfærdsstater former muligheden for og

nødvendigheden af investeringer i sundhedskapital. De der ikke er i stand til at foretage sådanne investeringer, bliver mere modtagelige overfor nye risici i social sundhed. Disse virkninger gå imod ideen af de fælles værdier i de nordiske velfærdsstater og bør, ifølge forfatterne, derfor betragtes som et udtryk for, at der fortsat er et behov for at politikken udvikles.

Sundhedsfremme set i et kritisk perspektiv

Professor ved Institut for Organisation ved Copenhagen Business School, Nanna Mik-Meyer, skriver i 'Scandinavian Journal of Public Health' i 2014 om sundhedsfremme set i et kritisk perspektiv (Mik-Meyer, 2014). Her kaster hun lys over forholdet mellem offentlige anbefalinger ift. sundhed og overvægt og individets problemer, der ligger i at blive kategoriseret som overvægtig. Igennem artiklen problematiseres den dominerende rolle sundhedsfremme spiller i dagens samfund. Hun pointerer, at når sundhedsfremme har fået en dominerende rolle kan det skyldes væksten i den farmaceutiske industri og politiske ændringer, som er lykkedes med at gøre sundhed til en mærkesag ikke kun for sundhedssektoren, men også for en række andre samfundsmæssige sektorer. Videre skriver hun, at en sund livsstil fremstilles, som den livsform alle personer skal stræbe efter at opnå. I dag er et sundt liv primært defineret ud fra et biomedicinsk perspektiv, der roser bestemte fysiske målinger af kroppen, samt værdier som selv-ansvar og selvkontrol. Disse begreber udgør rammerne for hvad sundhed er, men hvad endnu vigtigere er, at de også udgør rammerne for 'det gode liv' (Ibid.).

Mik-Meyer finder opgaven om at definere det gode liv kompleks, og er afhængig fra person til person. For nogle individer betyder det gode liv gentagne besøg hos lægen som sikkerhed for, at kroppen ikke viser tegn på sygdom, derudover daglig fysisk udøvelse og spise sundt (økologisk). For andre betyder det gode liv ikke at have kendskab til den medicinske tilstand af deres krop, ikke at skulle udføre mange fysiske aktiviteter, spise fed mad og måske endda ryge cigaretter. For dem der mener det er en stor udfordring at udøve fysisk aktivitet, spise fedtfattig mad, stoppe med rygning, er der store omkostninger forbundet med at leve et sundt liv. Hun skriver, at mange mennesker foretrækker ikke at kende til helbredstilstanden af deres organer, fordi en indsigt heri kan føre til mange betænkeligheder og problemer, det er derfor ikke bekymringsfrit at leve et sundt liv, et "godt liv". Mik-Meyer konkluderer, at der findes mange forskellige måder at definere livskvalitet på, og en biomedicinsk evaluering kombineret med værdier, der priser selvkontrol kun er en blandt mange mulige.

“We also need to keep in mind that the “we” who defines the healthy and good life – the “we” who formulates policies on the health area – is the segment of society with the most economic and educational resources” (Mik-Meyer, 2014, s. 35).

Mik-Meyer fremhæver at samfundets privilegerede, der formulerer politikker på sundhedsområdet, må være særligt opmærksomme på og bevidste om at de indtager denne position, da det primært er borgere med den laveste uddannelse og de laveste økonomiske ressourcer, der udgør de overvægtige borgere.

Ifølge sundhedsligningen, er et sundt liv lig med det gode liv, den levner dermed ikke nogen værdi til de mindst udannede og lavest betalte borger (Ibid.). Dette faktum mener Mik-Meyer bør føre til kritisk refleksion over, hvorvidt biomedicinsk defineret sundhedsfremme altid kan ses som en positiv bestræbelse. Igennem artiklen fokuserer Mik-Meyer på at skildre hvordan omfattende forskning har vist, at der følger nogle negative konsekvenserne med den nuværende moral-baserede fordømmende tilgang der er rettet mod overvægtige borgere. At denne gruppe af borgere formodes at have flere psykologiske problemer, være mere dovne og være dårligere forældre og partnere end normalvægtige mennesker, kan være nogle af de negative fordomme som måske bliver en automatisk følge af, at sundhed er blevet en stadig mere og mere moralsk virksomhed (Ibid.).

Kapitel 3: Videnskabsteoretisk perspektiv

Metodisk såvel som teoretisk lader vi os inspirere af Pierre Bourdieu igennem hele vores specialeafhandling, og derfor vil følgende afsnit være struktureret således, at vi først uddyber Bourdieus videnskabsteoretiske grundsyn for efterfølgende at sammenknytte denne forankring med vores videnskabsteoretiske perspektiv. Valget af videnskabsteoretisk ståsted er truffet med udgangspunkt i specialets metodiske og teoretiske tilgang, hvilket afspejler sig i vores problemstilling. Dette gør vi for at skabe konsistens gennem hele afhandlingen.

Konstruktivist strukturalisme

Hvis den franske sociolog, antropolog og filosof Pierre Bourdieu, skulle sætte en etikette på sin videnskabsteoretiske position, ville han karakterisere sig selv som enten *konstruktivistisk strukturalisme* eller *strukturalistisk konstruktivisme* (Bourdieu, 1994, s. 52). Den strukturalistiske tilgang begrunder han med, at der i den sociale verden eksisterer objektive strukturer, som er afhængige af agenternes vilje og bevidsthed, hvilket gør dem i stand til at lede eller tvinge agenternes praktikker (Bourdieu & Wacquant, 1996, s. 23). Med den konstruktivistiske tilgang kan han indfange de tanker og handlinger, der udgør agenternes habitus, samt de sociale strukturer som agenten agerer i.

Bourdieu gør op med dikotomien mellem subjektivismen og objektivismen, samt konstruktivisme og strukturalisme, for at skabe mulighed for at få nye forståelser af de strukturelle betingelser – uden at subjektet reduceres til et viljeløst objekt – ved at sammentænke det subjektive og det strukturelle (Bourdieu, 1994, s. 52).

”I forhold til objektivismen fastholder Bourdieu, at subjekterne ikke bare er underlagt en strukturel lovmæssighed, men at de som agenter handler i og reflekterer over den sociale verden” (Wilken, 2006, s. 40).

Som problemstillingen antyder, bevæger vores specialeafhandling sig inden for samme videnskabsteoretiske forståelse af, at tilblivelsen af sociale fænomener sker på baggrund af strukturer, i hvilken agenterne konstruerer deres forestillinger om verden. Igennem vores optik er verden derfor socialt konstrueret. Ud over en konstruktivistisk tilgang, anvender vi også en

strukturalistisk tilgang. Dette med henblik på at forstå strukturerne som ligger bag ved samfundets såvel som agtenernes konstruktion af sundhed.

Jævnfør Bourdieu, kan vi med subjektivismen undersøge, hvordan agenter med deres handlinger producerer og reproducerer de sociale systemer, de indgår i. Med objektivismen kan vi forklare, hvordan de sociale systemer strukturelt producerer subjekternes handlinger. Vi ønsker således at forstå, hvordan agenternes handlinger genereres, når de både er betinget af deres forståelse af systemet og begrænset af systemets objektive strukturer.

Specialets ontologi og prakseologi

Bourdieu argumenterer for en praksis-logisk epistemologi (social prakseologi). Social prakseologi indbefatter muligheden for at opnå sand viden, såfremt denne viden legitimeres af omgivelserne, da den dermed får betegnelsen 'sand' (Bourdieu, 1991, s. 12). I denne specialeafhandling er vi interesseret i at studere, hvordan mennesker interagerer socialt i samfundet og hvordan de gennem sproget kollektivt konstruerer 'den sande viden' omkring sundhed. De fænomener, som vedrører 'samfundet' og 'det sociale', defineres ud fra ageren, udtagelser, processer og de rammer inden for, hvilke disse processer udspiller sig.

I Bourdieus optik om verdensbeskaffenhed, er ontologi altid relationelt bestemt og der eksisterer derfor ikke en objektiv viden. Ingenting har værdi i sig selv, før de af forskeren er blevet tillagt en objektivitet, der dermed gør dem gyldige (Bourdieu, 1997/1994, s. 17).

De objektive strukturer handler om den måde mekanismer, der fremmer social reproduktion, er objektiveret eller tingsliggjort i fysisk forstand. I vores kontekst er det "*hvordan man ifølge samfundet skal leve og se ud for at opfattes sund*", da denne diskurs bidrager til reproduktion af social ulighed i det danske samfund.

I modsætning til de objektive strukturer, taler Bourdieu om de subjektive strukturer, dvs. individers praktiske sans, som styrer deres sociale adfærd og dermed også kan bidrage til denne sociale reproduktion. For vores speciale betyder dette, at vi skal spørge ind til, "*hvad der får agenterne til at agere som de gør i forhold til deres sundhedspraksis*¹?"

Idet vi har valgt at studere fænomener, altså menneskers adfærd i den sociale verden, står vi over for den udfordring, at vi ikke kan studere mennesker på samme måde, som vi kan studere en genstand. Mennesker har deres egne meninger og handler aktivt i forhold til deres omverden.

¹ Sundhedspraksis skal i specialeafhandlingen forstås som, hvordan agenter generelt ser på sundhed og hvordan dette syn omsættes til handlinger i den enkelte agents liv.

Derfor er der en række forskellige diskursive og sociale logikker, som spiller en væsentlig rolle i vores, dvs. forskerens, arbejde (Larsen & Brinkkjær, 2009, s. 322). Så i tråd med Bourdieus metodiske tilgang, vil vi derfor gøre rede for vores metodologiske overvejelser, for blandt andet at klarificere det dobbelte brud, studiet af mennesker og forsker-objekt-forholdet.

Kapitel 4: Teori

Dette kapital omhandler specialeafhandlingens teoretiske ramme, som manifesterer sig i en Bourdieusk tankegang. Ud fra hvert afsnit vil vi udlede, hvordan den teoretiske ramme tilknyttes specialeafhandlingens fokus på sundhed og det empiriske materiale. Allerførst introducerer vi kort Bourdieu og hans teoretiske overvejelser, som ligger til grund for både den metodiske, teoretisk og empiriske tilgang. Det skal hertil pointeres, at vi er opmærksomme på ikke at komme til at ligge under for en teori og begrebsfetichisme, hvilket bl.a. er intentionen med præsentationen af de ovenstående metodologiske overvejelser (Bourdieu & Wacquant, 1996, s. 210). Da vi tenderer imod at skildre de teoretiske begreber for deres egen skyld, bunder det i vores ønske om, at specialeafhandlingen også skal kunne læses og forstås af interesserede, som ikke på forhånd har kendskab til og viden om Bourdieu og hans begrebsapparat.

Pierre Bourdieu

I samfundet er alle, i større eller mindre grad, påvirket af ulighed. Uligheden kommer til udtryk gennem alt fra klasse, køn, alder, indkomstfordeling, uddannelsesniveau, boligforhold, helbredsstatus og meget mere. De forskellige former for ulighed udgør sociale strukturer, altså samfundsforhold, som begrænser agentens frie handlemuligheder. Der sker ikke kun en socialisering i agentens tilegnelse af samfundets normer, roller og værdier, men også i tilegnelsen af en socialgruppes bestemmelser.

Pierre Bourdieu (1930 - 2002) fransk filosof, antropolog og sociolog, udtrykte således i et interview:

”There is no doubt a theory in my work, or, better, a set of thinking tools visible through the results they yield, but it is not built as such [...] It is a temporary construct which takes shape for and by empirical work.” (Wacquant, 1989, s. 50).

Bourdieu's teoretiske forankring skal forstås som en værktøjskasse med redskaber, der tilsammen skaber en indsigt i den sociale verden. Et begreb som social ulighed ligger derfor implicit gennem Bourdieu's teori, i og med at hele hans teoretiske forståelsesramme er en sammenknyttet enhed, der giver indsigt i, hvordan og hvorfor social ulighed i sundhed består. Vi vil i de efterfølgende afsnit, redegøre for dette sæt tankerredskaber, som er aktuelle i relation til vores empiriske data.

Ifølge Prieur og Sestoft, opfatter Bourdieu relationen mellem det samfundsstrukturelle og det individuelle niveau som et deterministisk forhold. Han påpeger, at vi som forskere bør dykke ned i de enkeltstående tilfælde for at komme ind til kernen af den logik, der er på spil i den sociale verden (Prieur & Sestoft, 2006, s. 27). Bourdieus teori skaber rammer for at undersøge praksis, forstå menneskers handlinger og hvilke ydre objektive strukturer, der har betydning for disse handlinger. Han ønsker med sin teori at synliggøre relationerne mellem individ og samfund, samt de magtkampe som individerne og de sociale grupperinger fører mod hinanden. Altså en konstant kamp om at påtvinge andre en definition af den verden, der tilgodeser deres interesser (Bourdieu, 1997/1994, s. 54). Denne magtkamp og sociale ulighed i sundhed er interessant for vores specialeafhandling, da vi ønsker indsigt i, hvorfor og hvordan sundhedsdiskursen i samfundet determinerer klasseopdelingen og marginalisering² af landets samfundsborgere.

Agentens sundhedslivsstil

Pierre Bourdieu beskriver *habitus* som følgende:

"[...] a product of history, produces individual and collective practices – more history – in accordance with the schemes generated by history. It ensures the active presence of past experiences, which, deposited in each organism in the form of schemes of perception, thought and action, tend to guarantee the 'correctness' of practices and their constancy over time, more reliably than all formal rules and explicit norms." (Bourdieu, 1990, s. 54).

Habitus er erfaringer – et produkt af agentens historie – som består af varige *dispositionssystemer*, der er prædisponerede til at fungere som struktur for, hvordan agenten møder sin fremtid (Bourdieu, 2007, s. 92). Bourdieu anvender begrebet *hexis* til at uddybe habitus begrebet:

"Bodily hexis is political mythology realized, em-bodied, turned into a permanent disposition, a durable manner of standing, speaking, and thereby of feeling and thinking [...] The principles em-bodied in this way are placed beyond the grasp of

² Marginalisering skal forstås som en proces, hvor nogle bliver udstødt af for eksempel en gruppe eller et samfund. Det at blive marginaliseret indebærer oftest en begrænset eller slet ingen indflydelse på væsentlige aspekter i samfundet, samt vilkår for eget liv (Busch-Jensen, Hansen, Jartoft, & Pedersen, 2005).

consciousness, and hence cannot be touched by voluntary, deliberate transformation, cannot even be made explicit [...]” (Bourdieu, 1977, s. 93-94).

Habitus er ikke en bevidst og reflekteret forståelse af den sociale virkelighed, men derimod en *praktisk sans*, der er internaliseret af de objektive strukturer og som agenten efterfølgende eksternaliserer i sin praksis. Den praktiske sans er det, der leder mennesket til at træffe beslutninger i en given social eller kulturel kontekst (Bourdieu, 1997/1994, s. 44). Specialeafhandlingens informanter kan dermed argumenteres for at være produkter af ydre sociale påvirkninger, hvilket har formet dem bevidst, som ubevidst, gennem deres opvækst.

I agentens liv, udsættes habitussen konstant for nye udfordrende eller bekræftende erfaringer. Disse erfaringer vil enten forstærke eller forandre den nuværende habitus, hvilket gør habitussen dynamisk (Bourdieu & Wacquant, 1996, s. 118). Ifølge Bourdieu er der en tendens til, at agenten opsøger og etablerer relationer til folk, steder og ting, som deres habitus genkender fra tidligere erfaringer og derfor lettere kan associere sig til (Bourdieu, 1984).

I denne afhandling dækker livsstil som begreb over udtrykket smagspræferencer, som hentyder til en subjektiv opfattelse af, hvad der er godt og dårligt, rigtigt og forkert m.m. (Bourdieu, 1997/1994, s. 24).

“Life-styles are thus the systematic products of habitus, which, perceived in their mutual relations through the schemes of the habitus, become sign systems that are socially qualified (as ‘distinguished’, ‘vulgar’ etc.)” (Bourdieu, 1984, s. 172)

Ifølge Bourdieu er livsstil et frit valg på et subjektivt plan, men disse valg er i høj grad præget, tilpasset og truffet indenfor de objektive vilkår agenten handler og lever indenfor. Disse valg er disponeret ud fra handlemønstre, som er accepteret og fornuftige for agenten selv, samt dennes omgangskreds (Bourdieu, 1984, s. 170-172).

Sundhedspraksis bliver således et spørgsmål om, hvilke potentielle muligheder agenterne har for at efterleve en ”korrekt” sundhedsadfærd, samt hvilke potentielle muligheder de har for sundhedsfremmende handlinger, som skaber motivation til at kunne ændre deres habitus, i henhold til den aktuelle kontekst.

Habitus begrebet er derfor relevant for vores analyse, fordi det skaber en forståelse for og indsigt i informantens ageren, positionering, samt baggrunden for deres livsstil og sundhedspraksis. Den måde agenterne konstruerer, hvad sundhed er og ud fra hvilke forudsætninger de bygger denne forståelse

af, samt hvordan det afspejles fysisk, psykisk og socialt, tager afsæt i deres habitus. Denne indsigt og forståelse er med til at kunne fremanalysere, det pågældende agenteres sundhedsopfattelse.

Positioneringen blandt agenterne

Bourdieu betragter ikke samfundet som en enhed. I stedet er det bestående af en række mindre sociale rum. De er rationelt konstitueret og findes kun i den forstand, at man som forsker kan påvise, at de praktiseres. Et sådan socialt mikro-kosmos kalder Bourdieu for et *felt* (Bourdieu, 1997/1994, s. 233). Feltbegrebet kan forklares som en social arena, hvor der foregår magtkampe om *kapital*. Kapital skal forstås som agentens ressourcer og kompetencer, som skaber mulighed for indflydelse på et felt, herunder udøvelse af magt. Det er ikke blot mængden af kapital, men også sammensætningen af kapital, der bestemmer en agents positionering i feltet. Bourdieu definerer her tre former for kapital, som er med til at positionerer agenterne: *den kulturelle, den økonomiske og den sociale kapital*. Iboende i tre kapitaler afstedkommer også en fjeder kapital: *den symbolske kapital* (Bourdieu, 1986, s. 242).

Kulturel kapital dækker overordnet over kulturel viden og kompetencer, herunder uddannelse. Denne kapitalform eksisterer i tre forskellige tilstande: *kropsliggjort, institutionaliseret og objektiveret* (Priour & Sestoft, 2006, s. 89).

Den kropsliggjorte tilstand findes som mentale og legemlige dispositioner, hvilket kommer til udtryk i agentens tale, ageren, kropsholdning og interesser (Bourdieu, 1986, s. 243). Den institutionaliserede tilstand eksisterer som officielt anerkendte akademiske grader, adlestitler, professionsbetegnelser og lignende. Hvor den objektive tilstand, skal forstås som bøger, malerier, redskaber m.m. Dette kan akkumuleres i fx biblioteker, museer, m.m. (Priour & Sestoft, 2006, s. 90).

Økonomisk kapital betegnes som agentens adgang til penge eller materielle goder.

Sociale kapital henviser til den værdi agenten besidder i kraft af sit sociale netværk (dvs. familie, venner, kollegaer, studiekammerater og andre mere eller mindre formaliserede og varige relationer) eller gennem sit medlemskab til en specifik betydningsfuld gruppe (Bourdieu, 1986, s. 248).

Som nævnt ovenfor, afstedkommer *symbolsk kapital* af disse tre ovenstående kapitaler. Denne kapital omhandler anerkendelse i form af prestige og social ære (Bourdieu, 1997/1994, s. 115).

Det interessante ved Bourdieus kapital begreber i forhold til specialets fokus om sundhed er, at mængden af kapital er afgørende for agenternes viden om og forståelse af sundhed.

Vi anvender kapitalbegreberne til at forklare, hvordan ulige adgang til materielle, sociale og kulturelle ressourcer skaber og reproducerer bestemte magt-/ ulighedsformer i de sociale felter.

Kampene i feltet er ikke kun afhængig af de interne magtkampe agenterne imellem, men er også afhængig af kampene uden for feltet (Bourdieu, 1991, s. 33). Felt begrebet betegner et relativt autonomt "rum" af objektive relationer. Disse "rum" har hver deres specifikke logik, som ikke kan reduceres til logikken i andre felter (Bourdieu & Wacquant, 1996, s. 85). "Rum" er her sat i anførelses tegn for at understrege, at felt er et teoretisk begreb, der kun giver mening inden for det system det danner, sammen med begreberne habitus og kapital. Jo mere autonomt (selvstyrende eller uafhængigt) et felt er, desto mere markant er omstruktureringen. Forstået på den måde, at en relativ høj grad af autonomi afføder en særlig logik, der er det akkumulerede resultat af feltets egen historie (Ibid. s.92). Det er den underliggende indforståethed, der ligger til grund for kampene og konflikterne i et felt. Dette vil sige, at aktørerne vinder magt / indflydelse i et felt ved, at de har noget af værdi – dvs. besidder værdifuld kapital – som de kan tilbyde feltet. Det er styrkeforholdet mellem aktørerne, der i et givet øjeblik definerer feltets struktur (Ibid. s.85-86).

Hvert felt har sin egen *doxa*. Doxa er de udtalte præmisser (regler og normer), som agenterne handler i forhold til. Disse regler fastholdes via rekrutteringen til feltet, hvorigennem nytilkomne socialiseres og tilpasser sig feltets doxa (Bourdieu, 1997/1994, s. 137). Bourdieu udtrykker således: "[...]goes without saying because it comes without saying" (Bourdieu, 1997/1994, s. 167). Doxa er dét, der tages for givet, uden at agenterne gør sig det bevidst eller sætter det op til diskussion, hvilket Bourdieu kalder for *common sense*.

I feltbegrebet distingveres der mellem ortodokse positioner og heterodokse positioner. De ortodokse positioner skal forstås som gamle etablerede positioner, der dominerer stridighederne i feltet. Dette sker gennem henvisning til historien og den konsensus, der har etableret sig i den løbende klassifikationsstrid om, hvad der skal tilkendes værdi og kriterier herfor. De heterodokse positioner er dem, der søger at italesætte og udfordre feltets common sense, dvs. påvise det der opfattes som naturligt og kulturelt, hviler på en særlig aftale der privilegerer nogle og noget frem for andet. De heterodokse positioner har interesse i at udfordre de gamle kriterier, med henblik på at optimere egne interesser (Larsen K. , 2013, s. 255).

Analytisk er doxa relevant, fordi det giver os lejlighed til at synliggøre hvert felts common sense i forhold til deres sundhedspraksis, dvs. agenternes forestilling om, hvad der anses som legitim adfærd eller ej. Med doxa kan vi synliggøre, hvilke logikker og principper vedrørende sundhed, der er fremtrædende i hvert felt.

Det sociale rum

Bourdieu fremstiller modellen *det sociale rum*, som er en illustration af grundprincipperne i hans teori³. Den lodrette akse betegner den samlede mængde (økonomisk og kulturel) kapital og positionerer den dominerende og den dominerede klasse gennem magtstruktur. Vandret går en konfliktstruktur mellem økonomisk og kulturel kapital, hvor dem med megen økonomisk kapital placeres til højre og dem med megen kulturel kapital til venstre. Kontrasten mellem økonomisk og kulturel kapital har Bourdieu kaldt for det sociale rums *kiasmatiske struktur* (Wacquant, 1993, s. 24). Denne kontrast er den struktur, der driver magtkampene i det moderne samfund og som i princippet er på spil i alle sociale kampe. Modellens primære mål er at begribe sociale distinktionsmekanismer gennem en teori om sammenhæng mellem individers sociale position og deres ”smag”, dvs. deres forbrugsmønstre, foretrukne sportsgrene, foretrukne filmgenre, interesser, m.m. Mennesker med en stor mængde samlet kapital tilhører det Bourdieu kalder *den dominerende klasse*, hvorimod mennesker med en lille mængde samlet kapital vil tilhøre *den dominerede klasse*. I modellen kan der også identificeres *metaklasser* eller *livsstilsgrupper* inden for den dominerende og dominerede klasse.

Bourdieus klassesetning og model for det sociale rum skaber en overordnet ramme for analyser af praksis. I specialet udformer vi en model af det sociale rum, hvilket beskriver agenternes og felters positioner i forhold til hinanden, samt gør det muligt at orientere den habitus, der er indlejret i agenterne, i forhold til det sociale landskab. Modellen viser sammenhæng mellem kapitalformer, kapitalsammensætninger og klassefunderede individuelle dispositioner, samt den baggrund agenterne handler i forhold til (Ibid.). For nærværende afhandling er det Bourdieus idealtypiske udledninger, der er interessante, og som vi vil gøre brug af i vores undersøgelse.

Symbolsk vold og sundhed

I henhold til Bourdieu er *symbolsk vold* en form for vold, der udfolder sig på baggrund af et samspil og en indforståethed hos den enkelte agent eller felt, som bliver udsat for den (Bourdieu &

³ Modellen findes i bilag 1.

Wacquant, 1996, s. 151). De sociale aktører er bevidste om deres handlinger og bidrager selv, når de er underlagt en række overordnede bestemmelser til at styrke effekten af det, der virker bestemmende på dem (Ibid. s.151). Symbolsk vold udspiller sig gennem en dobbeltsidet *erkendelses- og miserkendelsesproces*, hvilket vil sige, at agenten erkender og accepterer volden, der udøves mod denne, fordi det ikke opfattes som vold. Den symbolske vold er så dybt forankret i agenten, at tingenes tilstand accepteres og anses som overflødig at diskutere eller retfærdiggøre (Ibid. s.155). Agentens perception er affødt af de objektive strukturer og derfor fremstår ”volden” som naturgiven og universel (Ibid. s.152).

Bourdieu beskriver, hvordan vi fødes ind i en social verden, hvilket gør, at vi tager en række postulater og regler for givne (Ibid.). Ifølge Prieur mener Bourdieu, at det sker automatisk, da det er indlejret i kroppen. Kroppen er underlagt symbolsk vold og vil derfor, hver gang mennesket indgår i et socialt underlegent forhold, reagere intuitivt og ”følger med strømmen” efter de dominerende i samfundet (Jacobsen, Kristiansen, & Prieur, 2002, s. 111). Den symbolske vold reproduceres af de dominerede, i takt med at de ureflekteret følger med strømmen. I forhold til specialets fokus er dette interessant i og med, at denne reproduktion også vil være gældende inden for et sundhedsperspektiv. Ifølge Bourdieu beskriver ord ikke blot den sociale virkelighed, de konstruerer den. Så hver gang agenterne benytter sig af et klassifikatorisk begreb som sundhed, gives der en beskrivelse af, hvordan verden fysisk tager sig ud og en bestemmelse for hvordan den bør se (Bourdieu, 1997/1994, s. 134). Når den normative forståelse af begrebet sundhed accepteres og reproduceres, skabes der en grad af konsensus om eksistensen og betydningen af sundhed. Der er tale om et evigt dialektisk forhold mellem objektive sociale kategorier og subjektive sociale kategorier (Ibid. s.137). Analytisk giver begrebet symbolsk vold os indsigt i agenternes måde at forholde sig til sundhed på, i form af deres undertrykkelse og herigennem opretholdes dominansrelationen.

Kultur som praksis

Kulturbegrebet strækker sig vidt som bredt, hvilket ifølge Bourdieu kan blive vanskeligt at anvende konstruktivt. I dette afsnit vil vi derfor forholde os til *kultur som praksis*, hvor habitusbegrebet kan fortolkes som værende et kulturbegreb. Det er vores fortolkning, som bygger på Bourdieus egne udtalelser, samt de ligheder vi finder mellem begreberne habitus og kultur.

Bourdieu udtrykte således:

”Culture, which may be applied to the system of objective regularities as well as to the competence of the agent as a system of internalized models, would be a better term than habitus. However, this overdetermined concept risks being misunderstood and it is difficult to define exhaustively the conditions of its validity.” (Bourdieu, 1968).

Habitus anses som mere dynamisk end kulturbegrebet. Det forholder sig både til, hvorfor agenterne handler som de gør i en given social eller kulturel kontekst og hvordan ”kulturen” internaliseres i agenterne og naturliggøre deres forståelser og handlinger (Bourdieu & Wacquant, 1996, s. 106).

Habitus begrebet er ifølge Bourdieu stærkt generativt:

“It's a kind of transforming machine that leads us to 'reproduce' the social conditions of our own production, but in a relatively unpredictable way, in such a way that one cannot move simply and mechanically from knowledge of the conditions of production to knowledge of the products.” (Bourdieu, 1993, s. 87).

Habitus indbefatter de kulturelle vaner eller holdningssystemer, som den enkelte orienterer sig efter og herigennem også reproducerer – hvilket igen er med til at forme kulturen.

Ved at have en forståelse af kultur som praksis, kan vi gennem habitus begrebet indfange årsagerne til agenternes forskellige praksisformer eller kulturer. Analytisk kan vi forklarer, hvorfor agenterne hver især internaliserer dele af en kultur på forskellige måder, ved at undersøge agenternes tidligere erfaringer med den sociale virkelighed.

Kapitel 5: Præsentation af analysegenstand

I dette afsnit præsenteres vores argumentation for måden, hvorpå vi konstruerer undersøgelsens analysegenstand. Derefter følger konstruktionen af først sundhedsfeltet og sidenhen konstruktionen af de tre empiriske felter.

Historien spiller en afgørende rolle i Bourdieus arbejde og tænkning, idet han mener, at det kun er muligt at gribe dynamikken i et felt gennem en analyse af strukturen i det, og omvendt kan man kun finde strukturen gennem en analyse af den måde, feltet er blevet til på, af spændingerne mellem de forskellige positioner det består af, og feltets relationer til andre felter, specielt i den overordnede magtstruktur.

”Opsplitningen af historie og sociologi i to forskellige vidensområder (...) er en katastrofal udvikling, der overhovedet ikke har nogen epistemologisk berettigelse. Enhver form for sociologi må nødvendigvis have et historisk udgangspunkt, ligesom al historie i sig selv rummer en sociologisk dimension” (Bourdieu & Wacquant, 1996, s. 78).

At feltanalyser indeholder en historisk dimension, der synliggør feltets opkomst eller strukturelle forandringsprocesser er typisk for Bourdieus arbejde (Hammerslev & Hansen, 2009, s. 22). Det er derfor nødvendigt at vende sig mod fortiden og rekonstruere, hvordan og på hvilke betingelser tingene er kommet i stand og har udviklet sig, for således at kunne betragte verden kritisk og videnskabeligt. Hvilket er det der ligger til grund for vores indledning, kontekstualisering og State of the Art.

”Den inderste sandhed, om hvem vi er og det, der forekommer os mest utænkeligt, er også indskrevet i den objektive virkelighed, i historien om de sociale positioner, vi har indtaget i fortiden, og dem vi indtager nu.” (Bourdieu & Wacquant, 1996, s. 193).

Det er på baggrund af dette forhold, vi vil søge at konstruere analysegenstanden ud fra en række dominerende positioner og logikker. Inspireret af Bourdieus feltbegreb vil vi på pragmatisk vis

konstruere et tænkt felt, som vi benævner et sundhedsfelt. Feltet undergår forandringer grundet indre (strid i feltet) og ydre (relationer til andre felter fx det økonomiske magtfelt og det bureaukratiske magtfelt) dynamikker, som vi præsenterer nedenfor. I konstruktionen af sundhedsfeltet vil vi gøre brug af eklektiske tilgange, som sammen har fokus på sundhed, for således at få en forståelse af den aktuelle sundhedsdiskurs.

Som en del af analysegenstanden vil vi ud fra både kvalitative og kvantitative kildestudier ligeledes konstruere tre tænkte felter, ved en systematisk opstilling af de relevante træk, der karakteriserer de tre udvalgte sociale grupper. Ministeriet kommer således til at repræsentere en statslig institution indenfor arbejdsmarkedsfeltet, de idrætsstuderende bliver repræsentanter for uddannelsesfeltet og de arbejdsløse bliver repræsentanter for arbejdsløshedsfeltet. På denne måde kommer informanterne til at fungere som repræsentanter for vores tænkte felter, og kan således give os indsigt i, hvordan de positionerer sig i forhold til hinanden i det tænkte sundhedsfelts sociale rum. De tre tænkte konstruktioner af felter (arbejdsmarkedsfeltet, uddannelsesfeltet og arbejdsløshedsfeltet) er indlejret i det overordnede tænkte sundhedsfelt. De har således delvist deres egen relative autonomi, men er også en del af det overordnede felts struktur.

Konstruktion af sundhedsfelt

Konkurrencestaten

For at få indsigt i feltets ydre dynamikker retter vi i dette afsnit blikket mod den større samfundskontekst, som det tænkte sundhedsfelt er indlejret i. Til beskrivelse af samfundskonteksten anvender vi Ove K. Pedersens samtidsdiagnostik ”Konkurrencestaten”⁴. Det danske samfund har i Ove K. Pedersens udlægning gennemgået tre faser siden 1860’erne og frem til i dag (Pedersen, 2011). For dette speciale interesserer vi os for de to seneste faser, der sker fra 2. Verdenskrig og frem. Her søger vi en forståelse for de dynamikker, som specialet centrerer sig om. Faserne benævnes den velfærdsstatslige periode, som er forgængeren til den nu konkurrencestatslige periode. Hovedfokus ligger på forandringerne omkring det overordnede menneskesyn. Konkurrencestaten antages at være et produkt af historiske begivenheder og tendenser, som forefindes i menneskesyn såvel som strukturelle områder, fordi den karakteriseres ved den udvikling, samfundet har gennemløbet. At afdække de forandringer, der er sket – og sker, er

⁴ Vi har tidligere gjort brug af Ove K. Pedersens fremstilling, som det blandt andet fremgår i projektet ”Jeg har været på Højskole” (John, Jonassen, Løndahl, & Sørensen, 2013), og derfor er afsnittet om konkurrencestaten en videre bearbejdning heraf.

formålet hermed. Dette gøres med henblik på at opnå indsigt i, hvilke forandringer samfundet har gennemgået samt årsagen dertil. Den bygger på antagelser om, at vi ved at studere institutioners historie eller forskydninger i idealer kan spore forandringerne. Ved denne analytisk beskrivende tilgang indfanger Ove K. Pedersen de strømninger, tendenser og beslutninger, der til sammen beskriver forandringer og udviklingen i de værdier, normer og holdninger, der karakteriserer det danske samfund (Ibid.).

I følgende afsnit præsenteres kort de hovedtræk der ligger bag konkurrencestatens opståen og karaktertræk.

Nye tendenser: fra velfærdsnation til konkurrencestat

På mange måder står 2. Verdenskrig som skelsættende for verdensordenen og blev starten på en ny tid. Efterkrigstiden bar præg af en forstærket nationalfølelse samtidig med at internationale samarbejdsrelationer øgedes. Velfærdsstaten blev i Danmark introduceret som begreb i 1953 og muliggjorde ønsket om større social lighed. Mindre social ulighed i samfundet var velfærdens fokus, og var samtidig også tænkt som en kulturinstitution, der skulle skabe fremtidens mennesker og samfund baseret på moralske og eksistentielle opfattelser (Pedersen, 2011).

Ove K. Pedersen skriver, at hvor man i 1940'erne og 50'erne ikke syntes at have grænser for velfærdsstatens involvering i den enkeltes liv, udkældtes velfærdsstaten gennem 1960'erne og 70'erne. Det moderne Danmark fødes i 70'erne i takt med at man i højere grad går ind i den internationale økonomi og bliver medlem af EF, som svar på tidens udfordringer (Ibid.). Den internationale udvikling tager for alvor fart ved afslutningen på Kold Krig med Berlinmurens fald i 1989 og demokratiets sejr. Perioden her og frem til 90'erne karakteriseres som en mellemtid for overgangen fra efterkrigstidens orden til den globale orden vi kender i dag. USA med Bill Clinton i spidsen varsler i 1993 om en "ny verden" og den europæiske union udvides og der anlægges globale konkurrencestrategier. Disse internationale begivenheder er således udslagsgivende for fremkomsten af nationale konkurrencestater med Danmark iblandt. Interessen for at danne en ny samfundsform stammer derfor grundlæggende fra både utilfredsstillende velfærdserfaringer og internationale tendenser (Ibid.).

De centrale begreber bliver tilpasning og påvirkning. Hvor velfærdsstaten søgte at kompensere og beskytte den danske befolkning og virksomhederne mod udfordringer ved den globale økonomi, vil konkurrencestaten mobilisere befolkningen og virksomhederne til at tage del i den globale konkurrence. Som stat må man nu tilpasse sig eksterne betingelser og forsøge at påvirke dem til egen vinding. Denne ændring kommer med troen på det rigere liv gennem forbedrede

levestandarder (Ibid.). Den enkelte gøres ansvarlig for sit eget liv og friheden ligger i mulighederne for at realisere egne behov. Ideerne kommer fra den neoliberalistiske tankegang, og således er vækst og udvikling blevet nøgleord for samfundet. Disse vilkår har i international og national politik haft afgørende betydning for Danmark. Viden bliver en væsentlig konkurrenceparameter for økonomisk vækst og hermed også højt uddannede mennesker. Det er derfor blevet sådan, at det er gennem uddannelse, at Danmark skal tjene sine penge. Statens mål bliver groft sagt, at alle borgere er i arbejde og bidrager, så der skabes konkurrencedygtige virksomheder, hvormed Danmark kan deltage og klare sig i den globale konkurrence (Ibid.).

I første omgang er uddannelse ikke genstand for stort fokus under den nye samfundsudvikling, men i takt med forventningen om overgang fra industri- til videnssamfund og teorien om, at menneskelig viden er lig med økonomisk kapital, mister skolen sit monopol på uddannelse. *"Før skulle reformer gennemføres for at skabe demokrati, lighed, det gode samfund, nu skal de gennemføres for at skabe effektive og konkurrencedygtige økonomier"* (Pedersen, 2011, s. 32). Dette skaber forandring i uddannelsespolitikken og den bliver i højere grad en del af en samlet arbejds- og beskæftigelsespolitik, netop fordi viden anses som værende lig økonomisk kapital. Eleverne skal derfor uddannes til at følge og lade sig styre af økonomiske incitamenter. Den enkelte skal motiveres til at se sig selv som ansvarlig for egen læring, kompetencer og udvikling. Dette kalder Ove K. Pedersen for den opportunistiske person, der i lighed med den statslige tankegang er ansvarlig for sit eget liv. Denne skal opnå selvstændighed og evne til at udvikle kreativitet samt maksimere egen nytte (Pedersen, 2011).

Den grundlæggende forskel mellem velfærdsstaten og konkurrencestaten kan karakteriseres ved et skifte i livsanskuelsen, men samtidigt er forskellen ikke større, end at der ikke er tale om afvikling af velfærdsstaten. Konkurrencestatens idealer er nærmere lagt ned over og sammen med velfærdsstatens, som derfor nu kan ses som transformeret i lyset af nye idealer. Ove K. Pedersen argumenterer således for, at velfærdsstatens eksistentielle personlighedsideal er afløst af idealer om opportunistisk personligheds karakter (Ibid.).

For dette speciale er disse umiddelbare værdikampe og interessekonflikter omkring mål for individet og uddannelsessystemet essentielle, da de får betydning for den enkeltes sundhed. Samfundet i dag - eller det samfund, vi angiveligt bevæger os hen imod - har mange navne; Kontrol-, videns- og informationssamfundet. Fælles for betegnelserne er troen på, at vi bevæger os fra en relativt enkel samfundsstruktur også kaldet industrisamfundet til en mere kompleks struktur,

som ovenstående præsenterede som *Konkurrencestaten*. Konkurrencestaten opstår bl.a. af globaliseringen, da vi nu ikke kun skal forholde os til vores egen nation, men til hele verden. Dermed overskrider også sundhedsfeltet landets grænser, fordi det som en del af den danske stat er med i de globale foretagender og påvirkninger heraf. Sundhedsfeltet, som det overordnede felt i dette speciale, er derfor påvirket af nogle økonomiske, politiske og kulturelle faktorer, og fordi de nævnte faktorerers påvirkning varigere, varigere også forståelsen af sundhed. Sundhed er altså et begreb, hvis indhold er kontingent. Indholdet ændres alt efter, hvem, der udtaler sig, og hvornår de udtaler sig. For at kvalificere arbejdet med at forstå vores agents udsagn, vil vi afdække dagens sundhedsdiskurs, der kan ses at være dominerende på området. Diskursbegrebet vil i denne afhandling blive brugt som en betegnelse for det ”sundhedsudtryk”, der er i det danske samfund på nuværende tidspunkt. Diskurser i et samfund er foranderlige over tid, og den enkeltes opfattelse af forskellige emner kan afhænge af den enkeltes kulturelle baggrund. Derfor er sundhedsdiskursen også foranderlig over tid.

Den aktuelle sundhedsdiskurs

Som det fremgår af indledningen fylder sundhed meget i det danske samfund, og både stat, medier og sundhedsprofessionelle er med til at påvirke denne sundhedsdiskurs. I Bourdieus terminologi kan vi tale om et sundhedsfelt, der tilsyneladende vinder større og større terræn og som følge heraf bliver mere og mere magtfuldt (Mik-Meyer & Villadsen, 2007). En række fænomener udgør tilsammen en tendens der dyrker sundheden. Religion, der førhen blev brugt til at guide folk, også med hensyn til sundhedsadfærd, er blevet opløst og nedsunket i et bredere felt af symbolsk manipulation (Larsen, Cutchin, & Harsløf, 2013). Videnskab og sundhedsvidenskab i særdeleshed, har med tiden fortrængt religionen fra det sociale rum, således at psykologer, psykoanalytikere, læger, sexologer, ’life coaches’, kropsterapeuter, naturterapeuter, og instruktører fungerer som det nye præsteskab. Disse positioner tage del i lægfolkets arbejde om at give rådgivning om, hvordan man lever via sundhed, healing samt åndelig og kropslig pleje. Dyrkelsen af sundhed påvirker også, hvordan indtagelse af mad og drikkevarer over tid bliver etableret som et relativt autonomt felt af viden, hvor det at spise bliver til ernæring. En yderligere påvirkning vedrører, hvordan rituelle spil og festlig underholdning bliver omskabt til sport, og undervejs bliver etableret som et konkurrencepræget felt (Ibid.).

De vestlige samfund, herunder også det danske, oversvømmes i disse år af en sundhedsbølge. En særlig livsstil og sundhed er blevet artikuleret og fundet som virksom kapital⁵, dvs. en påkrævet og adgangsgivende kredit, når agenter retter sig mod arbejde og uddannelse (Larsen K. , 2009). Aktuelt ses en tydelig tendens i jobansøgninger, hvor ansøgerne udover at præsentere deres formelle kvalifikationer, samtidig beretter om deres måde at agere på i fritiden, eksempelvis i forhold til deres livsstil og sundhed (Larsen & Esmark, 2013). Derudover ses en fremherskende hverdagslig konstruktion, hvor individet selv vælger sine handlinger og løbende skaber sin identitet gennem disse valg og handlinger (Larsen K. , 2009). Det er den konstruktion John Krejsler⁶ og Lars Geer Hammershøj⁷ skildrer med deres bidrag. I denne forståelse har samfundsudviklingen betydet, at ord som ånden, livsoplysning, folket og dannelse er blevet suppleret med nye ord som individ, kompetence, konkurrencekraft og arbejdsmarkedsparathed (Krejsler, 2007). Hammershøj argumenterer for, at dannelse i det senmoderne samfund er blevet en individuelt anliggende opgave, der har til formål at *”(...)overskride sig selv på mangfoldig vis i forskellige kulturelle fællesskaber for at ende med at blive en interessant personlighed”* (Hammershøj, 2003, s. 243). Denne form for dannelse beskriver Hammershøj med inspiration fra Lars Henrik Schmidt for *Selvdannelse*, fordi det i højere grad end før, hvor dannelsesidealer om humanitet, oplysning og nationalitet var gældende, i dag foregår på individets præmisser (Ibid.). Individets mange valg og mulige fællesskaber bliver en del af dannelsens indhold, da det bliver dennes opgave at manøvrere rundt i samt ud- og fravælge de identitetsformer, der er mulighed for at spejle sig i. Det er dermed et vilkår, at den selvdannende altid forholder sig reflektivt til sig selv og til sin egen socialisering, som altid står til forhandling (Ibid.). Man er ifølge Hammershøj kunster for sit eget livs-kunstværk, og deraf kommer også det i citatet omtalte søgen efter *det interessante* (Hammershøj, 2006, s. 36). Individet vælger således selv sine handlinger og skaber løbende sin identitet gennem disse valg og handlinger.

Samfundet har brug for orden, da det ikke kan fungere med et uordentligt kaos af helt individuelt handlende jeg'er, og derfor er en statsmagt påkrævet ift. at korrigere og orientere vedrørende rigtigt og forkert, sundt og usundt (Larsen K. , 2009). Staten besidder monopolet på den legitime brug af symbolsk vold inden for et afgrænset område og over for den samlede befolkning i dette område.

⁵ (Larsen, Cutchin, & Harsløf, Health Capital: New Health Risks and Personal Investments in the Body in the Context of Changing Nordic Welfare States, 2013)

⁶ Lektor ved Institut for Pædagogisk Antropologi ved Danmarks Pædagogiske Universitet.

⁷ Lektor i Pædagogisk Filosofi ved Danmarks Pædagogiske Universitet.

Staten er i stand til at udøve symbolsk vold, fordi den har en dobbelt eksistens: den er objektiv i form af strukturer og indretninger, og subjektiv via den ofte usynlige dagsorden vedrørende hvordan verden skal forstås og opfattes (Bourdieu, Af praktiske grunde, 1997/1994, s. 104). Det er dette aspekt den danske ungdomsforsker Birgitte Simonsen formår at synliggøre, når det kommer til de udfordringer som følger med individualiseringen. Hun skriver, at de mange valgmuligheder de unge har, også skaber problemer for individet. Når man kan forme og vælge sin uddannelse, krop, tilværelse m.m., bliver spørgsmål som ”hvad man vil være” og ”hvem man vil være” nogle, der skal tages stilling til. Individet bliver forfatter til sin egen historie og har dermed også ansvaret for eventuelle fejlvalg og mislykkede forsøg, som kan medføre usikkerhed, forvirring, rodløshed, angst og selvbejdelse (Simonsen, 2012, s. 529). Simonsen præciserer, at nok har de unge mange valgmuligheder, men der er samtidig et pres fra samfundets side om, at de unge skal ”*lære at vælge det, som samfundet har brug for*” (Ibid. s. 532) – den sundhed samfundet tilskynder. De frie valg er altså ikke så frie, som de giver sig ud for at være. I kraft af sin magt sikrer staten via sine love, institutioner og professioner normaliseringen gennem styring og kontrol (Larsen K. , 2009).

Konstruktion af de empiriske felter

Dette afsnit består af vores konstruktion af de tre empiriske felter. Her er der tale om tænkte felter inspireret af Bourdieus feltbegreb. Derfor vil vi kort forinden vores egen konstruktion gøre rede for, hvordan et felt konstrueres ifølge Bourdieu.

Ifølge Bourdieu tager felter form i forhold til den konkrete analyse. For at konstruere disse felter er det et kriterium at påvise, at ”*der er noget på spil*”. Et felt er ikke en bevidst konstruktion med eksplicite regler, men er underlagt klare regelmæssigheder og normer (Bourdieu & Wacquant, 1996, s. 85).

”Another property of fields, a less visible one, is that all the agents that are involved in a field share a certain number of fundamental interests, namely everything that is linked to the very existence of the field. This leads to an objective complicity which underlies all the antagonisms. It tends to be forgotten that a fight presupposes agreement between the antagonists about what it is that is worth fighting about; those points of agreement are held at the level of what ‘goes without saying’, they are left in the state of doxa, in other words everything that makes the field itself, the game, the

stakes, all the presuppositions that one tacitly and even unwittingly accepts by the mere fact of playing, of entering into the game.” (Bourdieu, 1993, s. 73).

Med inspiration i Bourdieus argumentation for, hvad der afgrænser og karakteriserer et felt, kan vi pragmatisk godt argumentere for, at de tre samfundsgrupper kan tænkes at være repræsentanter fra tre forskellige felter: *arbejdsmarkedsfeltet, uddannelsesfeltet og arbejdsløshedsfeltet*. Dette udspringer af, at hvert felt opretholdes af bestemte strukturer og logikker, dvs. en doxa, for hvad der af agenter anses som værende legitimt eller ej. Den anden begrundelse er, at i et hvert felt er der en bestemt kapital, der er dominerende. Denne kapitalform kæmper agenterne indbyrdes om at besidde eller få del i for at få størst indflydelse og herigennem magt i det givne felt.

Der er ikke tale om egentlige kampfelter i Bourdieus forståelse, men det kan være gode kategorier, som kan fungere som grundlag for at beskrive og forstå/forklare empiriske fænomener relateret til sundhed i det aktuelle projekt.

Vi kan ikke umiddelbart identificere vores tre empiriske samfundsgrupper som felter, da de ikke lever fuldt op til de krav, Bourdieu sætter for, hvad der afgrænser et felt. Derfor vil vi i nedenstående afsnit gøre en dyd ud af at konstruere vores tre tænkte felter. Konstruktionsarbejdet foregår ved, at vi forholder vores empiriske fakta med andre forskningsresultater.

Arbejdsmarkedsfeltet

Ministeriet repræsenterer en statslig institution indenfor arbejdsmarkedsfeltet. Når vi sammenholder agenterne med Arbejderbevægelsens Erhvervsråds analyser, tilhører de helt overvejende den højere middelklasse eller overklassen (Klassesamfund.dk). Det bygger på, at den højere middelklasse og overklassen er karakteriseret ved følgende:

- En indkomst på minimum 2-3 gange medianindkomsten, dvs. en person har en gennemsnitlig indkomst på minimum 357.000 kr. årligt efter skat.
- Minimum have færdiggjort en akademisk uddannelse (lang videregående uddannelse).
- Besidde en bestemt jobtype som fx specialist/vidensarbejder, rådgiver, leder, revisor, finansanalytiker m.m.
- Bo i en andels- eller ejerbolig, med et gennemsnitligt boligareal på minimum 140 m².

Vores empiriske data viser følgende hos informanterne i ministeriet:

- Har en årlig gennemsnitlig indkomst på ca. 480.000 kr. før skat, udregnet på baggrund af deres uddannelsesniveau, alder og erhvervs erfaring (Tjek din løn).
- Har færdiggjort en akademisk uddannelse som Cand.merc. eller Cand.scient.pol.
- Er statsligt fastansat i ministeriet som embedsmand.
- Er bosat i indre København, i en ejerlejlighed, med et gennemsnitligt boligareal på ca. 83 m².

Sammenfaldende er ovenfor tydelige, og de bekræftes kun yderligere gennem analyser fra Danmarks Statistik, som bevidner, at menneskers uddannelsesniveau er et udtryk for deres sociale position i samfundet. Uddannelse skaber synergi, dvs. at uddannelse muliggøre bestemte jobs, der medfører et bestemt indkomstniveau, som igen bevirker et givent niveau af materielle ressourcer (Robinson, et al., 2014). Statistikkerne belyser, at der er en social gradient i forekomsten af daglig rygning, stort alkoholforbrug, usunde madvaner, inaktivitet, svær overvægt, højt stressniveau og dårligt socialt netværk. Alle faktorer, som forekommer oftere hos mennesker med et lavt uddannelsesniveau. Dette vil sige, jo højere ens uddannelsesniveau er, jo bedre stillet er man (Ibid.). På baggrund af ovenstående konstruktion af arbejdsmarkedsfeltet kan vi betegne feltet som højt positioneret i samfundet. Jævnfør Bourdieu, betyder det at være højtpositioneret også, at man har en vis magt. Derfor kan vi antage, at dette felt har en dominerende position i samfundet og heraf har stor indflydelse på f.eks. den sundhedsdiskurs, der er gældende i det danske samfund.

Uddannelsesfeltet

De idrætsstuderende repræsenterer uddannelsesfeltet. I dette konstruktionsarbejde er det tænkt sådan, at uddannelsesfeltet repræsenterer et mellempositioneret felt. Vi kan ikke direkte anvende Arbejderbevægelsens Erhvervsråds analyser på disse informanter, da de studerende i deres nuværende position ville blive undertegnet som tilhørende underklassen. Men deres position skal ses som transitorisk, hvilket vil sige, ved en færdiggørelse af uddannelsen vil de automatisk bevæge sig op i højere klasse, fx middelklassen. Konstruktionen af dette felt vil derfor tage afsæt i deres udtalelser for både nuværende og fremtidige situation. For at vi heraf kan argumentere for, at de studerende i uddannelsesfeltet tilhører enten middelklassen eller den højere middelklasse (Klassesamfund.dk).

Disse klasser indbefatter følgende:

- En persons gennemsnitlige indkomst er på minimum 255.000 kr. årligt efter skat.

- Minimum have færdiggjort en akademisk uddannelse (kort til lang videregående uddannelse).
- Besidde en bestemt jobtype som fx pædagog, gymnasielærer, sygeplejeske, rådgiver m.m.
- Bor i andels- eller ejerbolig, med et gennemsnitligt boligareal på minimum 100 m².

Vores empiriske data viser følgende for de idrætsstuderende:

- At deres nuværende gennemsnitlige indkomst ligger på ca. 70.836 kr. før skat, grundet i at de er studerende på en videregående uddannelse og er udeboende (SU til videregående uddannelser). Hvis vi ser på deres fremtidige gennemsnitlige indkomst, vil den ligge på ca. 300.000 kr. før skat, udregnet på baggrund af et ønsket fremtidsjob som fx gymnasielærer, deres uddannelsesniveau, alder og erhvervs erfaring (Tjek din løn).
- Er i gang med at færdiggøre en mellemlang videregående uddannelse, som bachelor i Sundhed og Idræt.
- Er studerende nu. Et fremtidigt job kunne fx være gymnasielærer i idræt og sundhed.
- Nuværende boligsituation er, bosat i Odense bymidte, i en form for stor delebolig eller mindre ejerlejlighed, med et gennemsnitligt boligareal på ca. 60 m².

Igen er der sammenfaldende tendenser, der er med til, at vi kan konstruere det givne felt som mellemlageret. Jævnfør Bourdieu, vil dette felt pga. deres position besidde en vis mængde magt og derved indflydelse til at påvirke samfundet – dog stadig ikke i samme grad som arbejdsmarkedets felt.

Feltet for arbejdsløse

De arbejdsløse repræsenterer arbejdsløshedsfeltet og vil i afhandlingen også repræsentere de lavest positionerede. Igen tager vi udgangspunkt i Arbejderbevægelsens Erhvervsråds analyser, som med dette felt vil karakterisere dem som underklassen i det danske samfund (Klassesamfund.dk).

Underklassen betegnes som:

- Personer med en gennemsnitlig indkomst på 146.000 kr. efter skat.
- Er ufaglært eller har færdiggjort grundskolen eller er faglært.
- Personer der i en længere periode har stået uden for arbejdsmarkedet, dvs. personer der har stået uden for arbejdsmarkedet i mere end 9 måneder på et år.
- Har et gennemsnitligt boligareal på 104 m². Bor oftest i almenboliger til leje.

Vores empiriske data viser følgende om de arbejdsløse:

- Alle informanterne er arbejdsløse.
- De fleste er ufaglærte eller har færdiggjort grundskolen. To informanter er faglærte, den ene som buschauffør.
- Flere af informanterne har ingen fast indtægt. Flere lever af kommunal støtte fx kontanthjælp, en enkelt lever af arv og salg af stoffer.
- Boligsituationen står mellem kommunalt tilbudt bolig, lejebolig, herberg eller logerende hos familiemedlem.

Med denne sammenligning kan vi godt argumentere for, at de arbejdsløse er placeret lavt i underklassen. Socialministeriet definerer personer, der lever i samfundets yderkanter, dvs. personer, der ofte har et dårligt helbred, som socialt udsatte, hvorfor vi i konstruktionsarbejdet af dette felt kan karakterisere dem således. Det er mennesker med et til flere tunge sociale problemer som sjældent har en tilknytning til arbejdsmarkedet og undlader at drage nytte af samfundets almindelige tilbud til borgerne (Socialt udsatte).

På baggrund af ovenstående bliver feltet for de arbejdsløse i vores afhandling konstrueret som de lavest positionerede i samfundet, og jævnfør Bourdieu resulterer det i, at dette felt er det med mindst indflydelse i samfundet.

En karakterisering af de tre felter

	Arbejdsmarkedet	Uddannelsesfeltet	Feltet for arbejdsløse
Vores empiriske data			
Sprogbrug, tale og stemmeleje	<ul style="list-style-type: none"> - Fagsprog - Anvender fagtermer i almindelige samtaler - Deres vokabular er bredt - Taler i et roligt og almindeligt toneleje - Tydelig i sine udtalelser - Taler høfligt 	<ul style="list-style-type: none"> - Fagsprog - Deres vokabular er bredt - Taler i almindelig toneleje - Tydelig i sine udtalelser 	<ul style="list-style-type: none"> - Hverdagssprog - Deres vokabular er begrænset - Bander og taler med en grov tone - Bruger slangord - Højtråbene - Snøvler og vrøvler når der tales

			- Taler usammenhængende
Beklædning og accessoires	<ul style="list-style-type: none"> - Jakkesæt - Skjorte - Lædersko og laksko - Medbringer skiftesko - Strømper <p>Accessoires:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Smykker i guld og sølv (ringe, halskæder, armbånd, øreringe) - Ur i sølv eller med læderring -Bælte i læder (Hugo Boss) - Hårpynt som hårspænder og hårelastikker - Slips, slipsenål og manchetknapper. 	<ul style="list-style-type: none"> - Idrætstøj (Nike, Adidas, North Face, Everlast m.m.) - Hættetrøjer - Sneakers eller træningssko (Nike, Adidas, m.m.) - T-shirt eller stramtsiddende toppe - Strømper <p>Accessoires:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Få bærer smykker (små og tætsiddende øreringe) - Hårpynt som hårspænder og hårelastikker 	<ul style="list-style-type: none"> - Hættetrøjer - T-shirt - Jeans - Arbejdstøj (håndværker bukser og gul fleecetrøje) <p>Accessoires:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Smykker (ringe og halskæder) - Kasket
Kropsbygning og kropsholdning	<ul style="list-style-type: none"> - Slank til almindelig af bygning -God kropsholdning (går med rank ryg) 	<ul style="list-style-type: none"> - Slank, veltrænet, fitt eller muskuløs - God kropsholdning (går med rank ryg, ikke anspændte skuldre) 	<ul style="list-style-type: none"> - Tynd (knoglerne er tydelige på ben arme og ved kravebenet), buttet (rund mave, større lår og arme)
Udseende og kropsudsmykning	<ul style="list-style-type: none"> - Ren hud - Ingen synlige tatoveringer eller piercinger - Bleg i huden - Mørke rander under 	<ul style="list-style-type: none"> - Ren hud - Rosa kinder - Tatoveringer - Hvide og lige tænder 	<ul style="list-style-type: none"> - Tatoveringer - Uren hud (bumser, ar og solskader i huden) - Rødmosset hud - Mørke rander under øjnene

	<p>øjnene</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hvide og lige tænder - Rene negle 		<ul style="list-style-type: none"> - Skæve nikotin gule tænder (nogle også med sorte tandrødder) - Beskidte negle
Lugt	<ul style="list-style-type: none"> - Parfume / Eau de Toilet - Shampoo / Balsam 	<ul style="list-style-type: none"> - Parfume / Eau de Toilet - Shampoo / Balsam - Sved 	<ul style="list-style-type: none"> - Spiritus og øl ånde - Cigaret ånde - Hash ånde - Generel lugt af sved og tis
Adfærd	<ul style="list-style-type: none"> - Taler ikke med mad i munden - Imødekommende - Høflig 	<ul style="list-style-type: none"> - Energisk og aktiv - Glad - Imødekommende - Rosende 	<ul style="list-style-type: none"> - Taler med mad i munden - Afstumpet - Aggressiv - Skeptisk - Bøvser - Spytter - Slæber fødderne hen over jorden
Akademisk grad	<ul style="list-style-type: none"> - Cand.scient.pol - Cand.merc. 	<ul style="list-style-type: none"> - Første år på bachelor i sundhed og idræt 	<ul style="list-style-type: none"> - Udlært håndværker - Færdiggjort folkeskolen - Tjent værnepligt i militæret
Andre detaljer	<ul style="list-style-type: none"> - Har frugt liggende på skrivebordet (bananer og æbler) - Drikker kaffe (nogle med sukker) og vand 	<ul style="list-style-type: none"> - Har frugt på sig (bananer og æbler) - Har en drikkedunk med vand 	<ul style="list-style-type: none"> - Drikker øl, shots, portvin, vodka m.m. - Spiser ikke noget medmindre tilbudt - Nogle er gangbesværet

Andres forskningsresultater og statistikker			
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd inddeling af felterne i klasser	- Tilhørende den højere middelklasse eller overklassen	- Tilhørende middelklassen eller den højere middelklasse.	- Tilhørende underklassen
Socialministeriets kategorisering			- Social udsat

Tabel 1 - Karakterisering af de tre felter

Kapitel 6: Metodologiske overvejelser

Bourdieu argumenterer for, at analyser af den sociale verden bør tage afsæt i et klinisk brug, da denne bruger videnskabelige procedurer og teknikker til at opbygge en bedre forståelse af andre såvel som sig selv (Bourdieu & Wacquant, 1996, s. 191-192). Formålet med nærværende specialeafhandling er derfor ikke et ønske om, at vi som forskere vil skabe os en gunstig position i det akademiske og intellektuelle felt, men derimod en oprigtig interesse i at berige analysens genstandsfelt med en større forståelse for dets dynamikker. Dermed bliver målet at gøre rede for det empiriske subjekt ved hjælp af objektive konstruktioner, som vi først og fremmest tilsigter gennem det empiriske subjekts placering i tid og rum – konstruktionen af det tænkte sundhedsfelt – for sidenhen at dykke ned i den konstruerede analysegenstand for at finde de sociale betingelser og muligheder – analysen.

Med afsæt i Bourdieus forskrifter for sociologisk praksis vil vi i dette kapitel fremstille refleksioner over vores valg af samfundsgrupper, præsentere undersøgelsens fremgangsmåde, herunder vores valg af informanter, og generelt argumentere for vores anvendelse af videnskabelige procedurer og teknikker, da disse ifølge Bourdieu har afgørende betydning (Bourdieu & Wacquant, 1996, s. 209-210). Afslutningsvis vil undersøgelsens etiske overvejelser fremlægges og lede frem til kvalitetskriterierne for den metodiske fremgangsmåde. Fordi Bourdieus forskrifter og fremgangsmåde ofte ligger implicit i hans talrige undersøgelser og videnskabelige bidrag, lader vi også andre forskere⁸, med et indgående kendskab til Bourdieus sociologi, danne rammen for, hvordan man bedriver sociologisk forskning i en Bourdieusk forståelse. Vi har derudover valgt at gøre brug af praktiske retningslinjer for metodologiske overvejelser fra den fænomenologiske/hermeneutiske tradition, som den bliver præsenteret af Lene Tanggaard, Svend Brinkmann og Steinar Kvale. Vores refleksioner over dette valg fremstilles i diskussionen af specialeafhandlingens styrker og svagheder.

Valg af samfundsgrupper

I specialeafhandlingens indledende fase blev vi nysgerrige efter at undersøge tre forskellige sociale gruppers forhold til og investering i sundhed. Dengang kaldte vi dem for embedsmændene, de sundhedsstuderende og de arbejdsløse. Vi valgte de tre grupper, fordi vi antog, at vi her ville finde

⁸ Professor Kristian Larsen, professor og Ph.d. (soc.) Ole Hammerslev og Ph.d. Jens Arnholtz Hansen.

store forskelle i deres placering i samfundsstrukturen. Den måde hvorpå vi inddelte samfundet i forskellige grupperinger skildrer Erik Jørgen Hansen, der er tidligere professor ved Institut for pædagogisk sociologi ved Danmarks Pædagogiske Universitet, i sit bidrag til bogen Individ, institution og samfund (Hansen E. J., 2013). Hansen forklarer, at man ved at sammenholde de kendetegn, der både samler og adskiller mennesker, danner grundlag for en række gruppeinddelinger af befolkningen. Inddelingerne er typisk konstrueret i samfundsvidenskaberne på baggrund af teorier, der viser, at når bestemte kendetegn hos en række mennesker er til stede, så er det netop disse kendetegn, som kan forklare disse menneskers sociale adfærd, holdninger, levevilkår og værdier. Et af de mest udprægede eksempler på en teoretisk baseret social konstruktion er grupperingen af en befolkning i sociale klasser (Ibid. s. 27). Hansen taler om seks klynger af grupperinger, når man vil analysere og forstå samfundet. De seks grupperinger er som følgende:

- 1) Grupperinger af individernes placering i samfundsstrukturen (social klasse eller socialgruppe).
- 2) Grupperinger af individerne baseret på deres levevis (livsform eller livsstil).
- 3) Grupperinger af individerne baseret i det geografiske rum (land/by, boligkvarter).
- 4) Grupperinger af individerne efter deres placering i familie typer (familier med børn, familier uden børn, sammenbragte familier, enlige).
- 5) Grupperinger af individerne efter deres uddannelsesniveau.
- 6) Grupperinger af individerne i inddelinger, hvor biologiske kendetegn indgår (alder, generation, livsfase og køn).

Tabel 2 - Grupperinger som er i anvendelse, når vi vil analysere og forstå samfundet (Hansen E. J., 2013, s. 28).

Vi vil kort uddybe de grupperinger, der har relevans for afhandlingen:

Social klasse referer til personer med omtrent samme muligheder, eller samme livschancer, i livet, og bruges som begreb i teorier om de kræfter, der styrer den historiske udvikling, mens socialgruppe typisk anvendes til at skildre den sociale ulighed i samfundet. Livsformer er teoretiske kategorier, der virker som analyseredskab til at forklare og fortolke virkeligheden, som referer til forskellige måder at leve tilværelsen på i forhold til individets muligheder og begrænsninger indenfor dets placering i produktionsstrukturen. Begrebet livsstil udgøres af en række ydre adfærdstræk hos individer eller grupper af individer. Det handler derfor både om økonomiske formåen, bestemte spisevaner, påklædning, boligindretning, fritidsinteresser, synet på kunst og

litteratur m.v., men også om smag og præferencer, der danner en identificerbar livsstil, igennem deres betydning i forhold til tilegnelse af fuldstændiggjorte mønstre af vaner. At have uddannelsesniveaet som udgangspunkt for gruppering af befolkningen anses som en af de mest central inddelinger, fordi der er en nær sammenhæng mellem det opnåede uddannelsesniveau og det senere livsforløb (Hansen E. J., 2013, s. 28-38).

Når vi har valgt at inddrage Hansens skildring af mulige grupperinger af befolkningen skyldes det, at vi efterfølgende er blevet opmærksomme på konsekvenserne ved valget af grupperinger, fordi vi er bevidste om, at disse har en afgørende betydning for, hvilke konklusioner vi kan drage af vores empiriske materiale. I specialeafhandlingens indledende fase afgrænsede vi ubevidst vores empiriske grupper, embedsmændene, de sundhedsstuderende og de arbejdsløse, ud fra det Bourdieu kalder for prækonstruerede objekter (Bourdieu & Wacquant, 1996, s. 210). Vi grupperede primært individerne ud fra deres placering i samfundsstrukturen (nr. 1), men var samtidig opmærksom på, at det også betød en gruppering baseret på livsstil (nr. 2) og forventeligt også en gruppering efter deres uddannelsesniveau (nr.5).

”I en forskningsmæssig sammenhæng er det første skridt i alle sådanne tilfælde at koncentrere sig om en analyse af det sociale konstruktionsarbejde, der er indfældet i det prækonstruerede objekt. Det er her, det kan lade sig gøre at foretage et brud.”
(Bourdieu & Wacquant, 1996, s. 210).

På baggrund af ovenstående citat er formålet med analysens første del netop at få indsigt i, hvordan de udvalgte grupper positionerer sig i forhold til hinanden i det sociale rum, således at vi ikke arbejder ud fra de prækonstruerede objekter, og på denne måde undgår, at det er den sociale verden selv, der forestår konstruktionen af analysegenstanden. Det er igennem denne proces, at det bliver muligt at fortage, det Bourdieu kalder for et brud. Vores refleksioner over dette brud vil vi udfolde i afsnittet ’det dobbelte brud’.

Ovenstående udgør vores refleksioner i forhold til valg af samfundsgrupper. Vores overvejelser i forhold til udvælgelse af informanter indenfor de valgte grupper præsenteres i undersøgelsens fremgangsmåde. Før vi kommer så langt fremstilles i det følgende vores overvejelser i forhold til valg af kvalitative metoder.

De kvalitative metoder

I og med vi er interesseret i at analysere på mikroniveauet, har vi valgt en kvalitativ tilgang dels til observationsstudiet, ved at observere på gruppernes adfærd og forhold til hinanden, og dels til interviewet, ved at fokusere på udvalgte sociale grupper. Ifald man betragter fra Bourdieus perspektiv, er det kun muligt at afgrænse et felt gennem empiriske undersøgelser. Med et konstruktivistisk strukturalistisk blik har vi foretaget kvalitative observationer samt kvalitative interviews, empiriske undersøgelser, for således at kunne analysere mikroniveauet. Dette har vi valgt, fordi viden om mikroniveauet, ifølge Bourdieu, opnås ved at blive bevidst om mønstre, sammenhænge og forklaringer af det sociale liv.

Observationsstudier

Da vi er interesseret i at få viden omkring agenternes ageren og deres forhold til hinanden, er observationsstudiet egnet til formålet. Med observationer kan vi få blik for og illustrere den kropslige indlejring af det sociale, hvordan mikroprocesser af bevægelige kroppe, påvirkes af makrostrukturer (Hammerslev & Hansen, 2009, s. 24).

”I sociologi inspireret af Bourdieu siger man, at den interviewedes forklaring er det, som skal forklares” (Larsen K. , 2009, s. 38).

Kristian Larsen retter opmærksomhed på, at udfordringen ved observation bliver at situere det observerede i makrosammenhængen, hvor feltbegrebet fremhæves som værende relevant hertil.

”Observation, inspireret af felt-begrebet kan betegnes som ikke-deltagende, objektiverede relationel observation” (Larsen K. , 2009, s. 51).

Fordi vi i denne afhandling lader os inspirere af felt-begrebet, tilsigtede vi i størst mulig omfang at være ikke-deltagende observatører. Vores strategi i mødet med felterne var at lade alle observationerne registreres i kronologisk rækkefølge, og med beskrivelse af agenternes adfærd. Som ny feltforsker anbefales det i en Bourdieusk analyse, at man benytter sig af denne kronologiske fremgangsmåde (Larsen K. , 2009, s. 59). Det anbefales videre, at observationer bør finde sted på tre niveauer: synsindtryk, lyd/tale og stemninger, således at det ikke udelukkende bliver lyd/tale som dominerer, hvilket ofte er tilfældet (Ibid.). For at imødekomme alle niveauerne, integrerede vi

dem i observationsguiden, for på denne måde at sikre os, at de var inkluderet i og retningsgivende for vores blik/sanser. Når transskriptionen foregår hurtigt efter gennemførelsen af observationerne opnås den mest pålidelige og fyldestgørende gengivelse af feltobservationerne (Ibid. s. 41). Derfor renskrev vi vores notater allerede samme dag, observationerne blev gennemført.

Udarbejdelse af observationsguide

I starten af specialeafhandlingens arbejdsproces besluttede vi at gøre brug af en observationsguide inspireret af Helle Rønn Smidt Ph.d. afhandling⁹, da vi på daværende tidspunkt fandt denne metode rigtig for specialet. Formålet med observationsguidens spørgsmål var at rette vores blik mod forskellige sociale egenskaber, besiddelser og kompetencer, således at vi på baggrund af observerede styrkeforhold kunne fremanalysere hvilke kapitalformer, der findes i de pågældende felter (Hammerslev & Hansen, 2009, s. 21). En større forståelse for genstandsfeltet samt en præcisering af specialeafhandlingens emne, medførte et behov for at omstrukturere observations tematisering, således at den blev tilpasset til de anvendte begreber. I bilagene¹⁰ forefindes en illustration af, hvordan observationspunkterne er blevet omskrevet.

Interview

Interview er en central metode til at få indsigt i de forståelseskategorier, som sociale agenter anvender til at orientere sig i den sociale verden (Hansen J. A., 2009, s. 62). Sproget udgør i den forbindelse en form for sociologisk skattekammer, da der i de sproglige vendinger og udtryksmåder kan fremanalyseres mentale kategorier og habituelle dispositioner. Kendskab til disse mentale kategorier og habituelle dispositioner muliggør en konstruktion af det sociale rum. Således kan interviewet være med til at skabe en bedre forståelse af forskellige gruppers positionering i det sociale rum og dermed også de objektive strukturer de indgår i (Ibid.). Med interviewets videnskabelige gevinster for øje besluttede vi derfor at foretage både individuelle interviews med feltets ansættende enhed, hvis sådan en fandtes, men også at foretage fokusgruppeinterviews med repræsentanter fra de tænkte felter.

Interviewpersonen skal helst indgå på lige fod med den interviewede, så situationen opleves som en samtale mellem to ”ligeværdige” personer, der deler en fælles interesse for et givent felt. Et åbent sind og en bevidst naivitet anses som en frugtbar indstilling, der tillader at informanten gives plads

⁹ Afhandlingen er stadig under proces. Smidt er yderligere inspireret af teksten ”Cultural Health Capital” fra 2010 af Janet K. Shim.

¹⁰ Se bilag 2.

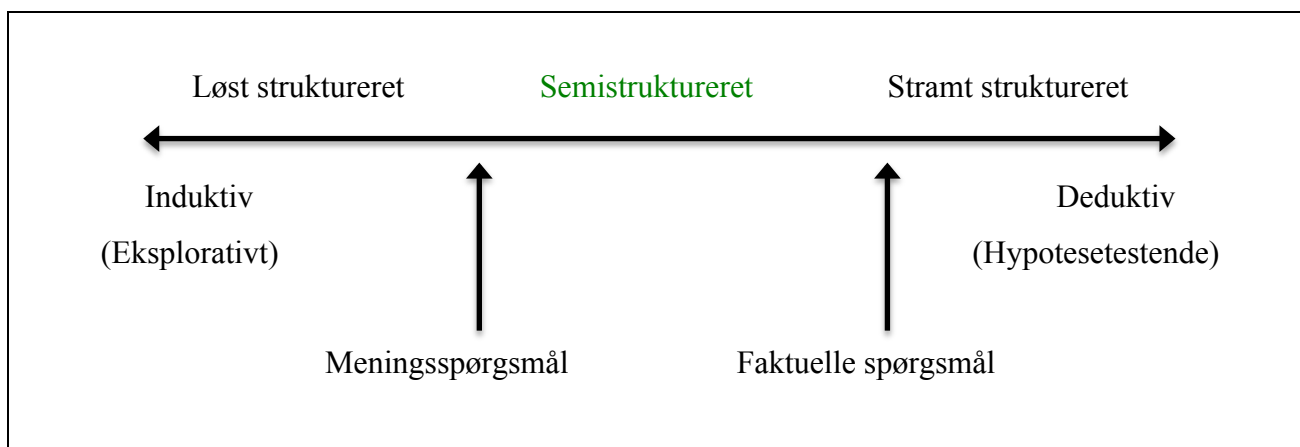
til at udtrykke sig med egne ord (Tanggaard & Brinkmann, 2010, s. 37). For at imødekomme oplevelsen af samtale i interviewsituationen valgte vi derfor den semistrukturerede form.

Udarbejdelse af interviewguide

Formålet med interviewene var at få indsigt i undersøgelsens centrale temaer. For at sikre at alle relevante temaer blev afdækket havde vi på forhånd lavet en interviewguide¹¹. Under de enkelte temaer er der opstillet en række forslag til centrale spørgsmål. I interviewet som forskningsmetode er det vigtigt at være opmærksom på, at bestemte spørgsmål medkonstruerer bestemte svar (Tanggaard & Brinkmann, 2010, s. 30). Med denne *pointe in mente* var vi meget opmærksomme på formuleringen af vores interviewspørgsmål. I det første udkast til interviewguiden spurgte vi: ”hvordan ser en sund krop ud?”. Vi mener godt, vi kunne have bevaret det oprindelige spørgsmål, men med tanke på kroppens dualistiske historie, fandt vi det mere retvisende at spørge: ”hvordan ser en sund person ud?”. På denne måde mener vi, at vi åbnede op for et bredere spektrum af svarmuligheder.

Gennem det kvalitative forskningsinterview søgte vi både at få indsigt i det faktuelle plan og i meningsplanet (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 48). De faktuelle spørgsmål skal bl.a. give os indsigt i agenternes baggrund, og dermed bruges til at fremanalysere deres kapitaler. Betegnelsen *feltanalytiske interviews* bruges om den type af interviews, der er interesseret i at fremanalysere habitus, livsbaner, kapitalfordelinger og sociale felter under forandring (Hansen J. A., 2009, s. 64), hvilket vi derfor mener, er den retvisende betegnelse for denne undersøgelse. Fordi vi også i fokusgruppinterviewene ønskede at få indsigt i de faktuelle forhold, tenderer disse flere gange til at have karakter af at være individuelle interviews, hvor individerne blot sidder ved siden af hinanden. Når vi alligevel valgte gruppeløsningen, skyldes det, at interviewet overvejende lagde op til, at informanterne skulle lade sig inspirere af hinandens svar og gerne gå i dialog med hinanden, som netop er det karakteristiske ved denne type af interview (Kvale & Brinkmann, 2009). Bourdieu går ind for total metodefrihed, såfremt man er ekstremt opmærksom på de omstændigheder, teknikkerne anvendes under, og sørger for, at de er tilpasset den problematik man beskæftiger sig med (Bourdieu & Wacquant, 1996, s. 209). Med tanke på vores begrænsede tidsmæssige adgang til informanterne, mener vi, at vi netop formåede at tilpasse metoden til de gældende omstændigheder. I figur 1 har vi i grove træk illustreret, hvor det semistrukturerede interview befinder sig på et kontinuum, og hvordan vi mener at bevæge os i dette system.

¹¹ Interviewguiden forefindes i bilag 3.

Figur 1 - Det semistrukturerede interview på et kontinuum mellem løst og stramt struktureret i kombination med spændingsfeltet mellem en induktiv og deduktiv tilgang

Med det semistrukturerede interview ønskede vi, med udgangspunkt i forskningsspørgsmålene, at få svar på nogle overordnede tematiske spørgsmål. De overordnede teoretiske rammer for henholdsvis enkel interviewet og fokusgruppeinterviewet skitseres i det følgende:

Tematik fokusgruppeinterview	Tematik enkelt interview
<i>Social baggrund</i>	<i>Social baggrund</i>
<i>Kropsopfattelser</i>	<i>Sundhedsforståelse</i>
<i>Sundhedsforståelser</i>	<i>Styringslogikker</i>
<i>Styringslogikker</i>	<i>Afsætning</i>
<i>Afsætning</i>	

Tabel 3 - Ovenstående skemaer viser de tematikker, som belyses i interviewene

Videnskabens grundlæggende opgave er, at nå frem til forklaringer, som så vidt muligt ikke bygger på de involveredes ”meninger” og ”opfattelser” (Larsen & Brinkkjær, 2013, s. 316). Det er årsagen til, at agenternes udtalelser underkastes et undersøgende blik igennem analysen, men også forklaringen på, hvorfor vi vælger at supplere det kvalitative interview med ovenover præsenterede kvalitative observationer. På den måde får vi også blik for, hvad agenterne rent faktisk gør, og ikke kun hvad de fortæller de gør.

Pilotstudie

Inden man begiver sig ud i feltet anbefales det at gennemføre et pilotstudie, hvor man afprøver sine spørgsmål (Tanggaard & Brinkmann, 2010, s. 37). For at sikre, at vi som forskere er i stand til at

omformulere vores interviewspørgsmål, så de passer til den interviewedes sproglige forudsætninger tog vi kontakt til en kandidatstuderende fra en anden uddannelse end vores. Fordi vedkommende ikke var kendt med den terminologi vi anvender på vores studieretning kunne vi således få blik for, hvorvidt vores spørgsmål gav indsigt i det tilsigtede og om spørgsmålene var formuleret i et sprog som var letforståeligt. Derudover var formålet med pilotinterviewet at få erfaring, således at vi ikke var helt novice i at interviewe.

Fremgangsmåde

Nedenstående udgør en præsentation af vores overvejelser i forhold til udvælgelse af informanter indenfor de valgte samfundsgrupper. Dernæst følger en beskrivelse af undersøgelsesforløbene.

Udvælgelse af informanter

Efter vi havde lagt os fast på at undersøge tre forskellige samfundsgrupper (embedsmænd, sundhedsstuderende og arbejdsløse) kom udfordringen med at skaffe os adgang til disse. På baggrund af specialeafhandlingens tidsmæssige rammer besluttede vi derfor at trække på vores netværk for at undersøge hvorvidt en af disse kontakter kunne være behjælpelig med at finde os en vej ind. Da vi har en bekendt som arbejder i ministeriet betød det, at en af afdelingerne derinde kom til at fungere som repræsentant for gruppen af embedsmænd. På samme måde har vi en kontakt, som studerer Idræt og sundhed, og således kom hendes studiegruppe til at fungere som repræsentanter for de sundhedsstuderende. Den hurtigste og letteste adgang til de arbejdsløse var, for os at se, at opsøge en af byens pladser, hvor vi ved en gruppe udsatte, og oftest arbejdsløse, mennesker opholder sig i løbet af dagen. Således blev udvælgelsen af informanter mere baseret på de praktiske muligheder end på velovervejede beslutninger.

Ministeriet

I den indledende mailkorrespondance med vores kontakt, oplyste vi kun i overordnede træk, hvad undersøgelsen ville gå ud på. På denne måde røbede vi ikke for meget om vores egentlig formål, men samtidig gav vi kontakten nok information til at informere afdelingen, og det pågældende kontor, således at de kunne tage stilling til, hvorvidt de ønskede at indvillige i undersøgelsen eller ej. Allerede ugen efter, at alle på afdelingen havde accepteret undersøgelsens gennemførelse, aflagde vi dem et besøg. Aftalen blev, at vi skulle observere kontoret fra kl. 09.00 til 12.00, så vi både så dem i funktion på kontoret, men også ”på slappere linje” i frokostpausen. Eftermiddagen blev tilrettelagt således, at vi først havde et individuelt interview med kontorets leder, og

efterfølgende et fokusgruppeinterview med tre af kontorets ansatte. Udvælgelsen af de ansatte, der skulle medvirke i interviewet, var baseret på ønsket om populationsrepræsentativ spredning i forhold til kontorets sammensætning. Informanterne bestod derfor af 2 mænd og en kvinde, hvoraf en relativ nyankommet og 2 mere erfarne.

De idrætsstuderende

Den indledende kontakt foregik over telefonen, og forløb i grove træk ligesom ved ministeriet. På lignede vis oplyste vi kun i overordnede træk, hvad undersøgelsen ville gå ud på, så kontakten kunne informere sin studiegruppe, som bestod af 2 drenge og 2 piger. Da de alle indvilligede i at medvirke i undersøgelsen aftalte vi en dato for vores besøg. Sideløbende hermed forsøgte vi at etablere en aftale om et interview med en af underviserne på uddannelsen, således at vi, ligesom i ministeriet, ville have et perspektiv på betydningen af selve investeringsarbejdet i sundhed, og afsætningen af denne. Efter en længere mailkorrespondance blev det klart, at fordi dette studie netop var i gang med optagelsesprøverne hertil, var der ikke mulighed for at afse tid til vores undersøgelse. Derfor fik vi kun en aftale med de idrætsstuderende i stand. Dagen forløb således, at vi fra kl. 09.00 til 11.00 observerede en forelæsning i idrætshistorie, i løbet af deres mellemmodul fra 11.00 til 14.00 gennemførtes fokusgruppeinterviewet mens vi fra kl. 14.00 til 16.00 observerede dem i aktion i idrætshallen.

De arbejdsløse

Vi valgte en tilfældig af byens pladser, som ramme for vores observation og interview af de arbejdsløse. Inden vi ankom til pladsen besluttede vi at købe nogle forsyninger, i form af øl, danskvand, kage, småkager og frugt. Vores argument for dette var, at vi ved at tilbyde dem lidt forfriskninger lettere ville blive en del af flokken. Argumentet for at gøre det, inden vi havde mødt dem, var, at vi ikke ønskede at bryde en allerede etableret kontakt, samt en tvivl om, hvorvidt de ville tale om os, mens vi hentede forsyninger, og i løbet af denne tid så tvivl om vores hensigt. Vi diskuterede derfor længe, om vi i det indledende møde, skulle fortælle om vores formål, og invitere nogle stykker over til en anden bæk for at snakke, eller om vi skulle forsøge at blive en del af flokken, og sidde blandt dem. Da vi var bekymrede for et afslag ift. den første mulighed, blev vi enige om, at vi ville fornemme stemningen og på den baggrund træffe en beslutning. Vi ankom til pladsen omkring kl. 12, hvor der sad 4 mænd og 3 kvinder, og tog derfra igen ved 15-tiden, hvor der var 9 mænd og 2 kvinder. I løbet af den tid besluttede vi ikke at oplyse de tilstedeværende om vores egentlige formål med besøget.

Behandling af det empiriske materiale

I det følgende afsnit vil vi først præsentere vores overvejelser og valg i forhold til, hvordan vi har bearbejdet vores empiri. Dernæst vores refleksioner over konstruktionen af det sociale rum.

Transskription

Informanterne på idrætsstudiet og i ministeriet blev indledningsvis spurgt, om vi måtte optage samtalen, således at vi kunne koncentrere os om at stille spørgsmål, såfremt uddybende svar var nødvendigt. Fordi de arbejdsløse ikke var bekendt med undersøgelsen, blev de af samme grund ikke informeret om optagelserne. Til at optage vores interviews valgte vi at bruge vores smartphones, der har en app til formålet, hvilket lettede den efterfølgende bearbejdning af interviewene. Vi har selv foretaget transskriptionen af alle interviewene fra start til slut, hvilket ifølge Brinkmann og Tanggaard er vigtigt at stifte bekendtskab med (Brinkmann & Tanggaard, 2015). Det er endvidere en fordel, at det er den person, der har foretaget interviewene, der ligeledes transskriberer dem, idet at det kan være svært for en anden person at skelne støj o.l. fra ordlyde på lydoptagelserne (Brinkmann & Tanggaard, 2015). Ved at vi selv har gennemlyttet og transskriberet alle interviewene, har vi løbende fået gode ideer til det videre arbejde med undersøgelsens analyse, hvor forskellige temaer har set dagen lys. Vi har ordret transskriberet samtlige interviews fra start til slut, hvilket har været et bevidst valg, da netop sproget gemmer på mange skjulte sociologiske skatte. Vi er dog samtidig bevidste om, at alene transskriptionen er en fortolkning og oversættelse af det sagte. Selvom det har været en tidskrævende proces, har det samtidig været vigtigt for os at inddrage al information fra start, idet at de temaer, vi givetvis måtte finde mest relevante i den indledende fase, ikke nødvendigvis ville vise sig at være de vigtigste til slut.

Det er ud fra vores transskriptioner, at vi har udledt citater til brug i specialet. På grund af de arbejdsløses manglende samtykke har vi derfor besluttet en fuldstændig anonymisering af disse. Selvom vi har fået accept til offentliggørelse samt benævnelse ved navn, fra de øvrige grupper af informanter, har vi valgt også at anonymisere disse. Det har vi fordi, det ikke er den enkelte case der er interessant for denne undersøgelse, men derimod det felt den repræsenterer. For at beskytte de arbejdsløse har vi derfor valgt ikke at vedlægge lydfileerne, mens alle transskriptionerne forefindes i bilag.

Meningskondenseringer

De transskriberede interviews og observationer, valgte vi efterfølgende at supplere med en fjerde kolonne, som angiver den meningsbærende enhed. Meningskondensering er, ifølge Kvale og Brinkmann, når et større tekststykke omformuleres i få ord (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 227-228). Meningskondenseringerne fungerer for dette speciale som en form for kategorisering og tematisering. Når vi har valgt denne løsning, er det fordi vi ønsker at bevare et åbent sind, så vi kan opdage nye tematikker, og således ikke lade de på forhånd konstruerede tematikker være styrende for vores blik. På denne måde forsøger vi at bryde med det prækonstruerede, således at det bliver de analytisk set relevante tematikker, som behandles i afhandlingen.

Konstruktionen af det social rum

Igennem et eksempel viser Bourdieu, hvordan man gradvist kan danne sig et billede af det sociale rum. Han anbefaler, at man lister de forskellige grupper op ved siden af hinanden, og noterer de træk, der karakteriserer dem socialt og funktionelt. Således bliver denne fase ifølge Bourdieu et første forsøg på at lokalisere dem efter en ren induktiv tilgang (Bourdieu & Wacquant, 1996, s. 212). Forløbet for vores speciale er ikke helt så simpelt som det illustrerende eksempel. For vores proces betragter vi tiden, hvor vi lod de prækonstruerede objekter styre os, som den induktive fase. Vi listede ikke de karakteriserende træk op ved siden af hinanden, men brugte i stedet lang tid på at italesatte dem internt i specialemakerskabet. Efterfølgende anbefaler Bourdieu, at man reducerer sin liste til at handle om analytisk set relevante forskelle for på den måde at stå tilbage med de træk, der gør det muligt at skelne mellem de forskellige grupper på et overordnet plan (Ibid.). Da vi ikke havde lavet en liste, hvorfra vi kunne afkrydse de konkrete gruppers karakteriserende træk som værende til sted eller ej, opbyggede vi i stedet en liste ud fra analytisk set relevante forskelle, som det fremgår af tabel 1 – karakterisering af felterne. Det var igennem denne proces, at vores blik på de prækonstruerede objekter (embedsmændene, de sundhedsstuderende og de arbejdsløse) transformerede sig, så de i stedet kategoriseres som de højt positionerede, mellem positionerede og lavt positionerede, og på den måde foretog et brud.

Forforståelse og forskerposition

I nærværende afsnit præsenteres først Bourdieus videnskabelige ideal om det dobbelt brud, i forlængelse heraf en præsentation af refleksioner over vores forforståelse, og derefter følger en præsentation af refleksioner og erfaringer tilknyttet vores position som forskere.

Det dobbelte brud

Bourdieu's videnskabelige ideal om det dobbelte brud forstås som to parallelle processer. På den ene side må forskeren bryde med sin egen umiddelbare forståelse af virkeligheden og på den anden side bryde med agenternes forestillinger om virkeligheden. På denne måde bliver der tale om et dobbelt brud (Bourdieu & Wacquant, 1996, s. 199-241).

Bourdieu argumenterer for, at hvis man vil lykkes med konstruktionen af analysegenstanden, så kræver det, at der foretages et radikalt brud med de almindelige forestillinger om, hvad den er (Bourdieu & Wacquant, 1996, s. 217). Her tænker han især på de kategoriseringer og klassifikationer der bruges, og fremhæver i denne forbindelse, at når de problemstillinger, der rejses, og de begreber der bruges, let kommer til at affødes af undersøgelsesgenstanden selv, skyldes det, at samfundsforskeren er et produkt af denne (Ibid.). Bourdieu fremhæver, at det især er sproget som volder samfundsforskeren problemer, fordi det udgør et kolossalt lager af prækonstruerede forhold, der er almindelig enighed om og som ikke opfattes som sådan, men som tværtimod uden videre fungerer som konstruktionsredskaber (Ibid. s. 221). Det er dette vi ser komme til udtryk, da vi i den indledende fase af specialeforløbet ureflektet omtalte de sociale grupper ud fra prækonstruerede klassifikationer (embedsmændene, de sundhedsstuderende og de arbejdsløse), men som vi gennem analysens første del viser, at vi formår at bryde med på baggrund af vores indsigt i, hvordan de udvalgte grupper analytisk set positionerer sig i forhold til hinanden. Det er igennem denne proces, at de sociale grupper konstrueres som de højt positionerede, mellem positionerede og de lavt positionerede. Dette er et eksempel på, hvordan vi bryder med vores egen umiddelbare forståelse af virkeligheden, og således undgår, at det er den sociale verden selv, der forestår konstruktionen af analysegenstanden. På denne måde objektiverer vi vores position og skaber kontrol over vores forforståelser.

”En af de mest effektive metoder til at foretage et brud, udspringer af en indsigt i problemstillingernes, analysegenstandenes og metodeovervejelsernes udvikling gennem tid, det vil sige en socialhistorisk forståelse af den samfundsmæssige konstruktion af virkeligheden.” (Bourdieu & Wacquant, 1996, s. 219).

Med afsæt i ovenstående citat er vores formål med at konstruere det overordnede tænkte sundhedsfelt at få indsigt i den samfundsmæssige konstruktion af virkeligheden, således at vi er i stand til at forstå agenternes forestillinger om virkeligheden, og efterfølgende bryde med disse.

Dette ser vi eksempelvis komme til udtryk, når agenterne fra ministeriet udtaler, at de selv har en høj grad af styring ift. valg af livsstil, men hvor vi analytiske set finder, at de i høj grad er styret af de statsindlejret logikker og sundheds dominerende diskurser. Eksemplet illustrerer, hvordan vi bryder med agenternes forestillinger om virkeligheden. Det skal ikke forstås som en underkendelse af agenternes perspektiv, da vi betragter agenternes bidrag som et vigtigt element i forståelsen af det sociale, men det er måden, hvorpå vi som forskere sikrer at objektivere os fra agenternes forestillinger.

Forskerposition

Hvorvidt forskeren skal være deltagende, indlevende og åben eller ikke-deltagende, objektiviserende og lukket i sin forskning, kan umiddelbart fremstilles som primært et metodisk valg, men det involverer bl.a. overvejelser om, hvorvidt forskeren er kendt (etnicitet, køn, sprog, social klasse ect.) eller ikke-kendt med sit objekt (Larsen & Brinkkjær, 2013, s. 325). Igennem specialeafhandlingen, og primært i indsamlingen af det empiriske materiale, har vi erfaret, at vores, bevidste såvel som ubevidste og direkte såvel som indirekte valg af forskerposition indebar overvejelser på mange forskellige niveauer.

Ved vores besøg i ministeriet erfarede vi, i interviewet med lederen, hvor vigtigt det er, at man inden et interview har gjort sig overvejelser om relationens karakter. Denne erkendelse udsprang af, at vi efter interviewet følte, at vi ikke havde fået tilpas uddybende svar. Vi agerede med en vis grad af ydmyghed overfor feltets agenter. Dette kan forklares med, at forskrifterne for interviewet som forskningsmetode, vi igennem vores studietid er blevet mødt med, fremhæver, at en anerkendelse af informanten som eksperten i feltet er påkrævet. På trods af vi, i vores observationer og øvrige viden om feltet, så andre tendenser end dem lederen skildrede, gik vi ikke ind og udfordrende lederens udtalelser og perspektiver. Ud fra Bourdieus perspektiv er den primære årsag til, at samfundsvidenskaberne ikke udvikler sig eller gør nogen fremskridt, at den traditionelle måde at undervise i sociologi på og de dertilhørende perceptionsmatricer over en længere periode umærkeligt udvikles hos de studerende (Bourdieu & Wacquant, 1996, s. 228). Ovenstående er således et eksempel på, hvordan vi ikke formåede at bryde med vores umiddelbare forståelse af virkeligheden set i forhold den videnskabelige praksis, fordi vi umærkeligt havde udviklet en fænomenologisk forståelse af, at man som forsker skal være ydmyg i mødet med sine informanter. Når vi kigger tilbage på interviewsituationen, finder vi flere mulige forklaringer på, hvorfor relationen tog den karakter som den gjorde.

En anden forklaring, mener vi, bunder i vores forskningsmæssige erfaring. Det er første gang i vores tid som forskere, at vi oplevede en så ”forskudt” magtposition, hvor det er os, der er de underpositionerede. Dette forhold, taknemmelighed for lederens, og afdelingens, medvirken i undersøgelsen, samt respekten for deres tid og velvillighed til eventuelle uddybende spørgsmål, kan ligeledes være betydende for, at vi ikke konfronterede og udfordrede lederens opfattelser.

En tredje mulig årsag finder vi i det udforskede subjekts fravalg af anonymisering. Vores overbevisning er den, at fordi kontoret og deres leder på forhånd havde indvilliget i offentliggørelse af projektet og citering ved navn, ville vi, selv med de mest rutinerede forskerbriller, ikke have fået myndigheden til at komme med udtalelser, som ikke var politisk korrekte og måske endda imod deres egne bekendtgørelser. Hvis vi ville have haft mulighed for at udfordre lederens perspektiver, skulle vi derimod have sikret informanterne fuld anonymitet, således at udtalelserne aldrig ville kunne blive forbundet til ministeriet. Selvom vi havde sikret informanterne fuld anonymitet, er vi stadig forbeholdene overfor, hvorvidt agenterne ville have udtalt sig anderledes. Det er vi fordi, at vi igennem vores analyse kan se, hvordan det at udtale sig politisk korrekt er internaliseret i ministeriets agenter.

Som det fremgår af ovenstående er vi blevet bevidste om, hvor vigtigt det er at gøre sig overvejelser om relationens karakter, da denne kan have betydning for det empiriske materiales udfald. Vi havde de bedste intentioner om at være tro mod vores undersøgelse og inspirationen fra Bourdieu, hvilket vi mener at eksemplet og vores erfaring bekræfter, men som Hansen skriver:

”(...) kan nok så gode intentioner om at lave interviews a la Bourdieu ikke forhindre, at feltets doxa sniger sig ind. Alene af den grund, at man gerne skal have opbygget en vis tillid mellem interviewperson og interviewer.” (Hansen J. A., 2009, s. 72).

Kendt eller ikke-kendt med sit objekt

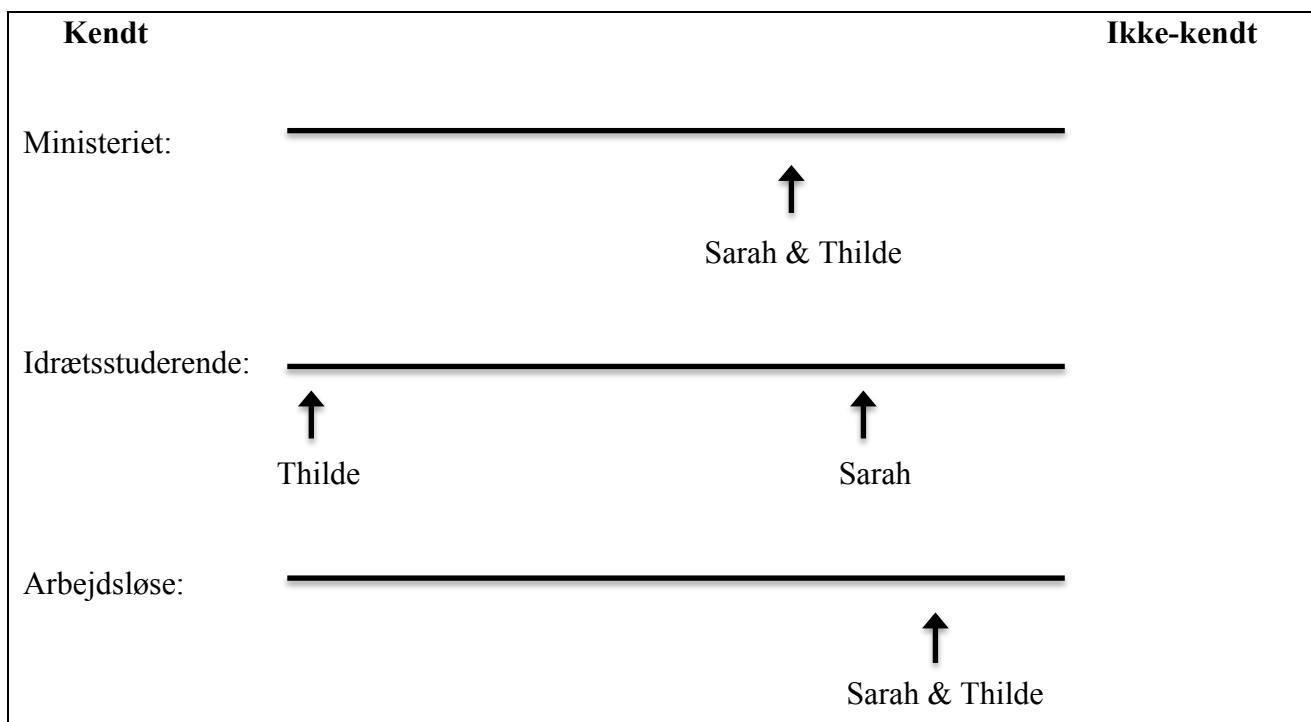
I forhold til ministeriet finder vi, at vi i overvejende grad ikke er kendt med dette objekt. På trods af at vores uddannelsesniveau inden længe vil blive karakteriseret som ens, så vi store forskellige i bl.a. det sproglige brug. At vi i vores observationsform havde besluttet ikke at være deltagende, men objektiverende finder vi i dette tilfælde som den helt rigtige beslutning.

Ved kendthed som forudsætning foreslås en ikke-deltagende, objektiverende, relationel observation (Larsen K. , 2009, s. 40). Fordi Thilde på langt de fleste områder er kendt (etnicitet, køn, sprog, social klasse etc.) med de idrætsstuderendes hverdag var et perspektivskifte nødvendigt (Ibid. s. 57).

Hun arbejdede derfor på at afvikle de hverdagslige og tilsyneladende åbenbare og selvindlysende konstruktioner, som er virksomme i hende fra hendes tidligere erfaringer. Igennem processen er hun blevet mere og mere undrende og nysgerrige overfor at udforske miljøets logikker fra et nyt perspektiv. Vi valgte en ikke-deltagende, objektiverende, relationel observations form og besluttede ydermere at lade Sarah være interviewer i fokusgruppeinterviewet. Med Sarahs ikke-kendte tilgang mente vi at opnå større sandsynlighed for at udforske informanternes forståelser, og udnyttede således samspillet mellem personlige karakteristika som et metodisk redskab.

De arbejdsløse var, og er, dem vi følte os mest ukendte med. Ud over store forskelle i sprogbrug og forskellige uddannelseslængde, mødte vi her flere forskellige nationaliteter og dermed også en ukendthed ift. etnicitet. Det der kom tydeligst til udtryk, var dog forskellen af køn. Den plads, som udgjorde rammen for de arbejdsløse, var overvejende befærdet af mænd. I kraft af vores unge alder og køn var vi således også ukendte med objektet på dette parameter. Alle disse forhold medvirkede til, at vi i dette felt besluttede at være deltagende observatører.

På baggrund af ovenstående refleksioner bliver det synligt, hvordan vores kendthed eller ikke-kendthed med objektet har betydning for vores valg af forskerposition. I følgende figur illustreres, hvordan vi som forskere opfatter vores relation til de udvalgte objekter.

Figur 2 - Illustration over forskernes relation til felterne

Vores valg af tøj indgik som en del af vores overvejelser ift., hvorvidt vi var kendt eller ikke-kendt med objektet. Tøjvalget og ens måde at præsentere sig selv på har stor betydning og må, ifølge Kristian Larsen, afstemmes efter hvem forskeren skal møde (Larsen K. , 2009, s. 52). På baggrund af denne anbefaling besluttede vi at iklæde os almindelig pænt tøj ved besøget i ministeriet og hos de idrætsstuderende, mens vi hos de arbejdsløse var trukket i lidt mere løst siddende og afslappet tøj uden nogen prægende modemærker. Efter vores færd i felterne satte vi pris på disse tøjvalg, da vi havde en følelse af, at vi nogenlunde var kongruente med feltets agenter, og således var lykkedes med at reducere distancen imellem os.

Vores rolle som forskere har stor betydning for, hvilken viden vi i sidste ende formår at indhente (Kvale & Brinkmann, 2009), hvorfor denne læringsproces har været utrolig vigtig i forhold til det endelige produkt.

Etiske overvejelser

Den kvalitative forskning er værdiladet. På den ene side medfører det en række etiske problemer, og på den anden side indeholder det nogle etiske potentialer (Brinkmann, 2010, s. 429). Problemer i forhold til, at den kvalitative forskning ofte handler om menneskers personlige liv og erfaringer, hvor private ytringer placeres i en offentlig arena, og potentialer i forhold til, at marginaliserede grupper gives mulighed for at blive hørt i det offentlige rum. I den kvalitative forskning er der generelt et komplekst forhold mellem etiske problemer og potentialer (Ibid.). Fordi vores empiriindsamling involverer andre mennesker, har vi gjort os nogle etiske overvejelser i forhold til tematisering, empiriindsamling, transskription, analyse og rapportering, da det er i disse stadier, specialeafhandlingens sociale grupper har bidraget til undersøgelsen (Brinkmann, 2010, s. 441).

Forskningsarbejdets konsekvenser

Allerede ved specialeafhandlingens begyndelse gjorde vi os tanker om, hvilke konsekvenser forskningsarbejdet kunne få både for de, som er genstand for forskningen, men også de, som ikke direkte er involveret. På trods af, at den valgte problemstilling allerede var genstand for megen opmærksomhed, er vi bevidste om, at vi ved udgivelse af denne afhandling medvirker til at give de belyste problemer officiel karakter.

”På den anden side rummer valget om ikke at studere undertrykte gruppers liv (fx ud fra en betragtning om, at det er uetisk at tale på deres vegne) naturligvis også nogle

etiske problemer og kan eventuelt føre til, at vigtige samfundsmæssige problemer ikke får offentlighedens bevågenhed” (Brinkmann, 2010, s. 441).

Det har derfor været vigtigt for os, at de af samfundet marginaliserede grupper, i dette tilfælde de arbejdsløse, indgik (med egne udtalelser og vores observationer) i analysen. Dette betragter vi som potentialet ved den kvalitative forskning. Under empiriindsamlingen, og i den efterfølgende transskription, stødte vi dog på en række etiske problemer. Som det fremgår, af det skildrede undersøgelsesforløb hos de arbejdsløse, blev der hverken indhentet samtykke eller oplyst om at deltagelsen var frivillig, som de vejledende retningslinjer for forskningsetik ellers foreskriver (Brinkmann, 2010, s. 432). Vores argument for ikke at gøre dette, tager afsæt i diskussionen om vægtningen af den store eller lille etik. I den lille etik, de mikroetiske problemer, handler det om at tage vare på informanterne, så de på ingen måde lider overlast ved deres medvirken i forskningsprojektet. Den store etik, de makroetiske problemer, handler derimod om forskningens placering i en samfundsmæssig sammenhæng, herunder hvilke større interesser forskningsprojektet tjener? (Ibid. s. 439). Med afhandlingen tilsigter vi at udnytte den kvalitative forsknings potentiale ved inddragelsen af en marginaliserede gruppes perspektiv. Det var dog essentielt at informanterne kunne udtrykke sig frit og formløst, hvilket betød at vi i stod i et etisk dilemma. Etiske dilemmaer opstår, når to eller flere værdier ikke kan realiseres på samme tid (Brinkmann, 2010, s. 434). Vi var derfor tvunget til at tage et valg om, hvorvidt vi skulle forfølge det potentiale, vi mener problemstillingen indeholder i forhold til, at en marginaliseret gruppe involveres i det empiriske materiale, og på denne måde kommer til orde i det offentlige rum. Eller om vi skulle respektere det enkelte menneskets ret til selvbestemmelse i forhold til, hvad man ønsker at medvirke i.

”Uanset hvor meget vi kan blive enige om at fastlægge en bestemt etisk regel, kan der forekomme tilfælde, hvor det af etiske grunde vil være korrekt at bryde reglen”
(Brinkmann, 2010, s. 434).

I dette tilfælde valgte vi at vægte den store etik over den lille, fordi vi i sidste ende har et ønske om at bidrage til en øget forståelse for samfundets forskellige samfundsgrupper, samt bidrage til at forstå, hvorfor de sundhedsrelaterede forandringer synes at være udfordrende at implementere hos udvalgte målgrupper og arenaer. Det skal pointeres, at vi på ingen måde er ude på at sætte nogle af informanterne i dårligt lys, men vi kan som forskere heller ikke undlade at inddrage den indsigt, vi

har fra de arbejdsløse, da de er væsentlige i forhold til at forstå forholdene i det tænkte felt og ikke mindst i forståelsen af samfundets strukturer.

På baggrund af ovenstående overvejelser besluttede vi at lade alle informanterne anonymisere. Fordi de fungerer som repræsentanter for nogle konstruerede felter, mener vi ikke, at det er relevant at præcisere, hvem der udtaler sig. Samtidig er det et ønske om at behandle personidentificerede oplysninger fortroligt, således at det ikke er muligt at identificere især de arbejdsløse, som ikke er givet mulighed for at medgive deres samtykke. De medvirkende i dette forskningsprojekt optræder således under fiktive navne eller forkortelse for at bevare anonymiteten. Det kan ikke udelukkes, at det i visse sammenhænge vil være muligt for kollegaer eller medstuderende i henholdsvis ministeriet og på idrætsstudiet at identificere nogle af aktørerne, men så vidt muligt er det tilstræbt at sløre personernes identitet, så anonymiteten opretholdes. Alle interview og den deltagende observation er blevet optaget med henblik på at kunne blive transskriberet. For at sikre informanternes anonymitet har vi valgt ikke at vedlægge lydfilerne til specialeafhandlingen. Ud fra et etisk perspektiv om informeret samtykke (Tinggaard & Brinkmann, 2010, s. 443) bør alle informanter være blevet informeret om dette, og være indforstået hermed.

Forskningsaktivitetens omkostninger for det udforskede subjekt

I indsamlingen af det empiriske materiale skriver Kristian Larsen, at det også er nødvendigt med refleksioner på objekt-siden over, hvilke omkostninger forskningsaktiviteten har for det udforskede subjekt (Larsen K. , 2009, s. 56). Oprindeligt havde vi et ønske om at observere i de pågældende felter over to dage. I ministeriet ville dette være for stor en belastning for de involverede, hvilket betød at vi blev enige om, at en enkelt dag var tilstrækkelig til formålet – under de givne omstændigheder. Vi lod ministeriets holdning være retningsgivende for vores besøg i de øvrige felter, således at vi fik omtrent samme mængde empirisk materiale fra alle grupper.

Til- og fravalg

Vi har bevidst valgt kun at anvende Bourdieus begrebsapparat for således at skabe en rød tråd gennem afhandlingen, men også fordi vi mener hans teoretiske forankring er omfattende nok til at kunne forstå og forklare vores problemfelt. I diskussionen af specialeafhandlingens styrker og svagheder vil vi argumentere for vores valg heraf.

I specialets empiriske fokus har vi valgt at begrænse os til dansk regi. Vi er dog bevidste om, at det er uundgåeligt ikke at blive influeret af andre landes sundhedstiltag og sundhedsdiskurser. Danmark

er en del af en større global kontekst, hvor organisationer som bl.a. EU og WHO er med til at rammesætte centrale normer og regler for, hvordan den danske sundhedsdiskurs tager sig ud. For ikke at gøre specialet for bredt og svævende har vi begrænset os til en dansk kontekst. Den eneste måde, hvorpå vi omfavner andre landes sundhedsdiskurs er, når vi i konstruktionen af de tænkte felter, understøtter vores empiri med relevant forskning på området.

Kvalitetskriterier

Ifølge Tanggard og Brinkmann må den kvalitative forskning og dens kvalitet vurderes ud fra kriterier, der anerkender forskningens mål og ambitioner. De fremhæver dertil Thagaards kvalitetskriterier, der omhandler transparens, gyldighed og genkendelighed, da disse respekterer den kvalitative forsknings særegenhed (Tanggard & Brinkmann, 2010, s. 490). God kvalitet i et kvalitativt interviewstudie afspejles især af graden af metodologiske refleksioner, hvorfor undersøgelsen bør være velbegrunderet i forhold til metodisk litteratur (Brinkmann & Tanggaard, 2015). Hvis dette speciales problemstilling blev undersøgt af en anden forsker på et andet tidspunkt, ville resultatet givetvis have en anden karakter, da forskerens forforståelse påvirker den måde, hvorpå problemstillingen undersøges. Dermed er det et afgørende kvalitetskriterium, at vi i fremstillingen af specialeafhandlingen gør design, gennemførelse, fremgangsmåder og grundantagelser så gennemsigtige og ikke mindst transparente som mulige. Hermed har læseren mulighed for at vurdere fornuften i undersøgelsens endelige resultater (Brinkmann & Tanggaard, 2015, s. 523-524). Vi har tilstræbt at gøre specialeafhandlingen så transparent som mulig, hvilket er intentionen med præsentationen af de metodologiske overvejelser. Vi har således beskrevet vores vej fra design af undersøgelsen til udførelse, analyse og konklusion. Herved kan man som læser tage kritisk stilling til specialets erkendelser, eller lade sig inspirere til videre studier (Ibid. s. 491). I tråd med specialets videnskabsteoretiske tilgang vil den viden der skabes gennem dette projekt ikke være objektiv i forstanden fordomsfri. Som forsker vil man bidrage til produktionen af projektets viden, og derfor handler det i stedet om, at reflektere over den forforståelse og normativitet, der bringes ind i projektet (Tanggard & Brinkmann, 2010, s. 444). Bourdieu mener, forskere der beskæftiger sig med sociale problemstillinger altid deltager, og det er derfor det dobbelte brud er afgørende. Med ovenstående refleksioner har vi således vist, hvordan vi forholder os til vores egen forforståelse og forskerposition, og dermed mener vi at leve op til de videnskabelige kriterier.

Som en del af kvalitetssikringen og specialeafhandlingens gennemsigtighed vil vi i det følgende redegøre for processen i litteratursøgningen og udvælgelsen af henholdsvis primær og sekundær kilder.

Litteratur

Indledningsvis blev der søgt bredt og ukritisk med intentionen om at undersøge, hvad der var skrevet og undersøgt om det valgte emne. I takt med afgrænsningen af genstandsfeltet uddelegerede vi fokusområder iblandt os, og herfra blev der søgt mere målrettet og anvendt forskellige søgestrategier. Der blev søgt i databaserne bibliotek.dk, Google Scholar og i Infomedia. Der blev ligeledes søgt og fundet litteratur på de lokale biblioteker. Kendskabet til den anvendte litteratur fremkom i høj grad ved brug af kædesøgning i de primære og sekundære værkers litteraturhenvisninger. Den fundne litteratur består således af bøger, videnskabelige rapporter, artikler og litteratur fra undervisningen på 'Læring og Forandringsprocesser'.

Kildekritik

Det er ikke uden betydning for specialafhandlingens udformning og gyldighed, om vi anvender førstehånds- eller andenhåndskilder, samt primære eller sekundære kilder. Derfor er det vigtigt løbende at forholde sig kritisk til valg af kilder og deres objektivitet, hvilket er hensigten med dette afsnit.

Vi tilstræber at vælge litteratur af høj videnskabelig og teoretisk pålidelighed. Dette efterlever vi ved hovedsagligt at anvende primære kilder. Vi søger derved bevidst tilbage til teoriens oprindelige ophavsmand for at undgå misfortolkninger af den anvendte teori. Ved anvendelsen af den primære litteratur, benytter vi os af både førstehåndskilder og andenhåndskilder. Specialets førstehåndskilde består af (oversat) litteratur af Pierre Bourdieu, som udformer de teoretiske begreber vi analytisk gør brug af. Hertil supplerer vi med pålidelige andenhåndskilder, som sociologerne Loïc J. D. Wacquant, Annick Prieur, Carsten Sestoft og Lisanne Wilken, hvilket er kilder, som har fortolket Bourdieus teori og på baggrund heraf uddybet den. Den supplerende litteratur anvendes for at skabe en større forståelse for Bourdieus teoriforankring. Vi anser andenhåndskilderne som pålidelige kilder, i og med at de alle er kendte Bourdieu tilhængere og derfor i mange år har beskæftiget sig med hans værker og er anerkendt inden for dette forskningsfelt. Af sekundær litteratur gør vi brug af førstehåndskilden, Kristian Larsen. Han har videreudviklet Bourdieus kapitalbegreb – sundhedskapital – som er inspirationskilden for specialet. Ydermere benytter vi os af både kvalitative kildestudier og kvantitative kildestudier. De kvalitative kildestudier bygger på forskning

baseret på interviews, feltstudier m.m., hvor de kvantitative kildestudier er forskning baseret på talbaserede registre og statistiske metoder som fx Danmarks Statistik. Kilstudierne fungerer for os, som faglig argumentation for konstruktionen af vores tænkte felter. I den forbindelse har vi tilstræbt at anvende litteratur af nyere dato og med høj aktualitet, for igen at værne om specialets gyldighed.

Kapitel 7: Analysestrategi

I dette kapitel gør vi rede for vores analysestrategiske overvejelser, som blev formuleret forud for selve analysen. Dernæst har vi udformet en læsevejledning til analysen, hvor der synliggøres, hvilke begreber vi analyserer med, og hvordan de afkodes i vores empiriske materiale. Til slut har vi udformet et skema af analysens struktur for at give læser et overblik over vores analytiske fremgangsmåde.

Analysestrategiske overvejelser

Metode til analysestrategi

Som metode til afhandlingens analysestrategi lader vi os både inspirere af Bourdieu og den hermeneutiske cirkel. Hermeneutikken kan ses som en subkultur tilhørende det konstruktivistiske paradigme (Berg, 2002), og derfor er den anvendelig i denne sammenhæng. Hos Bourdieu handler det om at fremanalysere en dybere mening og forklare fænomener. I et dialektisk forhold mellem teori og empiri og med brug af begreberne habitus, felt og kapital, beskriver Bourdieu forskellige sociale felters interne magtstrukturer (Bourdieu & Wacquant, 1996, s. 209). Det er for ham vigtigt, at vi som forskere går bag det tilsyneladende og bryder med de tilsyneladende objekter, der præsenterer sig selv som indlysende. Bruddene forudsættes gensidigt af hinanden og skal foretages igen og igen i en langstrakt proces. Det handler ligeledes om, at vi i konstruktionen af et felt er nødt til at identificere de kapitalformer, der har gennemslagskraft og samtidig forstå feltets logik, hvilket bevæger sig imellem disse to poler i en fortsat proces (Bourdieu & Wacquant, 1996, s. 94). Selvom vi siger, at vi nærmer os virkeligheden uden hypoteser, er vores hoveder fulde af forkonstruerede objekter (Nørholm, 1995, s. 110). Dette er en tilsvarende pointe, der kan læses ud af hermeneutikken, hvor man på baggrund af sine forforståelser, ligeledes søger dybere forklaringer og sammenhænge ved både at stille spørgsmål til informanternes meningsforståelse samt til ens egen forståelse af denne meningsforståelse. For i det vi læser en teori og observerer, kommer vi automatisk med vores forforståelse, der influerer på, hvordan vi forstår og fortolker den indsamlede viden. Vores forforståelse dannes på baggrund af vores livserfaringer og den forhåndsviden vi har omkring teorien eller det observerede, og derfor er vi aldrig 100 % objektive (Larsen & Brinkkjær, 2009, s. 322). I den hermeneutiske cirkel får vi derved en opfattelse af, at forståelse er kontekstuel, dvs. at vi forstår helheden ud fra dens dele og samtidig delene ud fra den helhed, de indgår i. På den måde arbejder vi komparativt ved at holde del og helhed op mod hinanden. Herigennem kan vi

argumenterer for, at vi bevæger os rundt i den hermeneutiske cirkel i vores arbejdsproces (Holm A. B., 2012, s. 87). Ligeledes vil det sige, at vi også arbejder både induktivt og deduktivt i processen for at nå frem til vores mål (Ibid. s.90). Vi oparbejder derfor hele tiden en ny viden i teoriens møde med empirien og omvendt, hvilket gør, at vi hele tiden ser det undersøgte med nye øjne og større forståelse. Dette stemmer overens med Bourdieus forståelse af, at teori og empiri skal indgå i et dialektisk forhold.

Læsevejledning til analysen

For at besvare specialeafhandlingens problemformulering må vi igennem tre separate analyser. Bourdieus begrebsapparat danner vores teoretiske forståelsesramme og derved vores afsæt for at kunne besvare vores problemformulering. Dette afsnit, samt analysens struktur, har til formål at give læser et overblik over analysen.

Vores analyse består af tre større analyser, som hver især er opdelt i tre delanalyser af felterne.

- ❖ I den **første analyse** anvender vi begreberne: **kapital** og **felt** for at fremanalysere hver felts position i samfundet. Dette er med til at kunne gøre rede for deres forudsætning for at efterleve samfundets generelle sundhedsopfattelse med udgangspunkt i deres samlede kapitalmængde. Efterfølgende placerer vi de tre felterne i **det sociale rum** for at skabe et visuelt overblik over agenternes position og relation i forhold til hinanden.
- ❖ I den **anden analyse** fremanalyserer vi **doxa** for at synliggøre, hvilke logikker og principper der er fremtrædende i hver felt i forhold til deres sundhedspraksis. Dette gør vi ved at analysere gruppernes **common sense**, hvilket er forestillinger om, hvad der anses som legitim eller ej.
- ❖ I den **trede analyse** sammenholder vi de empiriske felters position i det sociale rum med den dertil fremanalyserede doxa for således at synliggøre, hvilket investeringsarbejde der foretages og i hvilken grad. Herigennem ønsker vi at kunne bidrage til at kaste lys over, hvorfor de sundhedsrelaterede forandringer synes at være udfordrende at implementerer hos udvalgte målgrupper og arenaer.

I alle tre analyser bliver begreberne afkodet gennem sproget og agenternes ageren i det givende felt. Referencerne fra de empiriske eksempler i analysen henviser til bilag via en forkortelse. Referencerne læses således: (FM8-10) står for (Fokusgruppeinterview med ansatte fra ministeriet, linje 8 til linje 10).

- Bilag 4 – Interview og observation fra ministeriet
 - o Fokusgruppeinterview med ansatte fra ministeriet (FM)
 - o Interview med leder fra ministeriet (IM)
 - o Observation i ministeriet (OM)
- Bilag 5 – Interview og observation fra universitet
 - o Fokusgruppeinterview med idrætsstuderende (FI)
 - o Observation på universitetet (OU)
- Bilag 6 – Interview og observation fra pladsen
 - o Deltagende observation på pladsen (DPS)
 - o Deltagende observation på pladsen (DPT)
 - o Observationer af pladsen (OP)

For at skabe et visuelt overblik over, hvilke begreber vi analyserer med, har vi valgt at markere begreberne med **fed**. Den tekst markeret i *kursiv* repræsenterer uddrag fra vores empiriske data.

Analysens struktur

Første analyse – positionering

Afsnittets navn	Analytisk og teoretisk rammesætning, samt fokus område	Det empiriske materiale
Arbejdsmarkedsfeltets position	Analyse af feltets position i det sociale rum. Fokusset er på agenternes samlede kapitalmængde og positionering. Bourdieu's begreber: kapital, felt og disposition udgør vores teoretiske forståelsesramme. Sammenholdt med andres forskningsresultater.	Objektive beskrivelser fra observationsdag samt transskriberet interview (se bilag - Interview og observation fra ministeriet for rå data).
Uddannelsesfeltets position	Analyse af feltets position i det	Objektive beskrivelser fra

	<p>sociale rum.</p> <p>Fokusset er på agenternes samlede kapitalmængde og positionering.</p> <p>Bourdieu's begreber kapital, felt og disposition udgør vores teoretiske forståelsesramme.</p> <p>Sammenholdt med andres forskningsresultater.</p>	<p>observationsdag, samt transskriberet interview (se bilag - Interview og observation fra universitet for rå data).</p>
Arbejdsløshedsfeltets position	<p>Analyse af feltets position i det sociale rum.</p> <p>Fokusset er på agenternes samlede kapitalmængde og positionering.</p> <p>Bourdieu's begreber: kapital, felt og disposition udgør vores teoretiske forståelsesramme.</p> <p>Sammenholdt med andres forskningsresultater.</p>	<p>Objektive beskrivelser fra observationsdag, samt transskriberet samtale fra deltagende observation (se bilag - Interview og observation fra pladsen for rå data).</p>
<p>Det sociale rum</p> <p>De tre ovenstående delanalyser bunder ud i en korrespondanceanalyse af felternes position i det sociale rum. Når vi siger vi laver en korrespondanceanalyse, skal det forstås således, at vi søger teoretisk at konstruere en sådan, gennem egen og andres empiri.</p>		

Anden analyse – doxa

Afsnittets navn	Analytisk og teoretisk rammesætning, samt fokus område	Det empiriske materiale
Arbejdsmarkedets legitime sundheds doxa	<p>Analyse af feltets doxa (en prakseologi) og derved en konstruktion af den legitime adfærd vedrørende deres</p>	<p>Objektive beskrivelser fra observationsdag samt transskriberet interview (se bilag - Interview og</p>

	<p>sundhedspraksis. Fokusset er på agenternes adfærd og indbyrdes kommunikation. Bourdieu's begreber: kapital, felt og disposition, anvendes som teoretisk forståelsesramme.</p>	<p>observation fra ministeriet for rå data).</p>
<p>Uddannelsesfeltets legitime sundheds doxa</p>	<p>Analyse af feltets doxa (en prakseologi) og derved en konstruktion af den legitime adfærd vedrørende deres sundhedspraksis. Fokusset er på agenternes adfærd og indbyrdes kommunikation. Bourdieu's begreber: kapital, felt og disposition, anvendes som teoretisk forståelsesramme.</p>	<p>Objektive beskrivelser fra observationsdag, samt transskriberet interview (se bilag - Interview og observation fra universitet for rå data).</p>
<p>Arbejdsløshedsfeltets legitime sundheds doxa</p>	<p>Analyse af feltets doxa (en prakseologi) og derved en konstruktion af den legitime adfærd vedrørende deres sundhedspraksis. Fokusset er på agenternes adfærd og indbyrdes kommunikation. Bourdieu's begreber: kapital, felt og disposition, anvendes som teoretisk forståelsesramme.</p>	<p>Objektive beskrivelser fra observationsdag, samt transskriberet samtale fra deltagende observation (se bilag - Interview og observation fra pladsen for rå data).</p>

Afsnittets navn	Analytisk og teoretisk rammesætning, samt fokus område	Det empiriske materiale
Ministeriets investering i sundhed	En sammenholdning af resultaterne af første og anden analyse af ministeriet, for at synliggøre hvilket investeringsarbejde de foretager og i hvilken grad. Bourdieus begreber: symbolsk vold, anvendes som teoretisk forståelsesramme.	Objektive beskrivelser fra observationsdag samt transskriberet interview (se bilag - Interview og observation fra ministeriet for rå data).
De idrætsstuderendes investering i sundhed	En sammenholdning af resultaterne af første og anden analyse af de idrætsstuderende, for at synliggøre hvilket investeringsarbejde de foretager og i hvilken grad. Bourdieus begreber: symbolsk vold, anvendes som teoretisk forståelsesramme.	Objektive beskrivelser fra observationsdag, samt transskriberet interview (se bilag - Interview og observation fra universitet for rå data).
De arbejdsløses investering i sundhed	En sammenholdning af resultaterne af første og anden analyse af de arbejdsløse, for at synliggøre hvilket investeringsarbejde de foretager og i hvilken grad. Bourdieus begreber: symbolsk vold, anvendes som teoretisk forståelsesramme.	Objektive beskrivelser fra observationsdag, samt transskriberet samtale fra deltagende observation (se bilag - Interview og observation fra pladsen for rå data).

Kapitel 8: Analyse

Første analyse - positionering

Arbejdsmarkedsfeltets position

Ministeriet er repræsentant for arbejdsmarkedsfeltet og gennem en analyse af agenternes samlede mængde af kapital har vi mulighed for at synliggøre feltets positionering i det sociale rum. Jævnfør Bourdieu indfanger vi agenternes samlede kapitalmængde gennem begreberne **kulturel, økonomisk** og **social kapital**. For at verificere vores analytiske resultater vil det undervejs blive understøttet af anden forskning på området.

Jævnfør Bourdieu kommer den **kulturelle kapital** analytisk frem gennem en **institutionaliseret, objektiv og kropsliggjort tilstand**. Vi har især valgt at fokusere på uddannelsens betydning i forhold til kulturel kapital, fordi det af Larsen, Cutchin og Harsløf fremhæves som et af de vigtigste begreber til at forklare den sociale differentiering (Larsen, Cutchin, & Harsløf, 2013). Agenternes akademiske grad, *Cand.merc* og *Cand.Skin.Pol.* (FM) er udtryk for **den institutionaliserede tilstand**.

Analytisk kommer **den objektive tilstand** til udtryk gennem agenternes valg af litteratur og Tv-programmer.

"(...) holder aviser som Politikken og Weekendavisen (...) holder magasiner som The Economist (...) læser bredt – både faglitterært og skønlitterært til selvbiografier som 'Min Kamp' (...) læser både dansk og engelsk litteratur (...) ser Tv-kanaler som TV2, DR1 og DR2, herunder nyhederne, 'Deadline', 'Kender du typen', 'Bonderøven' og fodbold, ser serier på HBO eller Netflix (...)" (FM11-24).

Agenternes udsagn ovenfor giver udtryk for deres kulturelle videns horisont. Mellem agenterne i ministeriet ser vi dog en mindre distinktion i mængden af **kulturel kapital**. Da en foretrækker at se oplysende Tv, som *nyheder* og *'Deadline'* (FM21), hvis formål er at formidle nyheder, budskaber, kultur, debat og aktualitet. Er det hos en anden programmer som *'Kender du typen'* og *'Bonderøven'* (FM24) som præfereres. Denne Tv genre adskiller sig fra det oplysende Tv ved også

at indeholde et underholdningssegment. Selvom vi ser disse distinktioner mellem agenternes Tv præferencer, kan vi analytisk se et overvejende valg af oplysende Tv hos agenterne i ministeriet. I eksemplet vedrørende valg af litteratur ser vi, hvordan den **institutionaliserede tilstand** kommer til udtryk gennem den **objektive tilstand**. Den selv samme informant, som ser oplysende Tv, er også den informant, der udtrykker at han læser *Politikken* (FM11). Undersøgelser fra Gallup viser, at Politikens læsere er overvejende højt uddannede og har en personlig indkomst på omkring 400.000-599.000 kr. (Hvem er Politikens læsere?). Dette er interessant, da vi kan se en sammenhæng mellem Gallups undersøgelse og informantens akademiske grad, *Cand.Skin.Pol.* (FM) og indkomst niveau, hvilket følger med informantens jobposition i ministeriet.

Når vi fremanalyserer den **kropsliggjorte tilstand** kommer den empirisk til udtryk gennem agenternes kropssprog og sprogbrug.

”K holder god øjenkontakt, smiler, og rejser sig for at give et fast håndtryk. Han går i rask gang (...) K taler med sikker stemme – tydeligt og med rolig stemmeføring. Han holder tænkepauser før han svarer.” (OM4+6).

Ifølge forfatter og etikette-ekspert Jacqueline Whitmore kan man med et bestemt kropssprog og sprogbrug udstråle selvsikkerhed, intelligens, ansvarlighed og at man er kompetent (Whitmore, 2014). Hun nævner blandt andet den ranke holdning, hvilket ses hos K, der går med rank ryg, hovedet rettet op og giver et fast håndtryk. Denne fremtoning giver et indtryk af overblik og selvsikkerhed til hans omgivelser. Ydermere taler K med tydelig og rolig stemmeføring, samt holder pauser, hvilket mindsker sandsynligheden for, at han snubler over ordene og virker usikker. Whitmore udtrykker, at der er magt i pauser, det vil sige at korte pauser på de rigtige tidspunkter giver et strejf af drama i præsentationen, samt ens budskab når at få tid til at bundfælde sig hos tilhørerne.

K er ikke den eneste i arbejdsmarkedsfeltet med denne selvsikre udstråling. R (OM5+7), J (IM48) og V (FM194-195) viser samme tegn på *selvsikker fremtoning*.

Ydermere har agenternes beklædning også betydning for deres fremtoning. Forskning viser, at mennesker der er velklædte, fx i jakkesæt, opfattes automatisk som mere kompetente og magtfulde personer (Whitmore, 2014).

”De folk som kommer ind i ministeriet, er nydelig, vel klædt; fx strømpebukser, nederdel og skjorte eller kjole og strømpebukser eller jakkesæt og slips.” (OM11).

På baggrund af ovenstående eksempler kan vi analytisk antyde at denne kropslige fremtoning, ubevidst er en måde for agenterne at ytre deres mængde af **kulturel kapital** og derved også en måde at positionerer sig i **det sociale rum**.

Det at anvende et ord som *bestredet* (FM9) for at forklare, at begge ens forældre har haft ufaglært arbejde. Eller et ord som *komprimeret* (FM39) for at udtrykke en hverdag der er fyldt op med forskellige gøremål. Eller igen et ord som *privatsfære* (FM123) fremfor nære relationer. Ordvalget og sætningskonstruktionerne kan antydes som værende eksempler på agenternes sprogakademiske viden og kompetencer. Denne viden og disse kompetencer kan antages at afstedkomme af agenternes **institutionaliserede tilstand**, dvs. deres akademiske uddannelsesgrad, som er: *Cand.merc* og *Cand.Skin.Pol.* (FM). Forskning fra SFI viser, at der er en sammenhæng mellem menneskers uddannelsesniveau og deres færdigheder inden for fx læsning, regning og problemløsning (Rosdahl, Fridberg, Jakobsen, & Jørgensen, 2013). Jo højere uddannet man er, des bedre færdigheder har man, hvilket blandt andet afspejles i ens sprogbrug. Sprogbruget kan ligeledes være et udtryk for agenternes habituelle dispositioner, fordi den **kropsliggjorte og objektive tilstand**, som agenterne agerer ud fra, er indlejret heri. Empirisk kommer det til udtryk i agenternes udtalelser om deres opvækst. Agenternes tidligere erfaringer har været med til at forme deres referenceramme, som de nu agerer ud fra.

”Begge mine forældre er cand. mag. fra universitetet.” (FM10).

”Jeg var ikke i min opvækst sådan et samfundsmenneske, men det blev jeg med tiden, i den forstand at jeg mødte nogle mennesker som havde læst statskundskab, som jeg synes havde et meget bredt perspektiv på hele samfundet, og det synes jeg var rigtig interessant at kunne se samfundet i sådan en videnskabelig kontekst også ikke.” (IM5).

Jævnfør Bourdieu, vil alle mennesker, bevidst som ubevidst, være påvirket af deres opvækst i enten en positiv eller negativ forstand. Forskning fra SFI har undersøgt menneskers sociale baggrunds betydning for den enkeltes fremtidige uddannelsesniveau (Jæger, Munk, & Ploug, 2003). Denne

forskning påviser, at man kan gå hele tre generationer tilbage og stadig se en sammenhæng mellem et individs uddannelsesniveau og dennes forældres eller bedsteforældres uddannelsesniveau. Det vil sige, at hvis ens forældre har færdiggjort en videregående uddannelse, er sandsynligheden betydeligt større for, at man selv fuldfører en videregående uddannelse, end hvis ens forældre ikke har taget en videregående uddannelse. Denne forskning er interessant, fordi det skaber en indsigt i agenternes uddannelsesniveau. Analytisk kan vi uddrage, at nogle af agenterne i ministeriet sandsynligvis er blevet influeret af deres forældres uddannelsesniveau til selv at videreudanne sig. Samtidig kan vi se distinktioner i feltet, da det hos en af agenterne også fremgår, at begge hans *forældre er ufaglærte* (FM9). Fordi der er en tydelig sammenhæng mellem børn og forældres uddannelsesniveau, kan vi analytisk udlede, hvordan deres habituelle baggrund kan ses at være determinerende for deres nuværende **kulturelle kapital**, på trods af fundne distinktioner. Derfor kan vi antage, at agenternes sociale baggrund har haft indflydelse på deres uddannelsesniveau, og derved også deres referenceramme til kulturel viden og kompetencer.

Analytisk kan vi af ovenstående uddrage, at agenterne i arbejdsmarkedsfeltet besidder sammenlagt en stor mængde **kulturel kapital**.

Udover at det kommer til udtryk gennem den **institutionaliserede tilstand**, understøttes det yderligere gennem den **kropsliggjorte og objektive tilstand**.

Agenternes samlede mængde **økonomiske kapital** kan repræsenteres gennem 4 punkter: 1) agenternes materielle ressourcer 2) agenternes jobsituation – herunder stilling og løntrin, 3) deres boligsituation – vedrørende ejer/andel/leje og beliggenhed, og 4) rejseforhold – valg transport og type ophold.

De materielle ressourcer kommer til udtryk i observationerne af agenternes udseende, beklædning, udsmykning og duft.

”(...) Mærker som Hugo Boss (...) Sko, bæltet og urrem af læder (...) Dufter af shampoo/balsam eller Eau de Toilette (...) Bærer guld og sølv smykker (...) Bærer Make up (...) Har opsat hår og nybarberet (...) Mændene går i jakkesæt og skjorte (...) Kvinderne i kjole, nederdel eller pæne bukser og skjorte eller top (...)” (OM13-21).

Ydermere kan vi også fremanalyserer den **økonomiske kapital** ud fra agenternes elektroniske ejendele. Vi observerede ikke en eneste på kontoret uden besiddelse af mindst en *mobiltelefon* (OM40) – dog ved vi ikke med sikkerhed, om mobilene var arbejdstelefoner, men da flere medbragte mobilen i deres pause, kan det antages, at de var til privat brug. En af agenterne på kontoret udtrykte, at han var ejer af en *MAC computer* (OM57), hvilket vi også anser som et udtryk for denne agents mængde af **økonomisk kapital**. Vores argument bliver understøttet af forskning fra Danmarks Statistik, der påviser, at menneskers jobposition, herunder lønniveau, er af afgørende betydning for deres økonomiske råderum (Robinson, et al., 2014). Dette vil sige, at agenterne er nødsaget til at have et vist økonomisk råderum for at have råd til at eje disse elektroniske apparater. Vi kan yderligere inddrage informanternes boligforhold, som analytisk er udtryk for samme.

”[Postnummer i indre KBH], lejlighed på 90 m² for delt på tre værelser.

[Postnummer i indre KBH], lejlighed på 60 m² og to værelser.

[Postnummer i indre KBH], lejlighed 100 m², tre værelser.” (FM56-58).

Ifølge forskningsstudier bygger menneskers økonomiske råderum på deres uddannelsesniveau og jobsituation (Robinson, et al., 2014). Uddannelse skaber synergi, dvs. at uddannelse muliggør bestemte jobs, der medfører et bestemt indkomstniveau, som igen bevirker et givent niveau af materielle ressourcer. Informanternes uddannelsesbaggrund; *Cand.merc* og *Cand.Skin.Pol.* samt *jobposition i ministeriet* (FM), skaber rammerne for deres økonomiske grobund. Hvilket igen afspejler sig i, hvilke muligheder de har vedrørende deres boligsituation. Københavns kommunes gennemsnitlige kvadratmeterpris for ejerlejligheder ligger på ca. 36.771 kr./m² (Gennemsnitlig kvadratmeterpriser på ejerbolig i DK). Det at informanterne er bosat i en ejelejlighed i det indre København og har et gennemsnitligt boligareal på ca. 83 m², betyder at de er bosat for en gennemsnitlig boligpris på ca. 3.051.993 kr. Dette bekræfte os i, at agenterne i dette felt må besejle en større mængde **økonomisk kapital** for at have det økonomiske råderum til at være bosat i sådanne boligforhold.

Det sidste punkt vi analytisk kan uddrage af agenternes samlede mængde **økonomisk kapital**, er gennem deres rejseforhold.

”Vi har meget holdt ferie i sommerhus, også sådan med at leje hus i Frankrig for eksempel, hvor man kan have børn med på en praktisk måde, og så nogle forlænget weekender til Berlin for eksempel, hvor man har lejet en lejlighed. Vi flyver.” (FM25).

”Det er typisk storbyferier jeg er af sted på. Det er meget forskellige men i større byer i Europa og så har jeg være i USA et par gange, så den type ferier. Det er som regel med fly men jeg har også været af sted på et par roadtrips bl.a. igennem Europa. Også engang i USA, det var naturligvis med fly vi kom dertil (alle griner), men der kørte vi rundt i landet.” (FM26).

”Ja, jeg tager også mest på storbyferier med fly. Jeg har været i New York, Berlin, London og den slags, dog mest i Europa.” (FM27).

Informanternes udtalelser om de mange forskellige rejsemål de har besøgt, samt transportvalg til destinationerne, tolker vi som et udtryk for, at de må have et forholdsvis godt økonomisk råderum. Hvis der ses på hvilke lande og byer, der nævnes, ligger både Frankrig og Tyskland, ifølge Danmarks statistik, på listen over de 10 dyreste lande i Europa at holde ferie i (Holm H. H., 2011). Ydermere giver en af informanterne udtryk for at vælge at leje feriehus eller lejlighed. Dette valg antager vi som et tegn på, at informanten må besidde en vis mængde **økonomisk kapital**, i og med at det at booke en ferielejlighed eller hus er et væsentligt dyrere valg fremfor at bo på hotelværelse. Vi kan da antyde, fra alle ovenstående analytiske uddrag, at agenternes samlede mængde af økonomisk kapital i arbejdsmarkedsfeltet er forholdsvis høj.

Menneskers sociale relationer har stor betydning for den enkeltes livskvalitet. For eksempel påviser forskning, fra Arbejdskraftundersøgelsen, at hver fjerde lønmodtager får sit job gennem en bekendt (Hver fjerde får job gennem bekendte, 2006). Netværket er derved en betydningsfuld ressource til at skabe nye kontakter og jobmuligheder.

Samtidig viser forskning også, at mennesker med et godt socialt netværk har et generelt bedre selvvurderet helbred end de med et svagt netværk. Gennem gode sociale relationer kan den enkelte lære at forbedre sin sundhed og reagere hensigtsmæssigt på belastning eller sygdom (Selvvurderet helbred). Jo bedre ens sociale netværk er, jo mere tryk føler man sig (Støvring & Rudbeck, 2008). Når vi fremanalyserer agenternes **sociale kapital**, kommer det frem gennem deres udtalelser om, hvor bredt deres sociale netværk er og hvor vidt det rækker. Informanterne indikerer, at de har en *lille håndfuld helt nære relationer* (FM75-76), som de føler altid står dem til rådighed. Ellers

nævner de fagpersoner som *lægen og daginstitutionen* (FM62+64) og *internettet som informationskilde* (FM68), hvis de ønsker en yderligere og mere specifik viden/hjælp. Ud fra interviewet kan vi antage, at agenterne i arbejdsmarkedsfeltet har en normal størrelse netværk, som både består nære og mere perifere relationer, som giver en fin mængde tryghed. Dette giver derfor udtryk for at agenterne har en fin samlet mængde **social kapital**.

Analytisk er vi kommet frem til, at ministeriet, som er repræsentant for arbejdsmarkedsfeltet, har en **høj samlet kapitalmængde**, både **kulturelt, økonomisk og socialt**. Jævnfør Bourdieu, resulterer det i en **høj position i det sociale rum**, hvilket vil sige, at arbejdsmarkedsfeltet har stor indflydelse, samt magt, til at påvirke deres omgivelser hen imod deres særinteresse.

Statistikkerne belyser, at der er en social gradient i forekomsten af daglig rygning, stort alkoholforbrug, usunde madvaner, inaktivitet, svær overvægt, højt stressniveau og dårligt socialt netværk. Alle er faktorer, som forekommer oftere hos mennesker med et lavt uddannelsesniveau. Dette vil sige, jo højere ens uddannelsesniveau er, jo bedre stillet er man (Robinson, et al., 2014). Vi kan derpå antage, at informanterne har bedre forudsætninger for en sund og god livsstil, som på baggrund heraf placerer dem højt positioneret i samfundet, fordi de ikke på samme måde som lavt uddannede, ses som en økonomisk og ressourcemæssig belastning for samfundet.

Ydermere påviser forskning, at uddannelsesniveaue kan være en indikator for borgerens evne til at finde relevant information og tilegne sig viden, fx i forhold til sundhedsrelateret adfærd. Det er blandt andet gennem uddannelse, at den enkelte tilegner sig kompetencer, som har betydning for personens tilbøjelighed til at træffe hensigtsmæssige beslutninger i en given kontekst (Ibid.). Dette indikerer igen, at agenterne i dette felt besidder en vis mængde kompetence og viden, på baggrund af deres akademiske niveau, som derved påvirker dem positivt til at træffe hensigtsmæssige beslutninger.

Uddannelsesfeltets position

De idrætsstuderende er repræsentanter for uddannelsesfeltet, og deres samlede kapitalmængde vil afgøre deres positionering i **det sociale rum**. Jævnfør Bourdieu, indfanger vi agenternes samlede kapitalmængde gennem begreberne **kulturel, økonomisk og social kapital**. For at verificerer vores analytiske resultater, vil vi undervejs understøtte det med anden forskning på området. I denne analyse er vi bevidste om, at agenternes situation gør det vanskeligt for os at sammenholde med de andre tænkte felters positionering, da der er tale om et segment, som er under uddannelse og en del yngre end de resterende agenter fra de andre tænkte felter. Det giver dem således helt andre

økonomiske mulighedsbetingelser, end f.eks. ministeriet. Hvis denne gruppe var blot 15 år ældre, ville deres situation og position ændre sig betydeligt og måske endda minde om agenterne i arbejdsmarkedsfeltet. Med det for øje vil denne analyse tage udgangspunkt i deres nuværende situation, hvilket er den, vi i den givne situation har studeret.

For at fremanalysere agenternes **kulturelle kapital** ser vi både på **den institutionaliserede, objektive og kropsliggjorte tilstand**. Den **institutionaliserede tilstand** kommer først og fremmest til udtryk gennem agenternes akademiske grad, hvilket er, at de er førsteårsstuderende med en *bachelor i Idræt og Sundhed* (FI1). Forskning antyder, at der er en klar sammenhæng mellem ens eget uddannelsesniveau og ens families uddannelsesniveau (Jæger, Munk, & Ploug, 2003). Tidligere studier viser, at procentdelen af færdiguddannede universitetsstuderende er gradvist højere hos dem med forældre/bedsteforældre, som har gennemført en videregående uddannelse, end de der ikke fik gennemført.

”Min far han er fysioterapeut, så det også lidt ovre i det samme som sport og sundhed Og min mor hun er udviklingskonsulent på sådan et projekt, hvor de prøver at få børn og unge der har problemer ud i aktivering igennem kreative fag. Så hun har sådan et værksted.” (FI6).

”Mine forældre er begge to tandlæger.” (FI7).

”Min mor hun er chef for ungdomspsykiatrien i [Region] og far har en campingplads også er han tidligere chef i forsvaret, flyvevåbnet.” (FI8).

”Min far er pensioneret læge (...)” nu er han ”(...) direktør for [Kendt øl producent] og min mor hun er folkeskolelærer.” (FI9+59).

”(...) min bedstemor hun er sygeplejeske.” (FI60).

I de ovenstående citater har alle forældre eller bedsteforældre, der har gennemført en videregående uddannelse. Statistisk set er sandsynligheden for, at alle fire informanter gennemfører deres bachelor dermed ret stor. Uddannelse muliggør bestemte jobs, der medfører et bestemt indkomstniveau, som igen bevirker et givent niveau af materielle ressourcer (Robinson, et al., 2014). Uddannelse er således vigtig for agenterne, da forskning viser, at deres **kulturelle** og **økonomiske kapital** er afhængig heraf. Og jævnfør Bourdieu, vil det i sidste ende også afspejle agenternes position i **det sociale rum**.

Den **objektive tilstand** ses empirisk gennem agenternes litteraturvalg og søgen efter information. Agenterne udtrykker, at de som oftest læser *fantasi-bøger* (FI16). Derudover er litteraturlæsningen mest centreret om *studierelevante fagbøger*, i henhold til *pensum* (FI22). Tv benyttes sjældent, da agenterne fortrækker at gøre brug af *internettet som videns portal* (FI24).

"(...) jeg ser ikke Tv, jeg henter noget via nettet og ser det og streamer det på den måde (...) det samme med nyhederne. Så finder jeg det via nettet, Ekstrabladet og Jyllandsposten, hvis jeg søger informationer og sådan noget." (FI22+24).

Ovenstående giver et indblik i agenternes kulturelle viden og referenceramme. På grund af agenternes alder og at de er under uddannelse, afspejles deres litteraturvalg og søgen efter information via nettet også heraf.

I henhold til Bourdieu, forekommer den **kropsliggjorte tilstand** som mentale og legemlige dispositioner. Analytisk kommer det til udtryk gennem observationer af agenternes kropslige fremtoning.

"De går med rank ryg, brystet frem og hovedet løftet." (OU10).

Agenternes fremtoning vil ifølge Whitmore udstråle intelligens, ansvarlighed og at man er kompetent (Whitmore, 2014). Denne fremtoning giver omgivelserne et indtryk af overblik og selvsikkerhed. Vi anser agenternes kropslige fremtoning som en måde for agenterne at ytre deres mængde af **kulturel kapital** og derved også en måde at positionere sig i **det sociale rum**. Vi ser dog gennem vores observationer, at det er kontekst bestemt, hvornår agenterne bærer antydningen af denne selvsikre fremtoning. I klasseundervisningen, samt i pausen, observerer vi distinktioner i agenternes fremtoning, hvor *ikke alle går eller sidder med rank holdning* (OU7+9). Derfor kan vi ikke endeligt slutte noget specifikt i forhold til, om agenternes kropslige fremtoning afspejler en højere eller lavere **kulturel kapital**. Kun gennem den **institutionaliserede** og **objektive tilstand** kan vi på baggrund heraf tolke, at agenterne har en forholdsvis stor mængde **kulturel kapital**.

Agenternes **økonomiske kapital** kommer analytisk frem via et indblik i deres økonomiske råderum. Hvis vi blot ser på deres indtægter, hvilket er *udeboende SU* (FI50-53), vil vi kun kunne fremanalysere en forholdsvis lav mængde **økonomisk kapital** i og med, at SU er den laveste statslige støtte, der kan opnås i Danmark (Ydelser). Medregnes boligforhold, rejsevalg og materielle ressourcer, kan der fremtegnes et andet billede af agenternes samlede mængde af **økonomiske kapital**.

”(...) bor alene i etværelses lejlighed (...) deler en toværelses lejlighed (...) bor i et kollektiv (lejlighed/hus) med andre medstuderende (...) boligens beliggenhed i centrum eller lige uden for centrum (...)” (FI42-48).

På baggrund af agenternes boligforhold, dvs. beliggenhed og størrelse, kan vi tolke at agenternes mængde af **økonomisk kapital** er forholdsvis stor. Dette begrundes med, at agenterne har et godt økonomisk råderum, da de har mulighed for at være bosat i byens centrum. Ejerlejligheder i Odense centrum ligger på en gennemsnitlig kvadratmeterpris ca. på 15.978 kr./m² (Gennemsnitlig kvadratmeterpriser på ejerbolig i DK). For at sammenligne det med en af informants boligareal, som ligger på 67 m² (OU47), vil det svare til en gennemsnitlig boligpris på 1.070.526 kr. Selvom informanten deler sine udgifter til lejligheden med en anden studerende, kan det antages, at agenterne i feltet må besidde en vis mængde **økonomisk kapital** for at have det økonomiske råderum til at være bosat i centrum.

For at understøtte denne analyse yderligere, inddrager vi agenternes ferievalg og materielle goder. Analytisk kan vi forklare, at hovedårsagen til at agenternes økonomiske råderum kan synes stort, ligger blandt andet til grunde i deres families økonomiske ressourcer. Som nævnt ved tidligere eksempler i denne analyse, har *forældrene videregående uddannelser* (FI6-9+59) der, ifølge forskning, medfører bestemte jobs og der igen skabes et bestemt økonomisk råderum (Robinson, et al., 2014). Agenterne giver udtryk for, at når de rejser, er det som oftest med deres familier.

”(...) skiferier (...) storbyrejser (...) backpacker rejser (...) camping ferier (...) længere ophold i USA og Australien (...) Rejser til Østrig, Syd Frankrig, Lanzarote (...)” (FI26-32).

Når vi analytisk inddrager agenternes feriemål, som en måde at få indsigt i deres **økonomiske kapital**, kan vi ikke undlade analytisk også at inddrage forældrenes uddannelsesniveau og jobposition. Frankrig og Østrig ligger, ifølge Danmarks statistik, på listen over de 10 dyreste lande i Europa at holde ferie i (Holm H. H., 2011). Så når vi antager, at agenterne må have et godt økonomisk råderum for at kunne vælge disse feriedestinationer, begrundes vi det med en antagelse om, at det er familiens økonomiske ressourcer, der højst sandsynligt varetager de fleste udgifter under familiens ferieophold. Dermed ikke sagt, at agenterne ikke kan have en god **økonomisk kapital** uden deres forældres støtte. Dette kan vi analytisk uddrage ud fra agenternes besiddelse af materielle ejendele. Disse ejendele, mener vi, giver et mere realistisk billede af deres økonomiske råderum, ud fra en antagelse om, at de selv betaler for det meste af det tøj, de går i og de elektroniske redskaber de benytter sig af.

”Sportstøj af mærkerne Nike, Adidas, Puma, Hummel, 2XU og North Face. Fodtøj af mange af de samme kendte sportsmærker, inklusiv Converse sko og andre Sneakers eller sportssko.” (OU37).

Analytisk kan vi antage af ovenstående eksempel, at agenternes økonomiske råderum rækker til at kunne købe mærkevarerportstøj og ikke blot almindeligt træningstøj fra fx Bilka. Samtidig observerer vi flere med *nyere smartphones og bærbare computere af mærket MAC* (OU41), som vi igen mener, er et udtryk for agenternes økonomiske ressourcer. På baggrund af vores samlede analyse, antager vi at agenterne i uddannelsesfeltet besidder en forholdsvis **høj økonomisk kapital**.

Den **sociale kapital** tager analytisk afsæt i agenternes sociale netværk. Empirisk kommer det til udtryk, når agenterne forklarer, hvilke fagpersoner eller nære relationer de søger hen til, når de føler behov for hjælp.

”Jeg tror også bare jeg ville ringe til min mor. Det er kun i akutte situationer at jeg ville kontakte en læge eller sygehuset. For eksempel hvis jeg tænkte, det ved jeg slet ikke hvad er og det er der heller ingen andre der ved hvad det er.” (FI66).

”Jeg trækker både på mine venner og familie. Nok mest min familie, hvis jeg er syg.” (FI54).

Agenterne giver udtryk for, at de i kun større sygdomsforløb vil kontakte lægen, ellers vil de nære relationer være at fortrække. Vi fremanalyserer, at grunden til at agenterne hælder til at benytte deres nære relationer i stedet for at gå til fagpersoner, kan skyldes, at deres sociale netværk er meget fagbredt og derved allerede dækker de behov agenterne efterspørger. Alle agenterne nævner både mere eller mindre formaliserede og varige relationer, som de ville kunne trække på ressource- og videnskæssigt. Ydermere omgås agenterne allerede, i kraft af deres uddannelse Idræt og Sundhed, fagpersoner med et indgående kendskab til sundhed og sygdom. Vi antager derved, at agenterne i uddannelsesfeltet har et bredt social netværk og derfor en stor mængde **social kapital**.

Arbejdsløshedsfeltets position

Agenterne i dette felt repræsenterer arbejdsløshedsfeltet. Med et analytisk blik stadfæster vi mængden af agenternes samlede **kulturel, økonomisk og social kapital**. I disse mikro-analyser sammenfatter vi vores analytiske resultater med andres forskningsresultater, for at skabe et bedre grundlag for at fastsætte feltets positionering i **det sociale rum**.

Vores mikro-analyser af agenternes samlede mængde af kapital er kontekst bestemt, dvs. at den positionering vi kan fremanalyserer, er blot et øjebliksbillede af agenternes samlede kapitalmængde og derved også kun et øjebliksbillede af feltets positionering i det sociale rum. Principielt kan det være en potentiel situation for alle mennesker at blive arbejdsløse, hvilket resulterer i, at vores analyse af dette felt kan skabe en masse distinktioner agenterne imellem, da nogle potentielt kan komme fra en højere position end andre. Disse distinktioner indgår i vores analyse, da det skaber et empirisk nært og reelt billede af feltets positionering.

Analytisk indfanger vi agenternes samlede mængde **kulturel kapital** gennem den **institutionaliserede og objektive tilstand**. Den **institutionaliserede tilstand** er, jævnfør Bourdieu, et udtryk for agenternes akademiske grad. Agenternes uddannelsesbaggrund, i feltet for de arbejdsløse, omfatter en bred faggruppe. Nogle er helt ufaglærte, så er der andre, der har færdiggjort grundskoleuddannelsen, som *folkeskole* eller *efterskole* (DPT159). Hvor andre igen har taget et kort uddannelsesforløb eller en erhvervsuddannelse, som *håndværker* (DPS303) eller *buschauffør* (DPT143). Men fælles for alle agenterne i feltet er, at de i nuværende situation, er langtidsledige og har stået uden for arbejdsmarkedet i en længerevarende periode.

Forskningsresultater fra SFI påviser, at der er en større sammenhæng mellem menneskers uddannelsesniveau og deres generelle færdigheder (Rosdahl, Fridberg, Jakobsen, & Jørgensen, 2013). Jo lavere uddannet man er, des dårligere er ens færdigheder inden for fx læsning, skrivning,

sproglige kompetencer, m.m. Analytisk kan vi gennem den **objektive tilstand** se påfaldende ligheder mellem agenternes sproglige kompetencer og deres uddannelsesniveau.

”En banan kunne jeg godt æde.” (DPT51).

”Vi andre voksne mænd har en pik, det kan godt være du kun har en tissemand” (DPT73).

”Gider du holde din kæft mand. Gå væk med dig mand! Stive stodder (...)” (DPT143).

Sprogbruget blandt agenterne i arbejdsløshedsfeltet synes groft, ureflekteret og lavpraktisk. Det skal hertil nævnes, at alle agenterne var alkohol- og/eller stofpåvirket under observationerne, hvilket tog til i løbet af dagen og derfor også havde en påvirkning på agenternes udtalelser. Dog synes den største påvirkning at ses i agenternes udtale, dvs. forståeligheden af agenternes fortællinger. Så når vi argumenterer for, at vi kan se sammenhænge mellem agenternes uddannelsesniveau og sproglige færdigheder, tager vi da udgangspunkt i flere variabler. For eksempel fortæller U1, at han *dårligt kan skrive og læse* (OP3). Vi kan antage, at det er et resultat af hans manglende uddannelse og derfor vil hans sproglige og skriftlige færdigheder være påvirket heraf, som forskning påpeger (Rosdahl, Fridberg, Jakobsen, & Jørgensen, 2013). Men samtidig kan det også være et udtryk for, at han er ordblind, hvilket ligeledes resulterer i manglende skriftlige/sproglige kompetencer.

Ydermere kan vi fremanalyserer agenternes **kulturelle kapital**, på baggrund af deres kulturelle viden og referenceramme, hvilket kommer til udtryk gennem agenternes fortællinger.

U3 argumenterer for, at han foretrækker at se oplysende Tv, som for eksempel *DRK, DR2, DR3, Kultur og Discovery*, fordi han ønsker *ny viden*, men samtidig også for at *gense udseendelser fra gamle dage* (DPS241). Ydermere gør han det klart, at han tager afstand fra reality programmer, idet disse omtales som *åndsvagt og noget man så dengang man var 14 år* (DPS245-246). U3's kulturelle kapital adskiller sig fra de andre agenter på pladsen.

”Hvis du overhovedet lytter til Joan Ørting så er du eder manme ikke rigtig klog.” (DPS229).

U3 distancerer sig fra de U1's forståelse af Joan Ørting, som en valid kilde. Han mener, at hendes udtalelser kan sammenlignes med reality stjerner, som *ses på kanal 5*, her iblandt *Sydney Lee og*

Gustav (DPS231+233+235+237+239). I U3's optik er folk, der lytter på personer som dem eller ser reality programmer, dumme. Det interessante opstår dog i hans senere fortællinger, hvor hans egen referenceramme omkring ting han har set, er begrænset til det mere underholdende Tv – det han faktisk tager afstand fra.

”(...) Og ham der Rasmus Bjerg han er bare så klam og ulækker. Han ødelagde fuldstændig Dolph i mine øjne mand. Fordi Dolph kunne jeg godt lide! Han skal være præsident i Danmark. Dolph som statsminister.

Så bliver der råbt igennem.

Ja også skal der være fest. Der skal være fri fadøl til folket om fredagen.” (DPS434-435).

Tv-programmet Dolph er et underholdningsprogram med en grov og højtråbende flodhest, som er kendt for sine fascistiske holdninger. Disse karaktertræk fra Dolph ser vi går igen hos U3, hvilket ifølge Bourdieu kan skyldes, at U3 identificerer sig med andre, der ligner ham selv og derved bliver det hans referenceramme. Tendensen i feltet er overvejende, at agenterne refererer til *reality programmer og comedy shows* (DPS227+430+434) også selvom vi ser en distinktion hos en af agenter, som giver udtryk for en væsentlig bredere referenceramme. På baggrund af forskning fra Danmarks statistik kan vi se, at der er en lille forskel i, hvad ufaglærte og faglærte fortrækker at se i forhold til TV kanaler. Statistikken viser, at ufaglærte i højere grad fortrækker at se underholdende Tv, frem for oplysende Tv og omvendt fortrækker faglærte at se oplysende Tv frem for underholdende tv (Kultur og kirke). Analytisk kan vi heraf antage, at der er en sammenhæng mellem at U3, som er *faglært* (DPS303+OP49), fortrækker at se oplysende Tv, hvor U1 der er ufaglært, refererer til mere underholdende Tv.

I flere eksempler ser vi, hvordan U3 distancerer sig fra de resterende på pladsen. Han iscenesætter sig selv som værende højere positioneret end de andre. I det han opfatter sig selv som værende klogere og mere fornuftig i forhold til *beherskelsen af alkoholforbrug* (OP49).

”(...) Verden tilhører mig, og ingen andre. Plus jeg er dronningen og I er kun arbejdsdroner. I er bare sådan nogle små bier som skal knokle jer ihjel.” (DPT69)

”Altså hvorfor skal I drikke det der stærke lort mand, I kan jo ikke tåle det (...) Ja jeg vil godt have en enkelt, men jeg gider ikke. Vi skal kun drikke de almindelige. I bliver for fulde og dumme.” (DPS104+146).

Vi kan antage at grunden til, at U3 i flere situationer iscenesætter sig selv som klogere og bedre end de andre, kan skyldes at han associerer sig selv med en højere position, grundet hans akademiske grad er højere end de øvrige på pladsen.

Selvom vi analytisk kan se distinktioner mellem agenternes mængde af **kulturelle kapital**, ser vi stadig, at der er en overvægt med en lavere **kulturel kapital**, og på baggrund heraf tolker vi da, at arbejdsløshedsfeltets samlede **kulturelle kapital** er forholdsvis lav.

Når vi skal fremanalyserer agenternes samlede mængde **økonomisk kapital**, tager vi afsæt i deres jobposition. Forskning påviser, at menneskers jobposition, herunder lønniveau, har afgørende betydning for deres økonomiske råderum (Robinson, et al., 2014). Selvom flere af agenterne udtrykker, at de har haft et til flere jobs, over en længere årrække, ændrer det ikke på mængden af deres nuværende **økonomiske kapital**, da de alle er langtidsledige. Situationen som arbejdsløs resulterer i begrænset økonomiske ressourcer, da flere står uden fast månedlig indtægt. Den eneste indtægt, som agenterne lever af, kommer enten af *kriminelt arbejde*, gennem *familien* (DPS290), resterne fra en *arv* (DPS291+295), *salg af 'Hus Forbi'* (OP53) eller en form for *kommunal socialunderstøttelse* (OP53). Igen ser vi en distinktion mellem agenterne, denne gang i deres økonomiske ressourcer. De agenter, der lever af en kommunalt socialunderstøttelse, får en fast månedlig indkomst. Selvom indkomsten stadig er lavere end hvis de varetog et job, giver det dem stadig et bedre økonomisk råderum, end de der lever af penge fra deres familie eller gennem kriminalitet.

”Ja de (kommunen) mener alle sammen at jeg kan arbejde og sådan noget. Men det kan jeg altså ikke. Jeg har et smadret knæ og to slags gigt og jeg kører på en handicap scooter...” (DPS293).

”Har han ikke noget arbejde eller?

Neej, altså han skulle møde op en time om ugen og det kunne han ikke engang holde mand.” (DPS218).

Flere af agenterne på pladsen er enten ikke fysisk, psykisk eller socialt i stand til at varetage et almindeligt job, hvilket resulterer i alternative metoder for at have råd til fx at komme rundt i landet.

”(...) Jeg bruger frikortet. (Griner). Ja jeg gider ikke købe togkort til flere tusind ikke. Jeg har kørt gratis hele livet.” (DPS208).

Som agenten ovenfor udtrykker, tager han sig den frihed, at rejse gratis rundt i landet med den offentlige transport. Fordi det ifølge ham, er alt for dyrt at bruge penge på. Denne udtalelse tolker vi som et udtryk for, at på grund af det står småt til med økonomien, så spares der på den offentlige transport – ved at kører gratis.

Hvis vi ser på agenternes tidligere, samt nuværende boligsituation, bærer det præg af en lav mængde **økonomisk kapital**. Enkelte af agenterne har i perioder *levet som hjemløs* og derfor *søgt ophold på forskellige Herberg* (DPT89-90). Andre igen har *søgt husly hos familiemedlemmer* (DPS290+DPT92), fordi de ikke selv var/er i stand til økonomisk at forsørge dem selv. Hvis vi ser på, at Herberg giver mulighed for et simpelt og billigt husly og er et logi for boligløse eller folk med store sociale problemer. Vi kan heraf uddrage, at agenterne i arbejdsløshedsfeltet viser tegn på at have en meget lav **økonomisk kapital** eller store sociale problemer, som resulterer i dette boligforhold. Vi bliver yderligere bekræftet i vores antagen om, at agenternes samlede økonomiske kapital er lav igennem observationerne af deres beklædning og udseende.

”Tøjet var hos de fleste ret slidt og nusset. Ikke ødelagt, men nærmere godt brugt.” (OP16).

”Flere havde virkelig dårlige tænder (enten manglede nogle eller de var gule, andre igen havde sorte rødder) De havde sprit ånde og flere havde rødmosset hud, specielt ansigtet og hænderne (enten skyldes druk eller for meget sol) eller urenhed.” (OP24).

Det fremgår af forskningsundersøgelser fra Statens Institut for Folkesundhed, at gennemsnitligt 30 % af de kort uddannede borgere har flere end 20 tænder tilbage i munden, hvor sammenlignet med borgere med en lang uddannelse er det helt op til 90 % der har flere end 20 tænder tilbage (Statens Institut for Folkesundhed). For at kunne forebygge huller i tænderne eller solskader kræver det, at

agenterne har adgang til tandbørste, tandpasta og solcreme, samt økonomiske ressourcer til at købe lægeordineret medicin eller gå til tandlægen. I det vi har observeret flere med gule tænder, sorte tandrødder og andre igen, der mangler nogle tænder, kan vi antage, at det måske er et resultat af deres lave økonomiske råderum. En agent fortæller, at han fravælger at købe togkort, fordi det er for dyrt. Når han henviser til de økonomiske forhold i sit argument for fravalget af togtkort, kan det muligvis også være dette som har betydning for hans fravælgelse af at gå til tandlægen.

Analytisk kan vi se, at det ikke er alle agenterne, hvis beklædning udstråler en lav **økonomisk kapital**. U2 distancerer sig f.eks. fra de andre på pladsen ved, at han bærer skjorte og blå cowboybukser, som hverken synes at være krøllet, beskidt eller slidt. Enhver anden borger i Danmark kunne have båret denne beklædning.

Hermed kan det udledes at blot fordi man er arbejdsløs og har et mindre økonomisk råderum end folk i arbejde, betyder det ikke automatisk, at man ikke har råd til at tage vare på sig selv. Når vi laver en generel tolkning af agenternes samlet lave kapitalmængde, bygger det på flere variabler som tilsammen giver et overordnet billede af agenterne i dette arbejdsløshedsfelt som økonomisk begrænset.

Sundhedsforskere har påvist, at individer med et dårligt helbred, især mentalt, har generelt et signifikant mindre netværk end individer med et godt helbred (Selvvurderet helbred). Denne viden er interessant, når vi kigger på agenternes mængde af **social kapital**. Jævnfør Bourdieu, er ens **social kapital** den værdi, man besidder i kraft af sit sociale netværk (dvs. familie, venner, kollegaer og andre mere eller mindre formaliserede og varige relationer). Når vi sammenholder agenterne i arbejdsløshedsfeltets fysiske og psykiske sundhed med størrelsen af deres sociale netværk, kan vi se sammenfaldende tendenser. De fleste agenter nævner et begrænset antal af nære relationer, som står til rådighed for dem. Det er ikke mange af agenterne, der giver udtryk for, at de stadig har kontakt med deres familie. De få der har, udtrykker kun en løs kontakt med enkelte personer, som *fx tante, far, søskende og børn* (DPS10+290+DPT92). De nære relationer betragtes som enten familiemedlemmer eller vennerne på pladsen.

Ifølge analyser hos Danmarks statistik er eksklusion fra arbejdsmarkedet, som følge af eksempelvis arbejdsløshed, en markant begivenhed, som kan medføre forringet helbred. Det skyldes ikke alene, at arbejdsløshed er forbundet med tab af indkomst og dermed reduceret økonomisk råderum. Men også et tab af sociale relationer og struktur i hverdagen, som er faktorer, der spiller en væsentlig

rolle for det fysiske og mentale helbred (Robinson, et al., 2014). Et svagt socialt netværk relaterer til en øget sygdom og dødelighed, da gode sociale relationer kan lære én at forbedre sin sundhed og reagere hensigtsmæssigt på belastning eller sygdom. Forskningen påviser også, at gode sociale relationer øger modstandskraften og giver derved bedre mulighed for hjælp og støtte ved sygdom (Selvvurderet helbred). I forhold til agenternes sociale netværk i arbejdsløshedsfeltet, ser vi igen en distancering agenterne imellem. Nogle giver udtryk for at have et større netværk end andre, hvilket munder ud i, at de derfor også besidder en større mængde **social kapital** og bedre selvvurderet helbred. Selvom vi ser en forskel i agenternes mængde af **sociale kapital**, ser vi igen overvejene, at de fleste har et meget begrænset netværk. Hvis vi sammenholder det med forskning på området, ser vi samme tendens – mennesker der i længere perioder har gået arbejdsløse samt mennesker med større sociale problemer, har ofte også et mindre socialt netværk en den generelle befolkning (Rosdahl). Med denne viden antager vi derfor, at den samlede mængde af **social kapital** i dette felt er meget begrænset.

Det sociale rum

Nedenfor sammenfattes de tre analysedele i **det sociale rum**. Vi søger at etablere nogle idealtyper, som bunder i rene teoretiske kategorier, for at få overblik over centrale træk, dermed ikke sagt, at feltets positionering er synonymt med alle agenter i det givne felt.

Det centrale for denne model er relationerne mellem positionerne, hvilket skal forstås således, at modellen belyser, hvem der er de dominerende og hvem der er de dominerede. Positionerne kan ikke udelukkende forklares på baggrund af kapitaler, da en historisk og demografisk dimension også har betydning, idet at de ydre strukturer også har indflydelse på felternes placering. Med andre ord er **det sociale rum** kun et øjebliksbillede af en historisk og kontekst bestemt konstellation af socioøkonomiske felters aktualiserede valg, truffet på baggrund af de eksisterende muligheder.

Modellen for det sociale rum er opbygget således, at hvert af vores empiriske felter har fået tildelt en farve:

- Ministeriet (arbejdsmarkedsfeltet) = blå
- Idrætsstuderende (uddannelsesfeltet) = grønt
- Arbejdsløse (arbejdsløshedsfeltet) = lilla.

Derudover kan der opstå tre andre farve kombinationer, hvis der er en større enighed mellem de respektive felter:

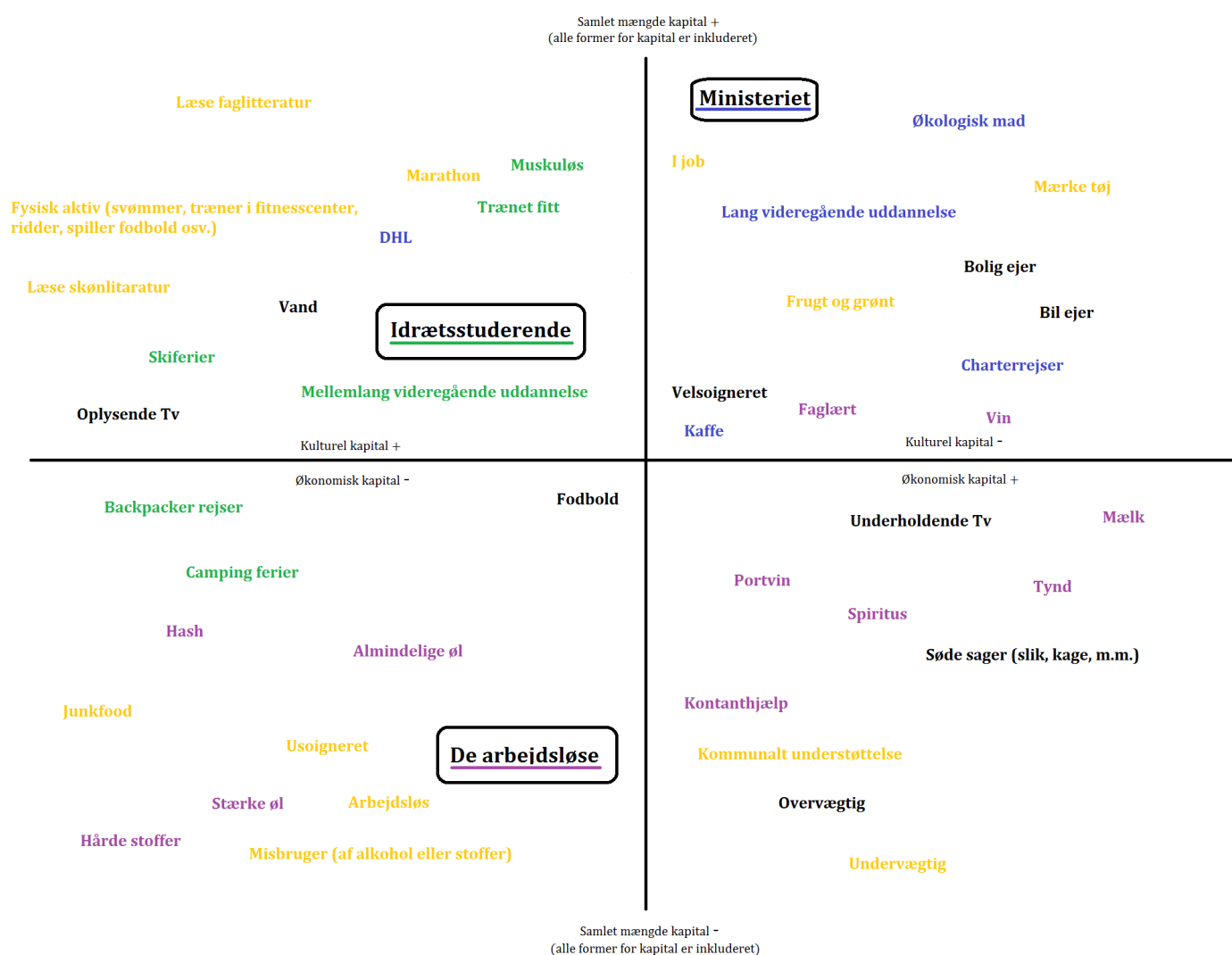
- Alle tre felter er enige = sort
- Ministeriet og de idrætsstuderende er enige = orange
- Ministeriet og de arbejdsløse er enige = rødt
- Idrætsstuderende og de arbejdsløse er enige = brun
-

Grunden til at vi inddeler det i farver, er fordi vores empiriske studie er begrænset og derfor ser vi en vigtighed i at synliggøre: hvilket felt der positioner hvad højt og hvor der er enighed felterne imellem. Dette tydeliggør felternes positionering af forskellige kapitaler.

Overblik over den samlede kapitalmængde i de tre empiriske felter:

Felterne	Arbejdsmarkedsfeltet	Uddannelsesfeltet	Arbejdsløshedsfeltet
Felternes samlede kapitalmængde	-Høj mængde økonomisk kapital. -Høj mængde kulturel kapital. -Høj mængde social kapital.	-Mellem mængde økonomisk kapital. -Høj mængde kulturel kapital. -Høj mængde social kapital.	-Lav mængde økonomisk kapital. -Lav mængde kulturel kapital. -Lav mængde social kapital.

Felternes positionering i det sociale rum

Figur 3 - Model udformet af Sarah Wibrand & Thilde Løndahl, med inspiration fra Bourdieus model: 'Det sociale rum'

Det sociale rum ovenfor illustrerer nøgternt felternes positionering i relation til hinanden. Modellen tydeliggør distinktionerne felterne imellem, som vi i ovenstående analyse har udledt, samtidig med at den også belyser en enighed og uenighed mellem de respektive felter. Af det sociale rum kan vi udlede, at arbejdsmarkedsfeltet (ministeriet) og uddannelsesfeltet (idrætsstuderende) er overvejene enige. Hvor arbejdsløshedsfeltet (de arbejdsløse) stort set ikke deler den samme opfattelse som de øvrige felter. Analytisk kan vi antage, at det ligger til grund i den referenceramme agenterne i de respektive feltet har, som vi fremanalyserede gennem deres dispositioner og kulturelle, økonomiske og sociale ressourcer.

Anden analyse – doxa

Arbejdsmarkedsfeltets legitime sundheds doxa

Ud fra felttypiske praksisser, logikker og strukturer konstruerer vi ministeriets **legitime sundheds doxa**, i en form for prakseologi. Når vi fremanalyserer ministeriets doxa, som er repræsentant for arbejdsmarkedsfeltet, er det med udgangspunkt i, at finde frem til feltets legitime sundhedsadfærd. De praksisbunde logikker fremanalyseres ud fra informanternes udtalelser fra to interviews, samt en observation. Analytisk afspejler det en ganske almindelig arbejdsdag i ministeriet, hvor feltets egenlogik, vedrørende sundhed, kommer til udtryk.

Når vi fremanalyserer **den legitime doxa** i forhold til agenternes sundhedsadfærd i felten, gør vi det ud fra fire variabler: 1) arbejdskulturen i forhold til arbejdsforhold 2) sundhedstiltag, i forhold til hvad agenterne tilbydes, samt hvilke de gør brug af, 3) arbejdsstilling, i forhold til agenternes holdning og anvendelse af redskaber til at fremme deres sundhed, 4) udstråling, i forhold til agenternes personlige sundhedstiltage. Disse variabler er med til at determinere, hvilken sundhedsadfærd der anses som legitim eller ej i henhold til dette felt.

”(...) at kunne sige fra og sige hvornår arbejdet bliver for meget, og kunne sætte sine egne grænser, det hænger også sammen med at være mentalt sund synes jeg og fysisk også (...)” (IM21).

Ifølge lederen skal der altid være plads til at kunne melde ud, hvis man som ansat synes arbejdet bliver uoverkommeligt i og med, at det ifølge hende i sidste ende *gavner arbejdspladsen*, at de ansatte har overblik og overskud til at udfører deres arbejde (IM22).

”(...) men jeg er meget enig med K i, at med mindre man selv kommer og siger 'nu dør jeg', så er der også en forventning om, at man passer sine ting (...)” (FM83).

Der er en forventning om, fra lederens side, men som også understøttes af de ansatte, at man skal være kompetent nok til selv at vurdere, hvornår man føler sig overbelastet og må have hjælp. Analytisk kan vi hævde, at det er **common sense** i feltet. Dette vil sige, at det tages for givet i feltet, at alle er i stand til selv at vurdere presset i deres arbejdssituation og på baggrund heraf handle

aktivt for at ændre denne. Der efterstræbes således en arbejdskultur, hvor det formelt set anses som legitimt at sige fra i pressede situationer, i praksis ses der dog en anden arbejdskultur.

”(...) hvis man har været syg eller har været hjemme hos syge børn, så ligger opgaverne jo på ens bord når man kommer tilbage. Så man er nok tilbøjelig til så at arbejde lidt mere når man så kommer tilbage, for at få det indhentet.” (FM81).

Som sagt bør det ifølge lederen være **common sense**, at kunne sige fra, hvis man bliver overbelastet, men i praksis forventes der indirekte, at man kan varetage sine egne arbejdsopgaver, også selvom man har været fraværende fra arbejdet grundet sygdom.

”Hm, både og.” (FM80).

”Er der nogle der har prøvet?!” (FM80).

Det at der stilles spørgsmål ved, om nogle nogensinde har prøvet at melde ud, hvis de føler sig overbebyrdet og at en anden svarer at det 'både og' er accepteret at sige fra, kan vi analytisk uddrage, at det anses som værende unormal adfærd i feltet, hvis man går til lederen for at få hjælp til håndteringen af ens arbejdsopgaver. Feltets **legitime doxa**, vedrørende arbejdskulturen, ligger op til, at de ansatte selv håndterer deres arbejdsopgaver – det er så at sige **common sense** i feltet. Hvis man ser på feltet sundhedstiltag, gøres der meget for at tilbyde de ansatte en sund livstil. Lederen udtaler:

”(...) tilbud om massage, at man kan få en pause engang imellem ik' og der er tilbud om træning i træningslokalet her i huset. Der er frugtordning, der er en fornuftig kantine, som laver noget god, lækker og sund mad til en rimelig pris synes jeg. Det er sådan de meget konkrete tilbud, så er der er tilbud om.. vi har en sundhedsforsikring, hvis folk bliver udsat for eksempelvis stress eller andre ting som man skal tage hånd om ved hjælp af en sundhedsforsikring (...)" (IM20).

De ansatte supplerer:

”Så er der sådan en cykel ordning, hvor man kan få lavet sin cykel, det er vel lidt en del af, at flere skal cykle på arbejde tænker jeg.” (FM85).

Tilbuddene er mange og rækker bredt. Der er et ønske fra ministeriets side, at medarbejderne skal have muligheden for at fremme deres sundhed, fordi det igen er til gavn for arbejdspladsen. Selvom tilbuddene er frit tilgængelige, er det begrænset, hvor mange der gør brug af dem og hvad de gør brug af.

”Jeg tror der er del der bruger træningslokalet. Jeg gør det ikke selv.

Jo, det bliver brugt i hvert fald.

Jeg tror det er langt de fleste som ikke bruger det.

Tjoo.. Der er nogen der bruger det, men jeg tror at dem der træner meget de gør det andre steder. Men der er trods alt nogen, jeg synes altid der er nogen i omklædningsrummet.

Jeg tror også at det der massage-noget bliver brugt okay hyppigt.

Ja, det tror jeg også. Der er rimelig booket. Der er vel heller ikke nogen der ikke tager deres daglige æble (alle griner.)” (FM89-94).

Ifølge de ansattes udtalelser er der blandede meninger om, hvor meget træningslokalet bliver anvendt. En mener, at det er langt de fleste, der ikke bruger det. En anden udtaler sig på baggrund af, hvor mange hun har set benytte omklædningsrummet og konkluderer, at træningslokalet må blive anvendt. Ingen af speciallets informanter gør brug af træningsfaciliteterne og på baggrund heraf tolke vi, at træningslokalet, modsat massage og frugtordning, ikke er det hyppigste sundhedstiltag som feltet gør brug af. At tage et stykke frugt, er på den anden side, en del af agenternes hverdagsrutiner. Det ville anses som unormalt, hvis man ikke tog sit gratis stykke frugt.

”I snakkede lidt om det til frokost, det her med at priserne er blevet ændret, sådan at I nu skal betale ekstra for salat?

DET tror jeg! Jeg tror der er rigtig mange der dropper den ekstra salat fordi den ikke er en del af hovedretten mere.

Ja.

Så salatforbruget er nok faldet betragteligt.

Ja, det tror jeg også, det var ligesom bare meget nemmere at fylde på. Der tog man ikke så meget af hovedretten og kunne bare fylde på, det at man ikke kan det... jeg har i hvert fald mere tendens til bare at tage hovedretten.

Ja, helt klart. Man er kommet længere fra de 6 om dagen efter de har lavet det om.”
(FM96-100).

Efter kantinen skiftede procedurer med hensyn til, at salatbaren ikke længere er en del af prisen for hele måltidet, men skal købes separat, har det ændret agenternes adfærd og resulteret i, at kun få er villige til at betale den ekstra pris for mere grønt på tallerken. Da det før ansås som **common sense** at fylde sin tallerken med varieret mad, kan vi tolke, at der er sket et brud på feltets **doxa** vedrørende sundhedsadfærd. De ansatte har fået en ny **common sense** vedrørende deres madvaner. Nu er det legitimt blot at holde sig til dagens ret og derved undlade salatbaren. Ydermere observerede vi en vand-kultur. Alle agenterne i feltet drak et glas vand, hvis ikke flere i løbet af deres arbejdsdag. Det var normal adfærd, at drikke et glas vand til sin frokost, ligesom det var normal adfærd, at have et glas vand ved sit skrivebord, også selvom man i forvejen havde en kop kaffe stående.

I vores observationer ser vi gentagende gange agenter, der skifter arbejdsstilling, det er dog meget individuelt, hvad man vælger at gøre. Nogle går en lille tur fx ned for at hente **kaffe, vand** eller **frugt** (OM34). Andre anvender *hæve-sænkebordet* eller benytter redskaber som *vippebræt* og en *fodrulle (massage/stimuli til fødderne)* (OM44).

”Jeg tror det er noget med at dem der gør det, for dem er det en vane, og for os der sidder ned der er det en vane at sidde ned (...)” (FM114).

Som informanten udtaler, er det en vanesag, hvordan man vælger at arbejde i løbet af dagen. Det kan tyde på, at de der benytter sig af flere forskellige redskaber, gør det bevidst som et sundt valg, der fx forhindrer dem i at blive trætte og sløve i løbet af arbejdsdagen (FM113).

”En på kontoret hæver sit bord og stiller sig på vippebræt mens han arbejder. Ingen lader sig bemærke af denne handling.” (OM51).

Analytisk kan vi uddrage fra ovenstående eksempler, at det anses som legitim adfærd blandt agenterne, at gøre brug af de forskellige arbejdsremedier. Det har for feltets agenter ingen betydning, hvordan det gøres eller hvilke redskaber der benyttes, blot det gøres er nok, så man ikke bliver træt og slækker på sin arbejdsindsats.

Ydermere anses det som normal sundhedsadfærd blandt agenterne, at man *tager trappen op og ned til frokost* (OM38). Selvom der er en elevator i bygningen, benyttes den kun af svagt gående eller andre der har behov for hjælp.

Når vi ser på feltets agenter, udstråler de gennem deres beklædning, kropsbygning og udseende en bestemt type person. Denne type afspejler sundhed i den forstand, at det anses som legitim adfærd at være velklædt, velsoigneret og normal af bygning. Ud fra vores observationer ville man skille sig betydeligt ud, hvis man ankom i joggingtøj, fordi det af feltets agenter anses som værende sjusket og et udtryk for, at man ikke kan tage vare på sig selv.

”(...) at man ligesom har givet for meget slip på sig selv, at man ligesom sjosker rundt i joggingtøj midt på dagen. At man ikke når man står op om morgenen tager sig tid til at få vand i hovedet (...)” (FM165).

Det samme angår kropsbygningen – i dette arbejdsmarkedsfelt, er det unormalt at være overvægtig. Overvægt og undervægt anses af agenterne som et usundt tegn.

”Jeg tænker sådan i vores branche, eller i det arbejde vi laver her, det er jo ikke fordi at dem der rundt omkring i ministerierne er en hel masse overvægtige mennesker, men folk kan godt se usunde ud på nogle helt andre måder i sådan noget arbejde som vores, netop det der er med at man ser helt grå ud.” (FM154).

Man betegnes som usund i dette felt gennem ens fremtoning i ansigt og kropssprog, f.eks. om man ser grå ud pga. manglende dagslys eller hvis man udstråler manglende energi og livsglæde. Informanternes beskrivelser af, hvad de opfatter som en sund eller usund person, afspejles hos dem selv – deres udseende, kropsbygning og at de er velsoignerede bekræfter den sundhedsdiskurs, som feltet er bygget op omkring. Det er **common sense** at: *dufte nyvasket og parfumeret* (OM14+15),

bære *pænt nystroget tøj* (OM20), samt at have god ånde, velplejede negle, læber og pudset briller – som analytisk kommer til udtryk i vores observationer af *V6 tyggegummi, mintpastiller, negleklipper, pudseklud til briller og læbepomade* (OM30+42+43).

Det bliver hurtigt bemærket, hvis man skiller sig ud fra resten af feltet, hvilket vi oplevede på egen krop.

”Udseendemæssigt adskiller vi os beklædningsmæssigt fra de øvrige i ministeriet (både ved ankomsten, frokostpausen og på kontoret). Det mærker vi blandt de elevator blikke som de fleste i ministeriet giver os.” (OM12).

Sarah var iført en slags gråt joggingsæt med perler og Thilde i hvid top og sort nederdel. Med denne beklædning blendede vi ikke ligefrem ind i mængden af fine jakkesæt og kjoler.

”(...) at man ligesom har givet for meget slip på sig selv, at man ligesom sjosker rundt i joggingtøj midt på dagen (...)” (FM165).

Analytisk kunne vi antage, at Sarahs beklædning ligefrem udstrålede dovenskab og sjuskethed i agenternes optik og derved et tegn på usundhed.

Opsummering

Den normale sundhedsadfærd der analytisk kom til udtryk gennem empirien:

- Være i stand til selv at varetage ens arbejdsopgaver.
- Være velplejet.
- Have en almindelig kropsbygning, hverken for tyk eller tynd.
- Anvende forskellige arbejdsstillinger eller gøre andet for at holde sig klar i hovedet og frisk til at varetage ens arbejdsopgaver.
- Drikke vand og kaffe.
- Tage trapperne.

Den unormale sundhedsadfærd der analytisk kom til udtryk gennem empirien:

- Gå til chefen for at lette byrden af arbejdsopgaver.
- Spise af salatbaren.

- Træne i ministeriets træningslokale.
- Tage elevatoren.
- Gå i joggingtøj hele dagen.

Uddannelsesfeltets legitime sundheds doxa

I denne delanalyse konstruerer vi uddannelsesfeltets **legitime sundheds doxa**, som er repræsenteret af de idrætsstuderende. Konstruktionen bygger på felttypiske praksisser, logikker og strukturer, som vi analytisk får afkodet i en form for prakseologi. Vi tager afsæt i agenternes sundhedsadfærd for at synliggøre feltets **legitime doxa**. De praksisbunde logikker fremanalyseres ud fra informanternes udtalelser fra et interview og en observation, som analytisk afspejler en ganske almindelig studiedag på universitetet, hvor feltets egenlogik, vedrørende sundhed, kommer til udtryk.

Feltets **legitime sundheds doxa** kommer analytisk til udtryk på fire måder i det empiriske materiale: 1) sundhedsadfærden, 2) sundhedstiltag, 3) sundhedsvaner og 4) udstråling. Hvert punkt er med til at determinerer, hvilken sundhedsrelateret adfærd agenterne i feltet anser som legitim eller ej.

Analytisk kan vi se, at adfærden blandt de studerende afspejles i den studielinje, som de går på: *Idræt og Sundhed* (FI1). Under observationerne og interviewet er der, fra agenternes side, lagt stor vægt på at beskrive og udtrykke hvor sunde mennesker de er.

”Svømning om morgen (...)” (FI82).

”(...) træne i fitness center (...) Og så her når det er begyndt at blive sommer, har jeg en tradition med at løbe på rulleskøjter hver aften. (...) i forhold til hvad jeg spiser – at jeg føler det er noget jeg vil stå inde for. Dvs. få noget varieret. At det ikke er færdiglavet det hele (...)” (FI84).

”(...) få en masse søvn og træne meget varieret og så svømme jævnlige om morgen. Jeg synes det er rart for ens velvære at man har et godt netværk man kan ses med og sådan.” (FI85).

Når vi spørger ind til agenternes vaner vedrørende sundhed, bliver hele paletten nævnt – fysisk, psykisk som socialt. Der gives udtryk for, at alle tre faktorer spiller ind på at være et sundt menneske og efter flere eksempler er det, hvad feltets agenter efterstræber.

”Når de studerende har mellemtimer, bruger alle (uden undtagelse) tiden på at dyrke motion i træningscenteret eller i svømmehallen, m.m. Sarah spørger: ”Hvorfor laver I ikke andet i mellemtimerne end at træne, fx spiller kort eller bare sidder og sludre? Tænker bare, når I træner så meget gennem undervisningen i timerne og i jeres fritid, hvorfor så ikke bruge tiden på at hygge og være social?”. Flere ryster på hovedet og Ma svar kort: ”Det forventes nærmest at man foretager sig noget aktivt”. Og en anden supplerer: ”Vi er da også sociale og hygger os, bare mens vi er aktive – det er sundere.”.” (OU35).

I feltet er der dannet nogle logikker omkring, hvordan agenterne bør bruge deres mellemtimer. Det kendetegnes ikke blot som normalt, at bruge sin fritid på at være aktiv, men derimod forventes det. Denne forventning om aktiv adfærd, er **common sense** for feltet. Det er indlejret som en del af kulturen og der stilles ikke spørgsmålstejn af feltet agenter til den logik. Det ligger ligesom indforstået hos agenterne, hvorfor de gør som de gør. Da Sarah i starten af mellemtimen stiller spørgsmålstejn ved den måde, der vælges at holde pause på, kommer den **legitime doxa** til udtryk. Bourdieus begreber **heterodokse og ortodokse positioner** anvender vi her til at belyse den **legitime doxa**. Sarah agerer i heterodoks position, dvs. hun søger at italesætte og udfordre feltets **common sense** vedrørende den indforståethed hun oplever, når alle agenterne i feltet per automatik vil træne eller lave noget andet aktivt i deres pause. Idet Sarah indtager den **heterodoks position** udfordrer hun feltets **common sense** og de **ortodokse positioner**, dvs. de gamle etablerede positioner, der dominerer stridighederne i feltet. For agenterne er det at være aktive i pausen en del af det at *hygge sig og være social*, så det vil sige, at de som ikke deltager vil betragtes som, at de indtager en **heterodoks position**, der prøver at udfordre feltets **common sense**. Den aktive adfærd er ikke kun gældende i agenternes mellemtimer og fritid, den kommer analytisk til udtryk gennem hele dagen.

”En anden studerende der har spist en bolle, står med en tom papirspose som han krøller sammen til en kugle. Denne agerer nu bold, da han forsøger at score i skraldespanden. Gruppen omkring ham kigger på og udbrøler et højt ”åhhh”, da ”stolpen” rammes for efterfølgende at ryge ved siden af. Ydermere er der et par gange i løbet af dagen, hvor en studerende tager sin trøje af eller vil ligge sit kompendium væk, hvor der også skydes på mål efter noget. Når de studerende rammer

plet, klappes der og gives tilråb. Hvis de ikke rammer bliver der grint og sagt opmuntrende: "Kom igen"." (OU39).

I det ovenstående eksempel ses et tegn på den opfordrende sportslige adfærd, vi gentagende gange observerede i feltet. Den enkeltes aktive adfærd belønnes med anerkendelse og ros fra resten af feltets agenter. Herfra kan vi analytisk uddrage, at den aktive adfærd bliver opretholdt i feltet og logikken omkring denne adfærd kan ses som forstærket og endnu mere legitim.

Et andet sted i det empiriske materiale italesættes den aktive sportslige og sunde adfærd.

"Sproget blandt de studerende er blandet hverdagsprog og idrætsfagtermer. De bruger ord som: fysiologi, energi boost, protein pulver, duffelbags, 2XU og IHS. De taler generelt meget om deres træning, kost og om den sport som kører i øjeblikket. I pauserne diskuterer de fx undervisningens idrætslige fokus, eller hvor meget gas de gav den til praksis undervisning. De taler også meget fremadrettet, fx "skal vi tage ud og svømme i mellemtimen i morgen?" eller "Hvem er frisk på at tage ned i fitnesscenteret?"." (OU1).

Sproget blandt agenterne afspejler, lige som adfærden, agenternes tilknytning til deres studielinje og interessen for sundhed og fysisk aktivitet. I feltet betragtes alle samtaler, hvor der indgår noget om sport, aktivitet, kost, sundhed m.m. som normale samtaler. Det vil sige, agenterne anser det ikke som unormalt at spørge ind til hinandens kost- og træningsvaner, eller stiller sig undrende overfor ord som energi boost, fysiologi, duffelbags, 2XU og IHS, fordi det er en del af feltets **common sense**. Alle synes derfor indforstået med, hvad der tales om.

"I auditoriet er der flere store skilte som symboliserer 'forbudt rygning'. Et sted på studiet står der et andet skilt med 'bevægelse gør godt'." (OU33).

Analytisk er det ovenstående eksempel interessant, fordi skiltene fysisk/direkte indikerer, hvilken sundhedsadfærd dette felt anser som korrekt og forkert. Ligesom skiltene har studiet nogle sundhedsrelaterede tilbud, som de opfordrer de studerende – agenterne – til at deltage i og gøre brug af. Tilbuddene omhandler alt fra gratis brug af *svømmehal, fitnessrum*, samt *andre aktivitetsrum*, til *sundhedsrelaterede foredrag* og billige sundhedspræparater som *proteinpulver, proteinbar*,

energidrink m.m. (FI243-251). Skiltningerne samt studiets sundhedstiltag er med til at opfordre agenterne til en bestemt sundhedsadfærd og derved også med til at opretholde feltets **legitime doxa**, i henhold til sundhed.

Når vi kigger på agenternes adfærd, opretholder de denne sundhedsadfærd, bevidst som ubevidst.

”Der er meget høj energi i idrætstimen, samt til pausen. De studerende er hele tiden i bevægelse, også de tre studerende som er kraftigere bygget.” (OU36).

”Det umiddelbare indtryk er at det er meget få studerende der ryger (...) den sidste informant siger at han er fest-ryger: ”Ryger kun, hvis jeg bliver fuld og er i et selskab med andre rygere”.” (OU38).

Vi kan se, at den aktive adfærd er dybt indlejret i deres kroppe, hvilket resulterer i, at meget af den aktive og sundhedsrelaterede adfærd de foretager sig, er ubevidst – **common sense**. Den ene informant, som er fest-ryger, distancerer sig fra egen handling, ved at bortforklare hans unormale adfærd, ifølge felten, med at han kun ryger, fordi han bliver fuld – dvs. ikke har kontrol over sine handlinger – samt når han er i et selskab, hvor der **brydes med den legitime doxa** og at rygningen anses som en normal adfærd. Analytisk kan vi uddrage, at dette felts doxa opretholdes kun så længe, de er på studiet, alt andet uden for studiet medvirker til en ændret adfærd, som ikke behøver at stemme overens med den legitime doxa på studiet.

Ydermere er det interessant at inddrage agenternes udstråling, dvs. deres kropsbygning, beklædning og udsmykning, som også udtrykker, hvad der anses som normalt og unormalt.

”Der er ingen synligt overvægtige studerende, dog er der tre studerende der skiller sig ud, ved at være kraftigere bygget end de andre (en mand og to kvinder).” (OU29).

Den kraftige bygning eller de få ekstra deller, synliggøres gennem det tætsiddende idrætstøj og skiller sig markant ud fra de andre muskuløse, slanke og veltrænede agenter. I dette felt skal der ikke meget til, før man ligner en, der ikke hører til. Det samme er tilfældet i agenternes generelle beklædning og udsmykning. Beklædningen hos fyrrerne består mest af *jogging-/træningsbukser* og *T-shirt*, samt en *sportstrøje* og *træningssko* (OU19). Hos kvinderne er T-shirten skiftet ud med en *stram top* og underdelen er enten *tights*, *shorts* eller *sportsnederdel*. Ingen bærer høje hæle, det er enten *Sneakers* eller *træningssko* (OU17). Ydermere prioriteres der opsathår, som *knold* eller

hestehale og næsten intet til slet ingen Make up, samt ingen smykker eller kropsnære smykker (OU17). Hovedsageligt bærer de fleste kendte sportsmærker som *Nike, Adidas, Converse, Puma, Hummel, 2XU og North Face* (OU37). Hvor andre benytter sig af trøjer eller T-shirts med logoer fra forskellige idrætshøjskoler, vi går ud fra, at de selv har gået på: *Oure, IHS og idrætshøjskolen Ikast* (OU23).

Dog observerede vi en distinktion vedrørende agenternes valg af beklædning. Ikke alle var iført sportstøj og -sko. Distinktionen var tydelig mellem vores informanter og størstedelen af agenterne i Uddannelsesfelter. For eksempel var Ma iført *ternet skjorte og jeans* (OU14), Mi var iført *grå T-shirt med noget glimmer og stramme sorte cowboybukser* (OU12) og A bar en *sort pæn støvle med lille hæl* (OU13).

”Jeg synes også det er svært at gå med normalt tøj, altså hverdagstøj, for når jeg går med skjorte i skolen, så er der venner der spørger om jeg skal på date. De er ikke vant til at jeg kommer sådan her...” (FI235).

”I sidste uge blev jeg spurgt om jeg skulle til konfirmation.” (FI239).

”Der kommer altid nogle og spørger, hvad man skal. Altså hvis man har kjole på...” (FI241).

Det at have *”normalt tøj”* på, som agenterne udtrykker det, anses generelt som ualmindeligt i dette felt, da de automatisk indikerer, at så skal man sikkert noget ekstraordinært, som fx på *date* eller til *konfirmation*.

”(...) Men der er også et eller andet helt hyggeligt ved at vi alle sammen kommer i ens bukser og trøjer. (De andre nikker og griner højt).” (FI228).

Idrætstøjet synes hos flere agenter, at skabe en form for samhørighed, en symbolsk afgrænsning. Men samtidig kan det også blive en tand for meget. En af informanterne udtaler hertil:

”(...) når man render rundt i sådan et par Adidas bukser hele dagen, så synes jeg at man sender en fallit erklæring på en eller anden måde. Det ser bare taveligt ud, når der går 150 studerende gående sådan. Og det synes jeg er underligt at man gider komme gående i det hver dag. Men det er jo også fordi folk er individuelle med hvad

man gerne vil sende af signaler. Og jeg kan godt lide engang imellem at hoppe i noget lidt pænere tøj, synes jeg i hvert fald selv, og gøre lidt mere ud af sig selv. Komme op og blive frisk og klar på dagen, og hvis man bare hopper i sit joggingtøj, så synes jeg bare at så kommer man ikke ud af starthullerne på samme måde (...)" (FI232).

Det handler om at finde den hårdfine balance mellem, hvornår man bærer joggingbukser for at udstråle sundhed og aktivitet, og hvornår man udstråler dovenskab og ugidelighed. **Den legitime doxa**, vedrørende agenternes beklædning, er sportstøj eller afslappet joggingtøj, men hvis man aldrig ses i andet end dette, kan man af nogle af agenterne i feltet godt blive stemplet som lad. Hvilket skaber et brud på, hvad der anses som rigtigt adfærd. Generelt er alt, hvad agenterne foretager sig, hvordan de klæder sig og præsenterer sig selv, et udtryk for den **legitime sundheds doxa**, som er herskende i dette felt.

Opsummering

Den normale sundhedsadfærd der analytisk kom til udtryk gennem empirien:

- Være aktiv.
- Være fysisk, psykisk og socialt sund.
- Være slank til muskuløs af bygning.
- Drikke vand.
- Spise frugt.
- Gå i træningssko.
- Bære sportstøj som en del af ens hverdagsbeklædning.
- Være vidende på sundhedsområdet.
- Tale om fysiskaktivitet, kost, sport og andre sundhedsrelateret emner.

Den unormale sundhedsadfærd kom analytisk til udtryk gennem empirien:

- Være doven og ikke ville træne i sin fritid.
- Bære almindeligt hverdagstøj.
- Være overvægtig.

Arbejdsløshedsfeltets legitime sundheds doxa

Ud fra felttypiske praksisser, logikker og strukturer konstruerer vi i denne delanalyse de arbejdsløses legitime doxa i en form for prakseologi. De praksisbunde logikker fremanalyseres ud fra vores observationer og informanternes udtalelser i et deltagende observationsstudie, som analytisk afspejler en ganske almindelig dag, hvor feltets egenlogik vedrørende sundhed kommer til udtryk. Med afsæt i agenterne sundhedsadfærd ønsker vi således at synliggøre feltets legitime doxa.

Feltets **legitime sundheds doxa** kommer til udtryk på fire måder i det empiriske materiale 1) agenternes adfærd ift. fysisk aktivitet, 2) agenternes adfærd ift. det sociale, 3) agenternes forhold til kroppen og 4) agenternes udstråling. Disse variabler er med til at determinerer, hvilken sundhedsadfærd der anses som legitim i henhold til dette felt.

I feltet er der dannet nogle logikker omkring, hvad agenterne bør foretage sig på pladsen, hvor de sidder. Det kendetegnes ikke blot som normalt at drikke øl og ryge hash, men derimod forventes det. Denne forventning om at være påvirket af den ene eller anden slags er **common sense** for feltet. Det er indlejret som en del af kulturen og der stilles ikke spørgsmålstejn af feltets agenter til den logik. Det siges åbenlyst at ”Vi drikker øl.” (DPS22).

”Der bliver i gennemsnit drukket 10 genstande pr. person mens vi er der, røget ca. 3 joints, og røget noget på en dims vi ikke kender (...)” (OP38).

De hårde stoffer er dog ikke en del af feltets logik, da *det er tydeligt de ikke ønsker U6 for tæt på og glædes ved hendes afsked (OP51).*

”(...)Hun (U6) er junkie, nede fra gaden. Hun er ikke rigtig klog (...)” (DPS42).

I det observerede felt er der således en distinktion til andre typer af misbrug, som derved ikke er en del af dette felts logik. *At drikke danskvand (OP38)* er heller ikke en del af feltets logik, hvilket kommer til udtryk i de kommentarer vi får til vores valg af drikkevarer og den ukendthed agenterne tilkendegiver om produktet.

*”Egekilde vand (siger det med en sjov snobbet accent). Er det bare vand eller hvad?
Med brus?*

Ja. Kunne du tænke dig at smage?

Orh ja, det kunne jeg godt tænke mig at smage (...)” (DPS35-36).

Forventningen om at man drikker øl og ryger hash kan analytisk set være forklaringen på, hvorfor Sarah, med den synligt gravide mave, op til flere gange får tilbudt både øl og hash.

*”(U1 kommer med en joint og tilbyder os et hvæs. U5 tager lige et hvæs og puster
røgen ud som flyver lige ind i hovedet på mig)*

T: Nej tak, men tak for buddet.

Lidt til barnet?

S: Åhhh nej.

Kan du ikke tåle lidt til barnet?” (DPT140-142).

Den hårde livsstil som føres og tilbuddene om øl og hash til en gravid kvinde, kan ses som udtryk for, at den fysiologiske sundhed ikke vægtes højt. Samtidig kan vi se, at en af feltets andre agenter tydeligt finder tilbuddet upassende, og derfor er det ikke et entydigt billede. Selv samme agent påpeger dog indirekte, at han ved at starte dagen med en liter sødmælk mener at have tillagt sig en sund vane.

”Vi drikker øl.

Og mælk! Ja jaah, pudser lige glorien ikke (...) det er en god bund der.”

(DPS22+24+DPT81).

At drikke en liter sødmælk til morgenmad er ud fra sundhedsstyrelsens kostråd ikke en del af en sund adfærd (Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri - Fødevarestyrelsen). Når der refereres til sunde vaner skal det derfor ses i forhold til de øvrige agenter i feltet. Analytisk kan vi udlede, at det der af agenten kan opfattes som sundt, i et større samfundsperspektiv fremstår, dels som en strategi til at værne om et misbrug og dels som et udtryk for at den fysiske sundhed nedprioriteres. Det er på denne baggrund vi slutter, at det i feltet er legitimt ikke at prioritere ens fysiske ve og vel. At den fysiologiske sundhed nedprioriteres fremstår ikke som et bevidst valg, det er derimod blevet

common sense og derfor snarere et udtryk for, at agenterne har svært ved tage sig sammen. Det fremgår af følgende observation.

”(...) De er bevidste om at dehydrering er farligt, men ingen gør noget ved det (...)”
(OP37).

Manglende ageren på erhvervet viden tyder analytisk på, at agenterne i feltet ikke formår at efterleve de fysiologiske anbefalinger, de har kendskab til. Vi ser derudover indikationer på, at agenternes kulturelle kapital i forhold til sundhed er mangelfuld, hvilket ligeledes kan være forklaringen på, hvorfor den legitime adfærd er ikke at prioritere den fysiske sundhed.

”T: Du var i god kondi siger du, havde du gjort noget for det?
Ja, altså vi var jo en uge i træningslejr (...)” (DPT109).

At den gode kondition skyldes én uges træning er en indikation på, at agentens fysiologiske indsigt er mangelfuld, da adaption af aerob træning først kan ses efter 3 uger¹². Agentens udsagn er ikke forkert, da der kan være en reel fysiologisk fremgang i minutvolumen og enzymaktivitet, men på et niveau der ikke er statistisk signifikant, og derfor ikke kan anerkendes som en egentlig ændring. Derudover kan der være en placebo-effekt af, at han netop ved han har trænet markant mere end normalt. De øvrige udtalelser (om f.eks. sødmælk) og observationer (af f.eks. deres udseende) antyder, at feltet overvejende ikke udviser viden om fysiologisk sundhed. Når der derudover tales om emner relateret til fysisk aktivitet, handler det om *foretrukne fodboldbold* og *resultaterne af disse holds kampe* (DPS365-374). Der tales overvejende om andres bedrifter og kun om egen formåen, når det er i relation til noget som var engang, hvilket analytiske set tyder på, at agenterne er mere orienteret mod fortiden. De opererer i den forstand indenfor en stærkt reduceres tidshorisont, som stort set ikke involverer en fremtid, der er længere væk end et par timer eller dage.

¹² Hickson RC, Hagberg JM, Ehsani AA, Holloszy JO (1981) Time course of the adaptive responses of aerobic power and heart rate to training. *Med Sci Sports Exerc* 13: 17–20.
Overend TJ, Paterson DH, Cunningham DA (1992) The effect of interval and continuous training on the aerobic parameters. *Can J Sport Sci* 17: 129–134.
Holloszy JO, Coyle EF (1984) Adaptations of skeletal muscle to endurance exercise and their metabolic consequences. *J Appl Physiol* 56: 831–838.

Af ovenstående eksempler kan vi uddrage, at det i feltet anses som **common sense** at være fuld eller skæv. Feltets legitime **doxa** er ikke at prioritere fysisk sundhed, hvilket analytiske set forklares ved manglende ansvarstagen, det er svært at tage sig sammen samt manglende kulturel kapital i forhold til fysisk sundhed.

I feltet observerede vi, at især det sociale prioriteres højt. I eksemplerne nedenfor ses det tydeligt, hvor vigtigt den sociale rummelighed er for feltets agenter.

”Jarrhh.. vi sidder godt her, vi hygger os.” (DPT18).

”Lad dem være, de må godt sidde her!” (DPS127).

”Alle folk må være her.” (DPS160).

”(...) det er ham (U9) der er så flink, går rundt med gæster og viser dem hened. Se her det er øldrikkergrunden, det er her vi alle sammen har et hjem at tage hen til.” (DPT152).

Analytisk kan vi uddrage, at pladsen, hvor agenterne færdes, tildeles hjemlig karakter. Det er helt i orden at sove på bænken, mens det på ingen måde er acceptabelt at kaste med eksempelvis flasker, *da eventuelle skår kan skade de hunde som også færdes på pladsen (OP54)*. Feltets legitime **doxa**, vedrørende den sociale kultur ligger op til, at agenterne tager hånd om hinanden.

”(...) du skal sgu passe på dig selv.” (DPT230).

”UI går over og ligger en jakke på en anden som er gået omkuld på bænken (...)” (DPS348).

Vi kan se, at den sociale adfærd er dybt indlejret i agenterne. Det er **common sense**, at agenterne bekymrer sig om hinanden.

Gennem det deltagende observationsstudie får vi ydermere indsigt i feltets forståelse af kroppen og grænserne for modifikation af denne.

”Jeg har fået opereret for mange gange i min storetå, så i morgen der cutter de bare lortet af.” (DPT22+DPS73).

Den ligefrem konstatering og måden hvorpå der refereres til at tåen bare skal fjernes, forstår vi som udtryk for, at agenten ikke har et specielt følelsesladet forhold til sin krop. At hovedet benævnes som *knubben* (DPS147) tyder ligeledes på, at det i feltet er **common sense** at kroppen ikke tillægges nogen værdi i måden, den omtales på.

Når det kommer til at afgrænse modifikationen af kroppen, handler det om, at den modificerede kropsdel ikke må være genstand for andres opmærksomhed.

”Ja.. hun er ulækker hende celebrity stjernen der. De patter der. Min kæreste jeg var sammen med, hun fik lavet større patter. Jeg kunne ikke engang holde om det selvom jeg har store hænder. Alle de kiggede på hende hele tiden. Stop det. Det gider jeg ikke. Alle mulige mænd der står og kigge på min kælling (...)” (DPT260).

Agentens afstandtagen til store kunstige bryster kan analytiske set være udtryk for, at der i feltet er grænser for, hvor modificeret kroppen må være. Det kan også indikere rammerne for, hvordan man beglor og bemægtiger sig egen og andres kærestes. Kroppen var i feltet generelt ikke genstand for synlige modifikationer. *En havde tatoveringer på hånden og halsen* (OP23), men derudover så vi ikke nogen investeringer i kroppen.

Gennem observation af agenternes beklædning, kropsbygning og udseende finder vi en række fælles kendetegn som værende karakteriserende for feltet. Beklædningen er overvejende praktisk, i den forstand, at tøjets hensigt er, at holde agenterne varme. Det ser vi i deres brug af *skiundertrøje* og *en vamsset tyk håndværker gul jakke* (OP16-17). På trods af at dagen, hvor den deltagende observation fandt sted, var en af forårets varmere dage, valgte agenterne alligevel at iklæde sig rigeligt med tøj. Det forstår vi som et udtryk for, at tøjets udseende ikke spiller nogen rolle, så længe det lever op til dets funktion – at varme og holde dem raske.

Hvad angår kropsbygningen er det i feltet mest normalt at være undervægtig.

”På den ene kvinde (U6) kunne man tydeligt se hendes kindben og kraveben. På mændene var det specielt arme og ben der var tynde (knoglerne var tydelige)” (OP33).

Under vores besøg på pladsen uddeler agenterne flere kommentarer til de tilstedeværendes udseende bl.a. *Sarahs mave som var stor pga. graviditet (DSP2-4)*, og det påpeges hvis man ser noget som ikke plejer at være der: *Hvorfor er du grøn her under næsen? (DPT40)*, men det at være tynd afkaster ingen kommentarer – det er så at sige **common sense** i feltet. Overvægt bliver derimod gerne udstillet.

S: Vil du (U3) have et stykke kage?

Absolut ikke.

S: Nå okay, det er ellers ret lækkert.

Ligner han en der har brug for det? Prøv at se hvor tyk han er. (De andre griner)''
(DPT48-49).

U3 er som den eneste af feltets agenter *tydeligt overvægtig (OP27)*. Hans sundhedstilstand skiller sig ud og er ikke en del af feltets **common sense**, og står derfor mål for spydige kommentarer. Der falder heller ingen kommentarer, når det kommer til ansigtets udseende. Flere af agenternes ansigter indikerer, at der føres en hård livsstil, hvor et *alkoholmisbrug* og *for megen sol* har sat sine tydelige spor (OP18-21).

''(...) er helt mørkerød i ansigtet. Har mørke render under øjnene og uren hud''
(OP18).

Analytisk set er den legitime udstråling at være praktisk klædt og til tider sjusket tøj, at være undervægtig af bygning og have et ansigt, som bærer præg af en hård livsstil.

Opsummering

Den normale sundhedsadfærd der analytisk kom til udtryk gennem empirien:

- Drikke øl og ryge hash
- Ikke prioritere den fysiske sundhed
- Være uvidende om sundhed i relation i fysiologi
- Prioritere det sociale højt
- Klædt i praktisk og sjusket tøj
- Være undervægtig af bygning

- Have et ansigt som bærer præg af en hård livsstil.

Den unormale sundhedsadfærd der analytisk kom til udtryk gennem empirien:

- Være upåvirket af alkohol eller andre stoffer
- Drikke vand/danskvand
- Være overvægtig

Tredje analyse – symbolsk vold

Det interessante ved Bourdieus kapital begreber i forhold til specialets fokus på sundhed er, at den samlede mængde af kapital er afgørende for agenternes viden om og forståelse af sundhed. Det kræver f.eks. en vis kulturel kapital for at kunne forstå sundhedskampagner, det kræver en vis økonomisk kapital for at leve ud fra dem, samt et sundt socialt netværk som motivation og rollemodel er påkrævet (Larsen, Cutchin, & Harsløf, 2013). Herigennem kan man antage, at hvis individet har mange ressourcer indenfor Bourdieus tre beskrevne kapitaler, så vil denne også have større mulighed for at skabe en stor sundhedskapital. I denne tredje del af analysen ønsker vi at sammenholde de empiriske felters position i det sociale rum med den dertil fremanalyserede doxa, for således at synliggøre, hvilket investeringsarbejde der foretages og i hvilken grad. Herigennem ønsker vi at kunne bidrage til at kaste lys over, hvorfor de sundhedsrelaterede forandringer synes at være udfordrende at implementere hos udvalgte målgrupper og arenaer.

Ministeriets investering i sundhed

I analysens første del fandt vi frem til, at agenterne i ministeriet på baggrund af deres økonomiske, kulturelle og sociale kapital placeres højt i det sociale rum, hvilket teoretisk set sætter dem i en gunstig position i forhold til at besidde sundhedskapital. Feltets legitime sundhedsadfærd fremanalyserede vi til at være velplejet, have en almindelig kropsbygning, hverken for tyk eller tynd, anvende forskellige arbejdsstillinger eller gøre andet for at holde sig klar i hovedet og frisk til at varetage ens arbejdsopgaver, så som at drikke vand og kaffe, samt tage trapperne. På baggrund af feltets doxa finder vi, at agenternes personlige investering i kroppen er stor, og at det derfor teoretiske set kan være udtryk for, at de besidder en stor mængde **sundhedskapital**. Analytisk set er investeringen i sundhed dog ikke så stor, som feltet selv giver udtryk for. Ifølge de ansatte og lederen er det common sense at *sige fra, hvis man føler sig arbejdsmæssigt overbelastet* (IM21-22).

Af det empiriske materiale kunne vi derimod uddrage, at det i praksis forventes, at *agenterne selv varetager egne arbejdsopgaver – på trods af den stress det måtte medføre* (FM81). Det er et typisk kendetegn for *Djøfer at arbejde for meget* (FM158).

Fordi langvarigt stress i nogle tilfælde kan medføre en usund livsstil (Sundhedsstyrelsen, 2009) indikerer feltets doxa, jævnfør varetagelse af egne arbejdsopgaver, at feltets samlede sundhedsinvestering forringes. Hvis sundhedskapital inddrages som en faktor i positioneringen af feltet i det sociale rum, kan det teoretiske set ligeledes indikere, at feltets position heri falder.

Jævnfør Bourdieu tilhører mennesker med en stor mængde samlet kapital den dominerende klasse. I kraft af arbejdsmarkedsfeltets positionering i det sociale rum, de højt positionerede, udgør de derfor den dominerende klasse. Samtidig kan vi se, at også de er domineret af staten og dennes doxa. Ifølge Bourdieu skal staten forstås som *”resultatet af en proces hvor de forskellige kapitalformer er blevet koncentreret”*, og det er derfor den kan *”konstituere sig som en social størrelse der besidder en meta-kapital – en meta-kapital der giver Staten magt over de andre kapitalformer og deres indehavere.”* (Bourdieu, 1997/1994, s. 106). Staten besidder monopolet på den legitime brug af symbolsk vold inden for et afgrænset område og over for den samlede befolkning i dette område. Staten er i stand til at udøve symbolsk vold, fordi den har en dobbelt eksistens: den er objektiv i form af strukturer og indretninger, og subjektiv via den ofte usynlige dagsorden vedrørende, hvordan verden skal forstås og opfattes (Ibid. s. 104). Igennem de rammer staten udstikker for agenternes praktik, indstifter og indprenter den nogle fælles opfattelses og tankeformer og -kategorier, dvs. sociale rammer omkring agenternes opfattelse af verden, omkring deres forstand og hukommelse, nogle mentale strukturer og nogle statslige klassifikationsformer (Bourdieu, 1997/1994, s. 125). Ministeriet er med afsæt i deres position i det sociale rum de dominerende, men de kan samtidig ses som værende domineret af staten, som det fremgår af følgende eksempler.

Hvordan vil du definere sundhed?

”Det vil jeg definere som.. det bliver jo lidt fra hoften, men det er fysisk, psykisk og socialt enten velbefindende eller trivsel. Trivsel er måske lidt bedre fordi det er lidt mere objektivt på en eller anden måde.” (IM15).

Verdenssundhedsorganisationen WHO fastslog, ved sin stiftelse i 1948, at sundhed er en tilstand af fysisk, mentalt og socialt velbefindende og ikke blot fravær af sygdom eller svækkelse (World Health Organization, 1948).

Ligheden mellem lederens og WHO's definition er iøjnefaldende. Ifølge lederes eget udsagn kommer hendes definition af sundhed *"lidt fra hoften"*. Accepterer vi denne udlægning fremstår det som et ubevidst valg, at lederen definerer sundhed ud fra WHO's forståelse. Denne ubevidsthed kan analytiske forklares med, at der i agentens opfattelse af verden er indprentet nogle sociale rammer, som således er udtryk for den magt staten udøver – **symbolsk vold**. Lederens definition kan også være sagt med fuldt overlæg, hvilket ikke er utænkeligt, lederens position taget i betragtning. Teoretisk såvel som empirisk kan vi se, at en statsmagt er påkrævet ift. at korrigere og orientere vedrørende rigtigt og forkert, sundt og usundt (Larsen K. , 2009), og derfor kan det ses som problematisk, hvis lederen, som en del af magtens elite, afviger herfra. Sammenfaldet af definitionerne kan ligeledes ses som et eksempel på, hvordan sundhedsfeltet er en del af den globale dagsorden, når den internationale definition er indlejret i en dansk kontekst. Statens dominans kan derudover også ses i agenternes oplevelse af, hvilken betydning afsætningen af sundhed har.

"Jeg mener jeg har stående på mit CV at jeg træner, og jeg kan ikke huske om jeg er blevet spurgt ind til det. Det er vel oppe at vende, men jo ikke som noget der har nogen betydning tænker jeg." (FM176).

"Altså det er da også et eller andet sted et led i hele sådan Djøf diskursen. Djøfer, de er sådan nogen der har styr på det hele og selvfølgelig træner man. Selvfølgelig spiser man sundt.

Det er lidt ligesom alle vores chefer, de skal gerne være sådan nogle der løber maraton.

Du kan ikke være leder uden at have gennemført en ironman.

Nej, det er det. Det er en leder ting – selvdisciplin.

Jeg tror ikke der nogen der nogensinde har lagt væk på hvad man har sagt i en jobsamtale om den slags." (FM181-185).

Lederen i ministeriet tilslutter sig denne opfattelse med følgende udtalelse.

”Hvis folk i deres CV skriver at de løber maraton, det betyder ikke en skid.” (IM36).

Som det fremgår af det skitserede sundhedsfelt, ses i de nordiske lande en tendens i jobansøgninger, hvor ansøgerne udover at gøre rede for deres formelle kvalifikationer også fortæller om deres måde at agere på i fritiden f.eks. i forhold til deres livsstil og sundhed (Larsen & Esmark, 2013). At angive fysisk formåen på ens CV eller til jobsamtalen betyder ifølge feltets agenter ingenting, men det at de alligevel beretter om fritidsinteresser relateret til fysisk aktivitet, medvirker analytisk set til, at kroppen som sundhedskrop får en helt særlig opmærksomhed. Adfærden indikerer, at meta-feltets doxa er indlejret i agenterne og dermed dominerende for deres egen doxa. De kan ikke selv se, hvordan de er en del af statens doxa, og dermed har de heller ingen bevidsthed om den **symbolske vold** de udøver ved at være en del af konstitutionen heraf. Det interessante er, at agenterne nogle gange giver udtryk for en bevidsthed om, hvordan staten influerer på deres valg og ageren. Det ser vi i spørgsmålene om, hvordan politik er styrende for deres livsstil.

”Hvordan man afgiftsstyres, hvordan man motiverer folk til at holde op med at have dårlige vaner og ryge og sådan nogle ting ik’. Men når det så er sagt så er der jo alle mulige andre og mere sådan brede politiske tiltag som hænger sammen med sundhed ik’. Hvordan er vores uddannelsessystem skruet sammen, og hvordan er vores sundhedssystem skruet sammen osv. (...) det styrer jo rigtig meget men når det er sagt så har folk jo også en mulighed for at vælge hvordan man vil tilrettelægge sit liv.” (IM27-28).

”Moralsk er jeg ikke præget af nogle bestemte politiske tanker eller diskurser, men der er sikkert lagt nogle adfærdsregulerende ting ind i alle mulige former for politik, afgifter og trafikpolitik osv. som sikkert påvirker det.” (FM126).

”(...) der er jo den ene kampagne efter den anden med 6 om dagen og 30 minutters motion og lad nu vær med at drikke for meget. Så der foregår i hvert fald en ENORM holdningspåvirkning, som man vel også et eller andet sted ikke kan lade være med at tage ind. Jeg tænker da i hvert fald over hvor mange genstande jeg drikker, om jeg nu også får trænet nok, og det kommer vel et eller andet sted fra.” (FM128).

Af de empiriske citater fremgår det, at agenterne eksemplificerer, hvordan politik kan være styrende for den enkeltes livsstil bl.a. gennem uddannelses- og sundhedssystemet. Når de efterfølgende

bliver bedt om at vurdere i hvor høj grad, de selv er bestemmende for *deres livsstil, gradueres denne alligevel højt* (FM135-137 + IM23). Igennem dels objektive strukturer og indretninger (her politisk adfærdsregulerende tiltag) og dels en usynlig dagorden om, hvordan verden skal forstås og opfattes, udøver staten sin **symbolske vold**, således at statens borgere lærer at vælge det, som samfundet har brug for. Hvad der af agenterne kan opfattes som et frit valg, er analytiske set ikke så frit, som det giver sig ud for at være. Det, der for agenterne fremstår som et frit valg, kan analytisk forklares med, at de anerkender og accepterer den vold, der udøves mod dem, netop fordi de ikke opfatter den som vold. Det særligt interessante ved dette er, at feltet, i kraft af dets position i det sociale rum, er den dominerende klasse. De er analytiske set selv med til at konstituere, hvad der opfattes som sundt/usundt, rigtigt og forkert ud fra deres ageren og de politiske tiltag som gennemføres. Mik-Meyer fremhæver, at samfundets privilegerede, der formulerer politikker på sundhedsområdet, må være særligt opmærksomme på og bevidste om, at de indtager denne rolle (Mik-Meyer, 2014). Når agenterne finder, at *selvdisciplin er en leder ting* (FM184), skal det ses i lyset af den dominerende diskurs feltet er indlejret i. At definere livskvalitet ud fra et biomedicinsk perspektiv kombineret med værdier, der priser selvkontrol, er kun en blandt mange mulige (Mik-Meyer, 2014). Agenterne i ministeriet har i denne optik potentielt mulighed for, at politikken på området udvikles, således at det ikke medfører en marginalisering af, de der ikke er i stand til at favne den aktuelle sundhedsdiskurs.

De idrætsstuderendes investering i sundhed

I analysens anden del fandt vi de idrætsstuderendes legitime sundheds doxa til at være fysisk aktiv, samt fysisk, psykisk og social sund, være slank til muskuløs af bygning, drikke vand, spise frugt, bære sportstøj som hverdagsbeklædning og være vidende på sundhedsområdet. Det fremgik heraf, at alle interne kampe i feltet sker i relation til sundhed og idræt. På baggrund af feltets doxa finder vi, at agenterne investerer alle de ressourcer (tid, økonomi og energi), som de har til rådighed i forhold til sundhed. Af følgende citat fremgår det, at agenterne selv er bevidste om det investeringsarbejde som foregår:

”(...) man signalerer jo virkelig, at man går på idræt og sundhed” (FI225).

Analytiske set er det kun den økonomiske kapital, som sætter grænser for, hvor langt investeringsarbejdet kan række.

”Jeg vil sige at jeg tror det vil komme til at påvirke mig mere nu, fordi når man dyrker triatlon, det er dyrt at købe startnummer eksempelvis, og det er svært at købe på en SU.” (FI131).

Dette anskueliggør, hvordan den økonomiske kapital kan spille en stor rolle i forhold til at opnå den sundhedskapital, som feltet analytisk set efterstræber. Feltets økonomiske kapital er afgørende for, om agenterne har råd til at klæde sig i de rigtige sportsmærker, leve sundt ved at træne og spise økologisk. I analysens første del blev de idrætsstuderende, på baggrund af deres økonomiske, kulturelle og sociale kapitaler, placeret i midten af det sociale rum. På trods af, at den økonomiske kapital er en udfordring for agenternes investeringsarbejde kan vi analytisk se, at der stadig pågår et enormt investeringsarbejde, hvor især den kropsliggjorte tilstand prioriteres højt. På baggrund af feltets doxa finder vi, at agenternes personlige investering i kroppen er stor, og med afsæt heri kan det derfor teoretisk antages at være udtryk for, at de besidder en stor mængde **sundhedskapital**. Inddrages sundhedskapital som en form for distinktiv kapitaltype – ud over andre kapitaltyper – forbedrer det teoretisk set feltets position i det sociale rum.

I analysens anden del har vi også fundet, at den aktive adfærd, som en del af feltets common sense, ikke kun er gældende i agenternes mellemtimer og fritid, den kommer til udtryk gennem hele dagen. Heraf fremgår det, at investeringsarbejdet ikke blot er et middel til f.eks. at opnå en bestemt stilling (som tendensen i ministeriet indikerer), men det er et mål i sig selv. Igennem det empiriske materiale finder vi flere eksempler, der tydeligt indikerer, hvordan feltet og dets agenter er en del af samfundets dominerende sundhedsdiskurs. En række observerede fænomener udgør tilsammen en tendens, der dyrker sundheden: *en kostplan* (FI86) danner f.eks. rammen for indtagelsen af mad, så den rette ernæring sikres. At *smide ting i skraldespanden* (OU39) er blevet gjort til genstand for en sportslig præstation, og en række andre eksempler antyder, hvordan sundhedsdiskurenes dominans analytiske set er indprentet i agenternes praktik.

Investeringsarbejdet og dyrkelsen af sundheden kan analytisk forklares med det udbytte, den enkelte agent har. Investeringen i sundheden, i en selv, får værdi, fordi det er noget, som kan omsættes på ”markedet”.

”Hvordan kan det være at du har ændret din kost?

Det er fordi det snart er sommer” (FI87).

En hvilken som helst kapitalform (her sundhedskapital) kan konstituere sig som en symbolsk kapital. Dette sker, når kapitalformen opfattes af nogle sociale agenter, der sidder inde med præcis de type opfattelseskategorier, som sætter dem i stand til at genkende og anerkende den, at tillægge den værdi (Bourdieu, 1997/1994, s. 115). Fordi der er en afsætning af egen investeringen i sundhedskroppen bliver kroppen på denne måde en social markør for lykke, status og magt. Sundhed kan derfor anses som arbejdsmarkedets, kærestemarkedets og andre arenaers møntfod ved at krop, udseende og hygiejne heraf gøres til varer, som kan handles med og genereres profit af ved investering. Investeringsarbejdet eksemplificerer, hvordan meta-feltets doxa er indlejret i agenterne og dermed dominerende for deres egen sundheds doxa. Feltets placering, i midten af det sociale rum, stiller dem i en situation, hvor de både er dominerende overfor de lavere placerede felter og samtidig domineret af de højere positionerede felter. Agenterne kan ikke selv se, hvordan de er en del af statens doxa og dermed har de heller ingen bevidsthed om den **symbolske vold** de dels udøver ved at være en del af konstitutionen heraf og dels er underlagt i kraft af deres middel position.

”Alle mine valg med idræt og sport er valg jeg selv har truffet” (FI95).

(...) her og nu så har det (politiske tiltag) overhovedet ingen effekt.

(...) det gør jo ikke om vi træner mere.

Politikkerne påvirker ikke, men de ting de giver penge til og de ting gør, gør at vi kan dyrke vores idræt. Det er selvfølgelig noget de bestemmer. Så på en eller anden måde bestemmer de jo.

Ja og vi kender jo alle sammen madpyramiden og vi ved jo alle sammen at man skal have 3 stykker frugt og tre stykker grønt om dagen. Men det er jo ikke noget der betyder noget her og nu, men det er noget man ved fordi det er der en eller anden sundhedsguru som har sagt noget om, også er det blevet indført, fordi det skal man gøre.

Jeg tror det påvirker folk der er mindre oplyste indenfor det fagområde som vi er nu, mere end det påvirker os.

Jeg er glad når jeg ser folk komme løbende og det får også mig til at løbe. Også hvis jeg er ude at købe ind og jeg ser overvægtige mennesker, så får det mig til at købe

sundere produkter, fordi jeg ikke vil ende i det samme – så det påvirker mig. (FI107-124).

Af ovenstående eksempler fremgår det, at agenterne er bevidste om, hvordan politik kan være styrende for den enkeltes livsstil, men de er selv af den overbevisning, at det ikke har nogen betydning for, hvorvidt de træner mere eller mindre – da de ser det som deres eget valg. Derimod bliver de motiveret til yderligere investering i sundhedskroppen, når de møder både ligesindede folk, samt folk der ikke formår at favne den diskurs, som de selv er en del af. Analytisk set er de statslige strukturer determinerende for agenternes valg. Bevidstheden om sundhedsstyrelsens anbefalinger (madpyramiden og 6 stykker grønt om dagen) tilskriver agenterne en *sundhedsguru* (FI112). I Bourdieus optik forstår vi dette som udtryk for, at feltets agenter ikke er bevidste om statens magt og den måde, hvorpå den er subjektiv i form af den ofte usynlige dagsorden vedrørende, hvordan verden skal forstås og opfattes (Bourdieu, 1997/1994, s. 104).

”Jeg styrer jo selv hvor sund jeg vil være (...) for man styrer det jo selv, man er jo selv ansvarlig for det.” (FI133)

Ovenstående ser vi som udtryk for, hvordan John Krejsler og Lars Geer Hammershøj skildring af dannelsen i det senmoderne, samt Ove K. Pedersens billede af den opportunistiske person, er indlejret i feltet. Den enkelte er uddannet og opdraget til at se sig selv som ansvarlig for egen læring, kompetencer og udvikling (Krejsler, 2007) (Hammershøj, 2003) (Pedersen, 2011). En tendens hvor individet selv vælger sine handlinger og løbende skaber sin identitet gennem disse valg. I et sociologisk perspektiv forstår vi dette som *”en doxa-baseret underkastelse under den sociale verdens påbud.”* (Bourdieu, 1997/1994, s. 189). Igennem dels objektive strukturer og indretninger (her uddannelsessystemet) og dels en usynlig dagorden om, hvordan verden skal forstås og opfattes, udøver staten sin **symbolske vold**, således at de unge lærer at vælge det, som samfundet har brug for. De frie valg er altså ikke så frie, som de giver sig ud for at være, ligesom Birgitte Simonsen præciserer det (Simonsen, 2012, s. 529). Det, der for agenterne fremstår som et frit valg, kan analytisk forklares med, at de anerkender og accepterer den vold, der udøves mod dem, netop fordi de ikke opfatter den som vold. Den symbolske vold er den form for vold, der gennemtvinger forskellige former for underkastelse, der end ikke opfattes som sådanne, fordi den symbolske vold støtter sig til nogle ”kollektive forventninger”, nogle socialt indprentede

overbevisninger (Bourdieu, 1997/1994, s. 188). Af citaterne kan vi derudover se, at agenterne bliver bekræftet og anerkendt for deres livsstil i mødet med omverdenen. På denne måde bliver det synligt, hvordan positioneringen i det sociale rum reproduceres, idet agenterne distancerer sig til dem der ikke evner at tilslutte sig den dominerende sundhedsdiskurs. Det betyder analytisk set, at de er med til at konstituerer den gældende diskurs, og dermed kan de også ses som en del af en dominerende klasse.

De arbejdsløses investering i sundhed

I analysens første del fandt vi frem til, at de arbejdsløse på baggrund af deres økonomiske, kulturelle og sociale kapital placeres lavt i det sociale rum. At drikke øl, nedprioritere den fysiologiske sundhed og være uvidende herom, prioritere det sociale, være klædt i praktisk og sjusket tøj, være undervægtig af bygning samt have et ansigt, som bærer præg af en hård livsstil, fremanalyserede vi som feltets doxa. Socialt udsatte kendetegnes ifølge Socialministeriet, som personer, der ofte har et dårligt helbred, der sjældent har en tilknytning til arbejdsmarkedet, og som ikke drager nytte af samfundets almindelige tilbud til borgerne (Socialt udsatte). Når vi kigger på de faktorer, som har betydning for den sociale gradient i sundhed (uddannelseslængde, indkomst, beskæftigelsesforhold, boligforhold og etnicitet) kan vi slutte, at feltets agenter går under betegnelsen socialt udsatte. Det kan vi, fordi feltets agenter har et eller flere tunge sociale problemer som: alkoholmisbrug, stofmisbrug, hjemløshed, senfølger af seksuelle overgreb og sindslidelser, der er tegn på, at man tilhører gruppen socialt udsatte (Ibid.). Det er også derfor, agenternes investeringsarbejde analytisk set er meget begrænset, hvilket teoretisk kan indikere, at de kun besidder en lille mængde af **sundhedskapital**.

Sundhedsadfærden i dette felt kan analytisk forklares med afsæt både i habitus og i staten (og de øvrige felter som er med til at konstituere denne), da de strukturer rammerne for agenternes opfattelse af verden. Habitus begrebet er relevant for vores analyse, fordi det skaber en forståelse og indsigt i informanternes ageren, positionering, samt baggrunden for deres livstil og sundhedspraksis.

”Årh... min far (U2) han røg som en skorsten og drak som paprør, det er derfor jeg sidder her. Det er derfor jeg sidder hernede hele dagen” (DPT113).

Sundhedspraksis bliver således et spørgsmål om, hvilke potentielle muligheder agenterne har for at efterleve en ”korrekt” sundhedsadfærd ifølge meta-feltet, samt hvilke potentielle muligheder de har

for sundhedsfremmende handlinger, som skaber motivation til at kunne ændre deres habitus, i henhold til den aktuelle kontekst. For denne kontekst finder vi agenternes muligheder begrænset, fordi feltets fremanalyserede doxa er styret af nogle andre strukturer end det at investere i sundhedskroppen.

”T: Men det er også interessant hvad der styrer ens liv, om det er politik, eller venner og familie eller sådan nogle ting. Det har fået mig til at tænke meget over tingene.

Ja, eller et misbrug. Der er mange ting der kan styre folks liv.” (DPT220).

Feltets agenter pointerer, at et misbrug kan være styrende for den enkeltes valg og muligheder. De er på baggrund af deres habitus og position i det sociale rum ikke i stand til at foretage de ”rette” investeringer, og bliver således mere modtagelige overfor nye risici i social sundhed. Disse virkninger går imod ideen af de fælles værdier i de nordiske velfærdsstater, og bør, ifølge Larsen, Cutchin og Harsløf, derfor betragtes som et udtryk for, at der fortsat er et behov for, at politikken udvikles (Larsen, Cutchin, & Harsløf, 2013).

Agenternes uddannelsesbaggrund omfatter en bred faggruppe. Nogle er helt ufaglærte, andre har færdiggjort en grundskoleuddannelse, som *folkeskolen* eller *efterskole* (DPT159). Andre har taget sig en erhvervsuddannelse, som *håndværker* (DPS303) eller *buschauffør* (DPT143). Fælles for dem alle er, at de stiller agenterne i en økonomisk og kulturel dårlig position. Det kan analytisk forklares ved, at eksamensbeviset er en måde at sortere de legitime fra de illegitime. Netop i den egenskab fungerer uddannelse og eksamen som en adgangsbatteri til erhvervet – en slags beskyttelse af de legitimes interesser (Larsen & Brinkkjær, 2013, s. 317). På den måde bliver statens udøvelse af den **symbolske vold** synlig. Analytisk kan vi se, at agenterne er bevidste om deres habitus og betydningen af denne, men de objektive strukturers styringsgrad har de ingen bevidsthed om. Agenterne anerkender og accepterer den **symbolske vold**, der udøves mod dem, fordi det ikke opfattes som vold. Den **symbolske vold** er så dybt forankret i agenten, at tingenes tilstand accepteres og anses som overflødig at diskutere eller retfærdiggøre. Analytisk giver begrebet **symbolsk vold** os indsigt i agenternes måde at forholde sig til sundhed på, i form af deres undertrykkelse og det er herigennem, vi kan se, at dominansrelationen opretholdes.

Ifølge sundhedsligningen, er et sundt liv lig med det gode liv, og ligningen levner dermed ikke nogen værdi til de mindst uddannede og lavest betalte borgere (Mik-Meyer, 2014). Dette faktum

mener Mik-Meyer bør føre til kritisk refleksion over, hvorvidt biomedicinsk defineret sundhedsfremme altid kan ses som en positiv bestræbelse. På baggrund af den fremanalyserede doxa kan vi se, at agenterne i arbejdsløshedsfeltet ikke formår at omfavne den eksisterende trend, hvilket medfører en polarisering i samfundet mellem de, som evner at favne sundhedsdiskursen, og de som fortsætter en tilværelse med fysisk inaktivitet og dårlig kost (Larsen, Cutchin, & Harsløf, 2013). Når agenterne tager imod de kommunale tilbud (DPT200), og dermed de statslige tiltag, kan det ses som udtryk for agenternes underkastelse. En underkastelse, der kan anskues som resultatet af de magtfulde objektive strukturer i samfundet, der aktualiserer en sundhedsdiskurs, som producerer selvkontrol og en muskuløs trænet krop som et fælles menneskeligt ideal.

Fælles for specialeafhandlingens agenter er, at de ikke sættes spørgsmålstegn ved, om sundhed er godt, hvilket derfor kan ses som en objektiv struktur, som systematiserer diskussionerne i det og udelukker stemmer, som måtte mene, at livskvalitet eksempelvis kunne være lig med en forringet fysiologisk sundhed. Dette kunne analytisk set godt være oplagt blandt agenterne i arbejdsløshedsfeltet, som godt kan lide at drikke øl. I deres doxa ligger en prioritering af det sociale, som analytisk set ikke får samme anerkendelse blandt meta-feltet, som dyrkelsen af sundheden eksempelvis får.

Kapitel 9: Opsamling

Konklusion

Med denne specialeafhandling ønsker vi at nuancere forståelsen af social ulighed i sundhed. Ved at fokusere på de samfundsmæssige vilkår i tre udvalgte sociale grupper skabes der forståelse for gruppernes positionering i det sociale rum, og hvilken betydning denne har for agenternes evne til at investere i sundhed. Vi har undersøgt følgende forskningsspørgsmål: *Hvilken betydning har investeringen i sundhed på magtstrukturernes blandt tre udvalgte og afgrænsede sociale felter?* Ud fra en konstruktivistisk strukturalistisk tilgang har vi foretaget kvalitative observationer og semistruktureret interviews med agenter fra ministeriet, idrætsstudiet og arbejdsløse for at undersøge, hvordan de investerer i sundhed.

Konklusion af felternes positionering

I det følgende konkluderer vi på afhandlingens første arbejdsspørgsmål, der lyder: *Hvordan positionerer de tre empiriske felter sig i det sociale rum og hvorfor?*

Vi har konstateret, at der er en klar distinktion felterne imellem. Det udleder vi på baggrund af agenternes samlede mængde af økonomisk, kulturel og social kapital. Foruden den tydelige distinktion felterne imellem påviser vores forskning, at der også er en signifikant spredning inden for hvert af de respektive felter. Denne spredning er udtryk for nogle dynamikker i felterne, som blandt andet kan skyldes de interne magtkampe, hvor agenterne kæmper om at vinde anerkendelse i feltet.

Vores forskningsresultater påviser, at agenterne i arbejdsmarkedsfeltet sammenlagt har en høj kapitalmængde. På baggrund heraf kan vi konkludere, at de indtager en høj position i det sociale rum, hvilket blandt andet er udtrykt i deres akademiske stilling i ministeriet. Agenterne udmønter ikke selv lovene, men qua deres arbejde repræsenterer de institutionen for den lovgivende magt, hvilket positionerer dem højt i samfundet. I det statistiske grundlag, vi har anvendt, kategoriseres agenterne i arbejdsmarkedsfeltet, grundet deres stærke økonomiske, kulturelle og sociale ressourcer, som den dominerende samfundselite og overklasse. Således kan vi se en overensstemmelse mellem det statistiske materiale og vores egen analyse, hvilket underbygger konklusionen om feltets positionering i det sociale rum.

Vi kan konkludere, at agenterne i uddannelsesfeltet (midlertidigt) indtager en mellemposition i det sociale rum. Når det er midlertidigt, skyldes det, at agenterne står i en transitorisk situation, hvor deres økonomiske og kulturelle kapital stadig er under udvikling. Feltets positionering udleder vi på baggrund af agenternes samlede mængde af kapital, som også omfatter den ballast, deres respektive familier leverer i form af økonomi og netværk. I det statistiske materiale kategoriseres agenterne i uddannelsesfeltet som middelklassen, hvilket modsvarer resultatet af vores konklusion af feltets positionering.

Ud fra det undersøgte var agenterne i feltet for de arbejdsløse dem, der besad den laveste kapitalmængde. Heraf kan vi konkludere, at arbejdsløshedsfeltet indtager den laveste position i det sociale rum. Statistisk bliver agenterne kategoriseres som samfundets underklasse, hvilket underbygger resultaterne af vores positionering af feltet i det sociale rum.

Konklusion af felternes legitime sundheds doxa

I det følgende konkluderer vi på afhandlingens andet arbejdsspørgsmål, som lyder: *Hvilke logikker og principper om sundhed er fremtrædende i hvert felt?*

Vi kan overordnet konkludere, at i hvert af de empiriske felter ses tre vidt forskellige måder at betragte og inkorporere sundhed på.

I arbejdsmarkedsfeltet kan vi konkludere, at deres legitime doxa, i relation til sundhed, består af at være velplejet, pænt påklædt og almindelig af kropsbygning. Ydermere anses det som normalt at spise frugt, drikke vand og kaffe, tage trapperne eller anvende forskellige ergonomiske arbejdsstillinger for at holde hovedet friskt til at kunne varetage ens arbejdsopgaver. Vi kan konkludere, at enhver, der afviger fra feltets logikker og normer heraf, påtager sig en heterodoks position, hvor man udfordrer feltets common sense – dvs. det agenterne anser som kulturligt og naturligt. For eksempel anses det som unormalt at gå i joggingtøj midt på dagen, da det ifølge agenterne i arbejdsmarkedsfeltet udstråler dovenskab, og at man har givet op – sjuskethed. Til forskel fra arbejdsmarkedsfeltet tillægges joggingtøjet en helt anden værdi af agenterne i uddannelsesfeltet. Her anses jogging tøj som naturligt og socialt, der samtidig afspejler, hvor meget de træner/hvor sunde de er. Af vores forskning kan vi udlede, at der i uddannelsesfeltet hersker en anden legitim sundheds doxa, hvor det er normalt at gå op i at være fysisk, psykisk og socialt sund, at være veltrænet og muskuløs af bygning, bære sportstøj som hverdagsbeklædning og generelt set blot at være meget fysisk aktiv.

Hos arbejdsløshedsfeltet kan vi konkludere en tredje forståelse af sundhed. Deres forståelse af sundhed kom oftest til udtryk, når der blev brudt med den normale adfærd i feltet. Fra vores analyse

kan vi udlede, at det af agenterne anses som naturligt at være påvirket af alkohol og hash, være undervægtig samt prioritere det sociale liv højt. Når vi sammenligner dette felt med arbejdsmarkedsfeltet og uddannelsesfeltet, som begge anser det som værende normalt at drikke masser vand, tager det sig anderledes ud i arbejdsløshedsfeltet, da det her er unormal adfærd at drikke vand.

Konklusion af felternes investering i sundhed

I det følgende konkluderer vi på afhandlingens tredje arbejdsspørgsmål, som lyder: *Hvorvidt, og i givet fald hvordan, investeres der i sundhedskroppen? I tillæg hertil, hvorfor synes de sundhedsrelaterede forandringer at være udfordrende at implementere hos udvalgte og afgrænsede sociale felter?'. Med en indsigt i agenternes samlede kapitalmængde, som afspejler felternes position i det sociale rum, samt en forståelse af, hvad felterne hver især opfatter som normal/unormal sundhedsadfærd, kan vi på baggrund heraf konkludere, hvordan hvert felt investerer i sundhed.*

På baggrund af arbejdsmarkedsfeltets doxa konkluderer vi, at agenternes personlige investering i kroppen er stor, og at det derfor teoretiske set kan være udtryk for, at de besidder en stor mængde sundhedskapital. Investeringen i sundhed er dog ikke så stor, som feltet selv giver udtryk for, og inddrages sundhedskapital som en faktor i positioneringen af feltet i det sociale rum, kan det indikere, at feltets position heri falder. Arbejdsmarkedsfeltet er med afsæt i deres position i det sociale rum de dominerende, men de kan samtidig ses at være domineret af staten og dennes doxa. Vi kan konkludere, at meta-feltets doxa er indlejret i feltets agenter og dermed dominerende for deres egen doxa. De kan ikke selv se, hvordan de er en del af statens doxa, og dermed har de heller ingen bevidsthed om den symbolske vold, de udøver ved at være en del af konstitutionen heraf. Igennem dels objektive strukturer og indretninger og dels en usynlig dagorden om hvordan verden skal forstås og opfattes, udøver staten sin symbolske vold, således at statens borgere lærer at vælge det, som samfundet har brug for. Hvad der af agenterne kan opfattes som et frit valg, kan vi konkludere, ikke er så frit, som det giver sig ud for at være. Arbejdsmarkedsfeltet er i kraft af deres position selv med til at konstituere, hvad der opfattes som sundt/usundt, rigtigt og forkert ud fra deres ageren og de politiske tiltag, som gennemføres. Agenterne i feltet har i denne optik potentielt muligheden for, at politikken på området udvikles, således at marginaliseringen af de, der ikke er i stand til at favne den aktuelle sundhedsdiskurs, mindskes.

På baggrund af uddannelsesfeltets doxa finder vi, at agenterne investerer alle deres ressourcer (tid, økonomi og energi) i sundhed. På trods af at den økonomiske kapital er en udfordring for

agenternes investeringsarbejde, kan vi konkludere, at der stadig pågår et enormt investeringsarbejde, hvor især den kropsliggjorte tilstand prioriteres højt. På baggrund af feltets doxa konkluderer vi, at agenternes personlige investering i kroppen er stor, og med afsæt heri kan det derfor teoretisk antages at være udtryk for, at de besidder en stor mængde sundhedskapital. Inddrages sundhedskapital som en form for distinktiv kapitaltype – ud over andre kapitaltyper – forbedrer det teoretisk set feltets position i det sociale rum. Investeringsarbejdet er ikke blot et middel, men et mål i sig selv. Feltets placering, i midten af det sociale rum, stiller dem i en situation, hvor de både er dominerende overfor de lavere placerede felter og samtidig domineret af de højere positionerede felter. Agenterne kan ikke selv se, hvordan de er en del af statens doxa, og dermed har de heller ingen bevidsthed om den symbolske vold, de dels udøver ved at være en del af konstitutionen heraf og dels er underlagt i kraft af deres middelposition. Vi kan konkludere, at det frie valg ikke er så frit, som det giver sig ud for at være, da de statslige strukturer er determinerende for agenternes valg. Positioneringen i det sociale rum reproduceres, idet agenterne distancerer sig til dem, der ikke evner at tilslutte sig den dominerende sundhedsdiskurs, hvorfor vi kan konkludere, at de er med til at konstituerer den gældende diskurs.

På baggrund af arbejdsløshedsfeltets doxa udleder vi, at agenternes investeringsarbejde er meget begrænset, hvilket teoretisk kan indikere, at de kun besidder en lille mængde af sundhedskapital. Vi kan konkludere, at feltets potentielle muligheder for sundhedsfremmende handlinger er begrænset, fordi feltets fremanalyserede doxa er styret af nogle andre strukturer og logikker end det at investere i sundhedskroppen. Vi udleder, at agenterne er bevidste om deres habitus og betydningen af denne, men at de ingen bevidsthed har om de objektive strukturers styringsgrad. Agenterne anerkender og accepterer den symbolske vold, der udøves mod dem, fordi det ikke opfattes som vold. Den symbolske vold er så dybt forankret i agenterne, at tingenes tilstand accepteres og anses som overflødig at diskutere eller retfærdiggøre. Med afsæt i feltets fremanalyserede doxa kan vi konkludere, at agenterne i arbejdsløshedsfeltet ikke formår at omfavne den eksisterende sundhedsdiskurs, hvilket medfører en polarisering i samfundet mellem de, som evner at favne sundhedsdiskursen, og de, som fortsætter en tilværelse med fysisk inaktivitet og dårlig kost.

Vi kan konkludere, at den herskende sundhedsdiskurs er medskabere af den sociale ulighed i sundhed i den danske befolkning, da ikke alle har samme forudsætninger for at kunne efterleve den ”rigtige” måde at være sund på. Ydermere kan vi konkludere, at menneskers forudsætninger for at kunne påvirke, sågar ændre, på den herskende sundhedsdiskurs, er afhængig af deres positionering i

samfundet. Jo højere positioneret man er, jo mere indflydelse har man. Grundet de arbejdsløses positionering i det sociale rum har de i forhold til de resterende empiriske felter dårligere forudsætninger for at efterleve den herskende sundhedsdiskurs, da vi gennem vores forskning påviser, hvad dette felt anerkender som sundt og usundt, ikke stemmer overens med resten af felternes opfattelse. I deres doxa ligger en prioritering af det sociale, som vi kan konkludere, ikke får samme anerkendelse blandt meta-feltet som dyrkelsen af sundheden får. Kategoriseringen af hvorvidt man er sund/usund konstituerer og konstruerer nogle sociale kategorier – i dette tilfælde dem på toppen og dem på bunden – der er baseret på forening eller adskillelse. Disse virkninger går imod ideen af de fælles værdier i de nordiske velfærdstater, hvorfor vi tilslutter os Larsen, Cutchin og Harsløfs pointering af, at dette bør betragtes som et udtryk for, at der fortsat er et behov for at politikken udvikles.

Perspektivering

Andre undersøgelsesvinkler

Afhandlingen giver indsigt i de udvalgte gruppers investering i sundhed, men vi mangler fortsat viden om, hvorvidt investeringsarbejdet gør en forskel ved f.eks. optagelse på idrætsstudiet eller ansættelse ved ministeriet. Vores resultater giver ikke noget entydigt svar, men indikerer, at afsætningen dels har betydning og dels ingen betydning har. Vi mener dog, at sorteringen af felternes agenter kan foregå langt tidligere end de medvirkende agenter har bevidsthed om. Det skal forstås således, at nogle agenter har sorteret sig selv fra ift. et bestemt studie eller et bestemt job, og dermed opretholdes dominansrelationen ubevidst – gennem den symbolske vold.

Dette kunne være interessant at undersøge, fordi vi synes, at den videre forskning indenfor sundhedsfeltet er vigtig, da den indsigt og viden som frembringes, er med til at kaste lys over, hvordan bl.a. marginaliseringen udvikles.

Et andet perspektiv på undersøgelsen kunne være at tage udgangspunkt i ét felt i en konkret organisation eller virksomhed. Dette kunne eksempelvis være ministeriet, som favner en stor diversitet af landets borgere. Hertil kunne det være interessant at undersøge, hvilken betydning investeringen i sundhed har for magtstrukturene blandt topcheferne, sekretærerne og rengøringsassistenterne. På denne måde ville sammenholdningsgrundlaget være større, da agenterne vil have flere fællestræk som f.eks. alder, indkomsttype og familieforhold.

I nærværende speciale har vi været interesseret i at undersøge betydningen af investeringsarbejdet i sundhed i forhold til uddannelses- og arbejdsmarkedet, men det kunne også være interessant at

undersøge betydningen af denne investering på andre markeder eller i andre arenaer som eksempelvis kærestemarkedet. Dertil kunne forskningsspørgsmålet være: Hvilken betydning har investeringen i sundhed i forhold til at gøre sig attraktiv overfor en potentiel partner?

Den nye sundhedsdiskurs?

Igennem afhandlingen er det blevet klart, at der med den aktuelle sundhedsdiskurs er et behov for, at politikken udvikles eller en mere rummelig forståelse for sundhed vinder indpas, dersom man ønsker at sikre lige adgang til sundhed for alle landets borgere. Det gælder især for de dominerende og privilegerede i samfundet, da det er dem og de sundhedsprofessionelle, som afgør, hvad der anerkendes. Dermed er det også dem, som afgør, hvad der tillægges værdi og udgør kapital.

Imens afhandlingen tog form, blev der på de sociale medier delt to andre forståelser af krop og sundhed. Den ene går under betegnelsen 'Dad Bod' og refererer til, at den småkvabsede farkrop er det ønskværdige. Ifølge Eurowomans hjemmeside har omkring 3.000 mænd allerede taget den nye trend til sig og delt billeder med hashtagget #dadbod på Instagram, hvor de viser deres småbuttede maver frem (Holm A. , 2015). Debatten om det nye mandlige kropsideal begyndte, da en amerikansk studine Mackenzie Pearson skrev et indlæg til det amerikanske online nyhedssite The Odyssey, hvor hun hyldede den naturlige mandekrop (Pearson, 2015)¹³. Allerede de efterfølgende dage bragte flere danske nyheder denne historie, og ernærings ekspert Per Brændgaard udtaler til BT, at debatten er udtryk for en positiv udvikling, da far-kroppen er sundere end den veltrænede krop, fordi den veltrænede krop er et udtryk for en livsstil og en tilgang til sundhed, der er ude af balance (Jespersen, 2015). Brændgaard siger yderligere:

”Det vil være gavnligt både for mænd og kvinder, at vi kan lære at slappe af med kroppen, som den er” (Ibid.).

Den anden forståelse går under betegnelsen 'fitwithoutabs', og handler, som navnet antyder, om, at man godt kan være sund og trænet uden synlig sixpack (Jepsen, 2015). Bag projektet står foredragsholder og forfatter Morten Svane, som forklarer, at formålet er at eksponere en gruppe piger, som ellers er trænet, men ikke har sixpack for at vise, at det er normalt. Han understreger, at

¹³ Se indlægget i bilag 7.

kampagnen ikke er en hetz mod piger med sixpack, men blot skal bidrage til at nuancere kropsidealet (Ibid.).

Begge bevægelser kan forstås som udtryk for, at et mere afslappet forhold til krop og sundhed er vinder indpas. Det bliver spændende at se, om magtens elite tager disse bevægelser til sig, og sundhedsdiskursen herigennem udvikler sig. Dertil vil det være interessant at undersøge, om der sker en udjævning af den sociale ulighed i sundhed eller om der blot sker en forskydning af hvem der er de marginaliserede.

Kapitel 10: Diskussion af specialeafhandlingens styrker og svagheder

Dette kapitel har til formål, at specialeafhandlingen underkastets et kritisk blik for således at kunne argumentere for overvejelserne hertil. Følgende er en diskussion af projektets styrker og svagheder.

Teoretiske valg

I valget af kun at lade Bourdieus begrebsapparat danne rammen om projektet ligger der en stor risiko for, at vores speciale kan blive kritiseret for at blive for ensporet, og at vi ureflekteret accepterer hans tilgang som ”den rigtige”. Vi vil derfor kort forholde os til de centrale elementer af den kritik, der rettes mod Bourdieu.

Kritik af Bourdieu

Bourdieu kritiseres for ikke at have uddybet modmagt, forandring og historisk brud tilstrækkeligt (Bourdieu & Wacquant, 1996, s. 70). I stedet fokuseres der skarpt på magt og reproduktion, hvilket antyder, at det makrosociale rum synes at blive trukket ned over hovedet på de individer, der undersøges (Järvinen, 2013, s. 383-384). Bourdieu svarer igen på kritikken med, at han tager afstand fra en striks strukturalistisk tænkemåde. Enhver undertrykkelse vil i hans optik fremkalde en form for modstand. Ifølge Bourdieu befinder den undertrykte sig næsten altid i et dilemma mellem to valgmuligheder, der er lige utilfredsstillende (Bourdieu & Wacquant, 1996, s. 71). Enten gør individet modstand mod statens sundhedsdiskurs ved at positionere sig i modsætning hertil, hvilket vil fastlåse individet i en undertrykt position. Eller også vil individet acceptere og underligge sig samfundets sundhedskultur (Ibid.). Kritikken af Bourdieus manglende uddybning kommer ikke til at have den store betydning for vores specialeafhandling i og med, at vi ikke er interesseret i at undersøge agenternes modstand mod staten. Vi er mere interesseret i, hvordan de tilkendegiver og accepterer den, og herefter reproducerer den diskurs, der er anses som samfundsmæssig legitim.

I afgrænsningen af vores teoretiske forankring har vi bevidst fravalgt teoretikere som eksempelvis filosof Michel Foucault, der beskæftiger sig med magt og styrning, til fordel for at arbejde dybtgående og koncentreret med Pierre Bourdieu igennem hele specialeafhandlingen. I vores optik er Bourdieus teoretiske forankring omfattende og kompleks nok til at kunne redegøre for afhandlingens problemfelt. Hans teori muliggør, at vi kan belyse vores problemfelt ud fra både et

mikro-, meso- og makroniveau. På mikroniveau kan vi få en indsigt i individers ageren ved brug af begreberne habitus og doxa. På mesoniveau kan vi få belyst samfundsgruppernes positionering i forhold til hinanden ved at anvende begreberne felt, kapital og det sociale rum. Og på makroniveauet kan vi få afklaret, gennem begrebet symbolsk vold, hvordan mennesker i deres adfærd lader sig styre af samfundet.

Med afsæt i ovenstående argumenter finder vi, at vores valg om udelukkende at lade Bourdieus begrebsapparat danne rammen om projektet er en styrke for afhandlingen. Vi er dog fuldt bevidste om, at dette valg forhindrer os i at forholde os kritisk til Bourdieus forankring. Det er derfor, at vi i nærværende afsnit forholder os kritisk overfor vores eget produkt og belyser hvilke styrke og svagheder, der er ved denne tilgang.

Andre perspektiver

I forskningsprocesser er det meget almindeligt, at der opstår epistemologiske problemer såsom manglende adgang til data, tidsmangel og manglende finansiering, hvilket er en naturlig del af den reflektive sociologi (Hammerslev & Hansen, 2009, s. 33). Med tanke på specialeafhandlingens tidsmæssige rammer (fire måneder) besluttede vi tidligt i processen ikke at inddrage rummet og artefakter som væsentlige faktorer, der kan påvirke informanternes sundhedsadfærd. At afhandlingen ikke er mere perspektiverende, kan betragtes som en svaghed for projektets grad af nuancering. Med tanke på at sikre en dybdegående bearbejdning af de udvalgte begreber og temaer finder vi dog denne begrænsning som en styrke.

Metodiske valg

I nedenstående afsnit vil vi diskutere styrker og svagheder ved afhandlingens metodiske valg. Først tre korte refleksioner i forhold til observation, interviewspørgsmål og meningskondensering for derefter en uddybende diskussion af det sociologiske håndværk og specialeafhandlingens empiriske omfang.

Observation

Under vores observationer i ministeriet og hos de idrætsstuderende oplevede vi gentagende gange, at agenterne lod sig påvirke af vores tilstedeværelse. Dette førte til en ændring i deres adfærd og indbyrdes dialog, hvilket vi derfor har skulle forholde os til i bearbejdningen af det empiriske materiale. Dertil kunne en anderledes observationsmetode som f.eks. video-observation have givet et andet og om muligt mere realistisk udfald af felterne. Vores empiri var ligeledes påvirket af, at vi

har et privat kendskab til nogle af felternes agenter. Hertil kunne video-observation have skabt en større distance mellem forsker og objekt-forholdet og således have styrket graden af objektivitet.

Interviewspørgsmål

Kort forinden fokusgruppeinterviewet i ministeriet besluttede vi at tilføje nogle spørgsmål relateret til KRAMS- faktorerne (**k**ost, **r**ygning, **a**lkohol, **m**otion og **s**tress), da vi ikke umiddelbart mente, at vi havde fået indsigt i alle disse forhold under observationen. Efterfølgende kunne vi dog se, at vi gennem vores observationer, der blev suppleret af diverse statistiske oversigter, fik viden herom. Derfor valgte vi ikke at inddrage disse spørgsmål i de senere interviews. Beslutningen om at inddrage KRAMS-faktorerne kan ses som udtryk for, hvordan statens doxa også er indlejret i os, når vi ubevidst vælger at spørge til disse forhold. Det er derfor et eksempel på, hvordan vi ikke formåede at bryde med vores forforståelse. I Bourdieus optik må dette betragtes som en svaghed for projektet, da vi således ikke efterlever tanken om det dobbelte brud. At vi efterfølgende reflekterede over vores valg og fik justeret spørgsmålene til de fremadrettede interviews, betragter vi som en styrke, da det viser, hvordan vi tilstræber at bryde med vores egen forforståelse.

Meningskondensering

Vores valg om at gøre brug af meningskondenseringer finder vi både som en styrke og en svaghed for projektet. Meningskondenseringerne fungerede som en stor hjælp, når det kom til at få overblik over empirien, hvilket vi betragter som metodens styrke. Fordi vores forståelse for og indsigt i analysegenstanden voksede igennem arbejdet med at analysere det empiriske materiale, ændrede og udviklede vores blik sig for, hvad vi kunne se. Derfor erfarede vi undervejs, at vi fandt nye relevante tematikker, som efterfølgende blev noteret i kolonnen for de meningsbærende enheder. Dette betragter vi som metodens svaghed, da man let kan falde for fristelsen til at lade sit blik lede af de allerede noterede enheder. Når man (som vi) er opmærksom på at bevare et åbent sind igennem hele forløbet, er meningskondenseringerne overvejende en fordel af at gøre brug af

Det sociologiske håndværk

Det kan diskuteres, hvorvidt det er hensigtsmæssigt at gøre brug af praktiske retningslinjer for metodologiske overvejelser fra den fænomenologiske tradition, når vi overordnet er inspireret af Bourdieu og det strukturalistiske konstruktivistiske paradigme. Med afsæt i Stinne Glasdams diskussion af ligheder og forskelle i Pierre Bourdieus og Steinar Kvaales metodeovervejelser (Glasdam, 2007) vil vi reflektere over dette valg.

En helt fundamental forskel på de to perspektiver er, at Bourdieu først og fremmest er interesseret i at frembringe ny viden med henblik på forståelse og forklaring – altså at sætte den sociale verden på begreb. For Bourdieu foregår social handlen ikke-bevidst og dermed ikke-eksplicit for interviewpersonen, hvilket betyder, at agentens udtalelser må forstås i forhold til den samfundsstrukturelle dimension. Ifølge Galsdam medtænker Kvale derimod ingen strukturel dimension i den måde, som mennesket handler og tænker på. Det betyder, at forskeren under alle omstændigheder må forholde sig til, hvad de enkelte agerende mener om situationen for at finde ud af, hvad der er på spil (Ibid.). Som det fremgår af analysen, tilslutter vi os udelukkende Bourdieu, idet vi søger at forstå mikroprocesser (agenternes udtalelser og handlinger) på baggrund af de makrostrukturer, som de er indlejret i, og mener derfor, at vi grundlæggende er tro mod Bourdieus måde at bedrive forskning på. De stadier, hvor vi gør brug af fænomenologiske forskrifter, er i udarbejdelsen af interviewguiden, i den indledende behandling af det empiriske materiale (transskription og meningskondensering), i de etiske overvejelser og i præsentationen af kvalitetskriterierne. Når vi valgt at gøre brug af disse, skyldes det, at Bourdieus forskrifter og fremgangsmåde ofte ligger implicit i hans undersøgelser og videnskabelige bidrag. Han har som sådan ikke noget regelsæt, der skal følges, og vægter derfor i højere grad efter-refleksioner over, hvad der skete under interviewudførelsen. Som uerfarne forskere føltes det derfor som en hjælp med deciderede retningslinjer for, hvordan vi skulle gå til værks. I Bourdieus forståelse har dette ikke megen hold, fordi den habituerede beherskelse af interviewsituationen vil være styrende for processen. Når man har det som profession at gøre sig tanker om verden, er man ifølge Bourdieu let tilbøjelig til at overse de underliggende forudsætninger, der er indskrevet i den skolastiske synsvinkel. Bourdieu kalder det for den *epistemiske doxa* (Bourdieu, 1997/1994, s. 221). Det er derfor, det er vigtigt, at vi som forskere formår at bryde med vores egne forforståelser, således at vi ikke lader forudsætningerne for vores tænkning forblive i u-tænkt tilstand. Forklaringen på, hvorfor afhandlingen til tider bærer præg af et fænomenologisk perspektiv, har i denne optik ikke noget med et bevidst valg at gøre, men handler rettere om et ikke-bevidst valg. Fordi vi igennem størstedelen af vores studietid er vi blevet præsenteret for Svend Brinkmann, Lene Tanggaard og Steinar Kvaless retningslinjer for, hvordan forskning udøves, er denne tradition umærkeligt udviklet i os og blevet en del af vores habitus. Det er eksempelvis det, vi ser komme til udtryk i den tidligere skildrede interviewerrolle i ministeriet. På baggrund af denne indsigt har vi efterfølgende erkendt, at vi ved inddragelse af praktiske retningslinjer fra den fænomenologiske tradition ikke formåede at bryde med vores forforståelse af den videnskabelige praksis. Fra et rigtigt Bourdieu perspektiv må

dette betragtes som specialets svaghed, da afhandlingen dermed ikke er fuldkommen tro mod den sociologiske tradition. Vi mener dog, at fordi specialet samtidig udfolder efter-refleksionerne, som denne diskussion er et eksempel på, at vi lever op til Bourdieus forståelse og metodepraksis. Vi kan heraf udlede, at vi har dækket os godt ind ved både at være inspireret af den ene og den anden metodiske tilgang. Fra et mindre stringent metodiske synspunkt kunne dette anskues som en styrke.

Vi har tilstræbt at leve op til idealet om det dobbelte brud, men vi erkender samtidig, at vi på baggrund af fire måneders fordybelse i den sociologiske praksis stadig har meget at lære. At mestre blot udvalgte dele af Bourdieus intellektuelle håndværk under så kort en periode har været en stor udfordring. Flere af vores metodiske udfordringer er eksempler på, hvordan vi endnu ikke har tilegnet os de nødvendige kompetencer, som dette videnskabelige paradigme påkræver.

Indlæringen af praksis

Kun under medvirken af en vejleder, der følger ens arbejde og giver gode råd og fremdrager principielle aspekter, som er af betydning for det konkrete projekt, kan indlæringen af en bestemt praksis finde sted (Bourdieu & Wacquant, 1996, s. 202). At vores vejleder valgte de fem første vejledninger tilknyttet specialet, som fællesvejledning med en anden bourdieuinspireret specialegruppe, er indenfor de givne rammer at være tro mod Bourdieus måde at bedrive kollektiv forskning. Hammerslev og Hansen skildrer, hvordan Bourdieu betragter den kollektive forskning som værende central for den reflektive sociologi (Hammerslev & Hansen, 2009, s. 13-15). Valget om fællesvejledninger trænede os i, hvordan man tænker som en sociolog, og hvordan man laver og mestrer sociologisk forskning. Gennem arbejdet med specialet har vi således fået erfaringer med det intellektuelle håndværk, og vi betragter derfor fællesvejledningerne som en styrke for den færdige afhandling. Vi har erfaret, at vores sociologiske blik igennem forløbet er skærpet, hvilket gør os i stand til at udfolde en diskussion med efter-refleksioner, der i højere grad end tidligere formår at bryde med vores egen umiddelbare forståelse af virkeligheden.

Specialeafhandlingens empiriske omfang

Det kan indvendes, at det tager tid at fordybe sig i et felt. Bourdieu brugte sammenlagt 3 år på udarbejdelsen af *'Weight of the world'* (Hammerslev & Hansen, 2009, s. 15), og med den sammenligning er det tydeligt, at vores empiriske indsamling har været præget af tidsmæssige begrænsninger. Vores observationerne er foretaget over i alt 3 dage, hvilket kan kritiseres for ikke at være tilstrækkelig empirisk materiale til at kunne konstruere vores tænkte felter og konkludere på

problemformuleringen. Vi er derfor bevidste om, at vores afhandling kun afspejler et øjebliksbillede af den givne kontekst, det er undersøgt i. Havde vi haft mulighed for at fortage yderligere observationer, ville vi gerne have kigget på agenterne i samme kontekst, men på et andet tidspunkt af dagen eller ugen, da vi ligeledes er bevidste om, at tidelementet har en afgørende betydning for det observerede. Informanterne i ministeriet udtalte i den forbindelse, at en fredag eftermiddag har mange forskelle fra en tirsdag formiddag (OM76). Havde vi haft en bredere tidsperiode, og dermed et større empirisk fundament, ville det have skabt et bedre og mere realistisk billede, som baggrund for konstruktionen af de tænkte felters placering i det sociale rum. Her tænker vi ikke blot på en fordobling af empirisk materiale, men et langt mere omfattende forskningsprojekt. Derfor mener vi, at mængden af det empiriske materiale kan betragtes som en anden af projektets svagheder.

På trods af at det empiriske materiale er begrænset i sit omfang, finder vi, den tidsmæssige ramme taget betragtning, inddragelsen af tre forskellige felter som afhandlingens styrke. Selvom vi kun berører felterne ganske overfladisk, mener vi, at fordi undersøgelsen herved formår at favne en kompleks social virkelighed, bliver den vedrørende og relevant. Det har været en central pointe, da hele processen og produktionen omkring specialeafhandlingen på denne måde giver mening for os. Det skal i tillæg hertil præciseres, at fordi vi beskæftiger os med en kompleks social virkelighed, er tingene langt fra så simple, som de til tider kommer til at fremstå her. En simplificering er dog en del af formålet, således at det igennem de skabte konstruktioner bliver muligt at forstå den sociale praksis.

Når vi stadig mener, det kan diskuteres, hvorvidt mængden af det empiriske materiale er tilstrækkelig, bunder det i, at vi lader agenterne for de udvalgte sociale grupper fungere som repræsentanter for tre større konstruerede felter. Vi er derfor bevidste om, at der er store usikkerheder forbundet med vores tankevirkosomhed. Idet vi ingen intension har om et endegyldigt svar på, hvordan samfundet løser de udfordringer, det står overfor, men derimod blot et ønske om at forstå og forklare, hvad der er på spil, og hvorfor det hænger sådan sammen i det udvalgte genstandsfelt, betragter vi ikke mængden af det empiriske materiale som en egentlig svaghed. Både Ole Hammerslev, Jens Arnholtz Hansen og Kristian Larsen fremhæver, at det i visse felter ikke vil være muligt at interviewe eller observere alle deltagerne. I sådanne tilfælde bliver feltbegrebet et værktøj til at overveje, hvordan man kan gribe det essentielle i feltet ved at foretage de enkelte interviews og observationer i relation til forskellige positioner, og derefter situere dem i en større sammenhæng. Feltbegrebet kan således anvendes til at strukturere udvælgelsen af interviewpersoner og observationssteder, så man får synliggjort flere positioner i feltet

(Hammerslev & Hansen, 2009) (Larsen K. , 2009). Vi mener dette styrker vores valg om, at embedsmændene, de sundhedsstuderende og de arbejdsløse godt kan fungere som repræsentanter for forskellige positioner i det konstruerede sundhedsfelt og på denne måde situeres i en større sammenhæng.

Derimod finder vi, i lyset af Bourdieus forståelse, udvælgelsen af informanterne fra de forskellige positioner som en væsentlig svaghed for projektet. Udvalget var primært baseret på, hvad der rent praktisk kunne lade sig gøre, og som sådan ikke nogen velovervejet beslutning. Ifølge Glasdams fortolkning af Bourdieu finder den ideelle rekruttering af interviewpersoner sted ved at have et udbredt kendskab til de samlede mulige informanter og derudfra udvælge den eller de rette personer, som synes at kunne bidrage med mest i forhold til en given problemstilling. Én agent er nok som informant, blot det er den rette, man har udvalgt (Glasdam, 2007, s. 140). Ifølge Hammerslev og Hansen er spørgsmålet om, hvordan man afgrænser objektet og den population af individer, grupper og institutioner der inddrages, centralt i Bourdieus reflektive sociologi (Hammerslev & Hansen, 2009, s. 19). Fordi vi i de respektive tre felter ukritisk har valgt de informanter, vi lettest havde adgang til, har vi ikke kendskab til, om der findes andre agenter, som ville være bedre egnet til vores problemstilling. En sådan vurdering, mener vi, desuden er svær, da det for os at se altid må være noget *andet*, som disse agenter, i kraft af de habituelle dispositioner, vil bidrage med. Vi kan efterfølgende konstatere flere interessante forståelser og forklaringer på vores problemstilling og fristes heraf til at slutte, at de udvalgte informanter var tilstrækkelige til formålet. Forklaringerne bør dog ses i sammenhæng med, hvor i de pågældende tre felter vores repræsentanter placerer sig. Vi har ikke mulighed for at udfolde en nærmere analyse af dette, men ønsker at pointere, at vi, i kraft af vores indsigt i diverse kvalitative såvel som kvantitative analyser af det danske samfund, ser indikationer på, at agenterne fra ministeriet placerer sig i den øverste tredjedel af arbejdsmarkedsfeltet, agenterne fra idrætsstudiet placerer sig i den midterste del af uddannelsesfeltet, og de udsatte agenter placerer sig i den nederste tredjedel af arbejdsløshedsfeltet. I denne optik fremtræder distinktionerne imellem felterne i større grad, end hvis vi havde fundet repræsentanter, der placerede sig ens i deres respektive felter. Dette forhold betragter vi både som en styrke og som en svaghed. På den ene side bliver det en styrke, fordi det medvirker til et tydeligere billede af distinktionerne i det sociale rum, og derved bliver det muligt at præsentere mulige forklaringer på problemstillingen. Mens det på den anden side bliver en svaghed, fordi distinktionerne kan komme til at fremtræde større end de reelt er og på denne måde blive misvisende for, hvad der er de egentlige forklaringer. Fordi vi er bevidste om, at vores undersøgelse

kun giver et øjebliksbillede i en stor kompleks social virkelighed, mener vi, at agenternes placering i de pågældende felter overvejende er en styrke for dette projekt. Således bliver det muligt for os at gøre afhandlingens resultater relevante i en større videnskabelig samfundshumanistisk kontekst.

Analytiske refleksioner

Forforståelse

Med ambitionen om at bryde med vores egen umiddelbare forståelse af virkeligheden, formulerede vi inden empiriindsamlingen vores forståelse af sundhed, således at vi både undervejs og efterfølgende kunne reflektere over dennes betydning for undersøgelsen. Ifølge Hammerslev og Hansen bør man som forsker kontinuerligt afdække sine egne forståelseskategorier og tage stilling til, hvilken position man indtager i en undersøgelse, og hvad dette betyder for fremstillingen af det, man undersøger og analyserer (Hammerslev & Hansen, 2009, s. 16-17). Derfor skildrede vi kort vores baggrunde og sundhedssyn¹⁴ for, at vi nu kan diskutere, hvilken betydning dette har haft for den konkrete undersøgelse. Bourdieu mener, at en bevidstgørelse af egne holdninger, passende såvel som upassende, som er affødt af ens sociale baggrund, skolegang og køn, muliggør, at man kan få styr på sine holdninger (Bourdieu & Wacquant, 1996, s. 233). Intensionen med følgende afsnit er derfor at reflektere over, hvilken betydning vores baggrund (habituelle dispositioner), og herunder vores sundhedssyn, har (haft) for nærværende specialeafhandling.

Betydningen af at være kendt eller ikke-kendt med sit objekt

Som det fremgår af illustrationen¹⁵ over forskernes relation til felterne er Sarah og Thildes forhold til de idrætsstuderende meget forskelligt. Vores forhold til feltet har haft betydning for, hvad vi hver især har kunnet se.

Da undervisningen igen går i gang, fortsætter underviseren med at fortælle om idrættens historie. På det hvide lærred ses en fodboldopstilling fra gamle dage i opstilling 2-3-5. Underviseren siger: ”Prøv lige at se den her opstilling – det er fandeme offensivt!”. Salen griner og Thilde griner, men ikke Sarah (OU50).

¹⁴ Vores forståelse af sundhed forefindes i bilag 8.

¹⁵ Se figur 2 s. 57.

Denne observation eksemplificerer indforståetheden Thilde, i kraft af sine habituelle dispositioner, har med feltet. Sarah bider ikke mærke i den komik, udtalelsen kan ses at rumme, hvilket kan forklares med, at hun ikke er disponeret for at forstå feltets doxa. Under vores besøg indtager Sarah en heterodoks position, da hun *stiller spørgsmålstegn ved den måde, agenterne vælger at holde pause på* (OU35), og derigennem stiller hun også spørgsmålstegn ved feltets logik. Dette spørgsmål ville Thilde aldrig have stillet, hvilket kan forklares med, at denne logik, igennem hendes tid som idrætsstuderende, også er blevet indlejret som en del hendes doxa. Vi betragter derfor Sarahs ukendthed som en fordel, da det sætter hende i stand til at bryde med agenternes forestillinger om virkeligheden, som Bourdieu foreskriver nødvendigheden af (Bourdieu & Wacquant, 1996, s. 199-241). Thilde er igennem processen blevet mere undrende og nysgerrig overfor at udforske miljøets logikker fra et nyt perspektiv, men de hverdagslige og tilsyneladende åbenbare og selvindlysende konstruktioner fra hendes tidligere erfaringer er forsat virksomme i hende. Hendes kendthed kan dog betragtes som en fordel i forhold til at kunne forstå feltets terminologi. Vores observationer omfatter således mærker og begreber som energi boost, fysiologi, duffelbags, 2XU og IHS (OU1), fordi Thilde forstår, at indholdet af disse forkortelser og ord har relevans for undersøgelsen. Her kan Thildes kendthed pointere, at mærkerne kan indikere en vis form for økonomisk kapital, mens Sarahs ukendthed kan udlede, at sproget er en del af feltets common sense, da disse betegnelser ikke umiddelbart giver nogen mening for udefrakommende.

På baggrund af ovenstående erkendelser finder vi det som en styrke, at vores kendthed/ukendthed supplerer hinanden. Denne fordel gør sig desværre ikke gældende i ministeriet eller hos de arbejdsløse, hvorfor vi igennem indsamlingen af det empiriske materiale og i den efterfølgende analyse kan have overset ellers relevante og interessante fund.

Litteraturliste

- Bekendtgørelsen for sundhedsloven.* (u.d.). Hentede 25. Maj 2015 fra Retsinformation.dk:
<https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=152710>
- Berg, R. (2002). *Den "gode" politiker, et studie af politiske ledelsesværdier i kommunerne.* Syddansk Universitet. Odense: Odense Universitetsforlag.
- Bourdieu, P. (1997/1994). *Af praktiske grunde.* (H. Hovmark, Ovs.) København: Hans Reitzels Forlag.
- Bourdieu, P. (2007). *Den praktiske sans.* Hans Reitzels Forlag.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction. A social critique of the judgement of taste.* (R. Nice, Ovs.) Harvard University Press.
- Bourdieu, P. (1991). *Language and symbolic power.* (J. B. Thompson, Red.) Polity Press.
- Bourdieu, P. (1977). *Outline of a Theory of Practice.* (R. Nice, Ovs.) Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. (1994). Socialt rum og symbolsk magt. I M. Munk, S. Callewaert, M. Nørholm, & K. A. Petersen, *Pierre Bourdieu. Centrale tekster inden for sociologi og kulturteori.* Akademisk Forlag.
- Bourdieu, P. (1993). *Sociology in question.* (R. Nice, Ovs.) London: Sage.
- Bourdieu, P. (1968). Structuralism and theory of sociological knowledge. *Social Research* (4), s. 681-706.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. I J. G. Richardson (Red.), *Handbook of theory and research for the sociology of education* (s. 241-260). Greenwood Press.
- Bourdieu, P. (1990). *The logic of practice.* Stanford University Press.
- Bourdieu, P. (Marts 1991). The Peculiar History of Scientific Reason. *Sociological Forum* , 6. (1.), s. 3-26.
- Bourdieu, P., & Wacquant, L. J. (1996). *Releksiv sociologi - mål og midler.* (H. Silberbrandt, Ovs.) København: Hans Reitzels Forlag.
- Brinkmann, S. (2010). Etik i en kvalitativ verden. I S. Brinkmann, *Kvalitative Metoder - en grundbog* (s. 429-445). København: Hans Reitzels Forlag.
- Brinkmann, S., & Tanggaard, L. (2015). *Kvalitative metoder - En grundbog* (2. udg.). Hans Reitzels Forlag.

- Busch-Jensen, P., Hansen, K. G., Jartoft, V., & Pedersen, M. (Red.). (19. Januar 2005). *Marginalisering*. Hentede 21. Maj 2015 fra Leksikon:
<http://www.leksikon.org/art.php?n=5020>
- Christensen, A. I., Davidsen, M., Ekholm, O., Hansen, S. E., Holst, M., & Juel, K. (2011). *Den nationale sundhedsprofil 2010*. København S: Sundhedsstyrelsen.
- Gennemsnitlig kvadratmeterpriser på ejerbolig i DK*. (u.d.). Hentede 22. Juni 2015 fra Boliga:
<http://www.boliga.dk/kvadratmeter-priser-kommuner.html>
- Glasdam, S. (2007). Interview. En diskussion af ligheder og forskelle i Pierre Bourdieus og Steinar Kvales metodeovervejelser. I K. A. Petersen, S. Galsdam, & V. Lorentzen (Red.), *Livshistorieforskning og kvalitative interview* (s. 131-145). Viborg: Forlaget PUC, CVU Midt-Vest.
- Hammershøj, L. G. (2006). Selvdannelse og nye former for socialitet. *Dansk Sociologi*, 2, 24-43.
- Hammershøj, L. G. (2003). Selvdannelse og socialitet - forsøg på en socialanalytisk samtidigsdiagnose. I L. G. Hammershøj. Århus: Danmarks Pædagogiske Universitet.
- Hammerslev, O., & Hansen, J. A. (2009). Bourdieus refleksive sociologi i praksis. I *Refleksiv sociologi i praksis* (s. 11-34). København: Hans Reitzels Forlag.
- Hammerslev, O., & Hansen, J. A. (2009). Refleksiv sociologi i praksis - empiriskeundersøgelser inspireret af Pierre Bourdieu. I O. Hammerslev, J. A. Hansen, & I. Willig (Red.), *Refleksiv sociologi i praksis - empiriskeundersøgelser inspireret af Pierre Bourdieu* (1. udg.). København: Hans Reitzels Forlag.
- Hansen, E. J. (2013). Samfundets grupperinger. I C. Aabro, & S. G. Olesen, *Individ, institution og samfund* (2. udg., s. 27-39). Værløse: Billesø & Baltzer.
- Hansen, J. A. (2009). Om feltanalytiske interviews i analyser af aktivering. I O. Hammerslev, J. A. Hansen, & I. Willig, *Refleksiv sociologi i praksis* (s. 62-77). København : Hans Reitzels Forlag.
- Holm, A. B. (2012). *Videnskab i virkeligheden - en grundbog i videnskabsteori* (1. udg., Årg. 3.). Frederiksberg, Danmark: Samfundslitteratur.
- Holm, H. H. (2011). *Her er det billigst at holde ferie*. Hentede 25. Juni 2015 fra Danmarks Statistik:
<http://www.dst.dk/da/Statistik/bagtal/2011/2011-03-21-paaskeferie>
- Hvas, L. (13. December 2014). I sundhedens hellige navn. *Politiken*, 22.
- Hvem er Politikens læsere?* (u.d.). Hentede 30. Juni 2015 fra Fein:
<http://www.feinmag.dk/fein/maalgruppen/>

- Hver fjerde får job gennem bekendte.* (21. Februar 2006). Hentede 25. Juni 2015 fra Danmarks Statistik: <http://www.dst.dk/pukora/epub/Nyt/2006/NR075.pdf>
- Jacobsen, M. H., Kristiansen, S., & Prieur, A. (Red.). (2002). *Liv, fortælling, tekst - Strejftog i kvalitativ sociologi*. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.
- Järvinen, M. (2013). Pierre Bourdieu. I H. Andersen, & L. B. Kaspersen, *Klassisk og moderne samfundsteori* (5. udg., s. 356-385). København: Hans Reitzels Forlag.
- Jæger, M. M., Munk, M. D., & Ploug, N. (2003). *Ulighed og Livsløb*. København: SFI - Social Forsknings Institutet.
- John, M., Jonasen, N., Løndahl, T., & Sørensen, M. (2013). *Jeg har været på højskole*. København: Jyllands-Posten. (11. Oktober 2013). Det stærke kropsideal er sundt. *Morgenavisen Jyllands-Posten*, 6.
- Klassesamfund.dk.* (u.d.). Hentede 22. Juni 2015 fra Arbejdsbevægelsens Erhvervsråd - Det danske klassesamfund: <http://www.klassesamfund.dk/>
- Krejsler, J. (2007). At klare sig i et samfund under forandring – dannelse og kompetence som nye tilpasnings- og udviklingsstrategier. I T. E. Peter Østergaard Andersen, *Klassisk og moderne pædagogisk teori*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Kultur og kirke.* (u.d.). Hentede 30. Juni 2015 fra Statestikbanken: <http://www.statistikbanken.dk/statbank5a/default.asp?w=1366>
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Interview - Introduktion til et håndværk* (2. udg.). København: Hans Reitzels Forlag.
- Langpap, S. D. (10. Marts 2011). Besat af sunhed. *BT*, 24.
- Larsen, K. (2009). Observationer i et felt. I O. Hammerslev, J. A. Hansen, & I. Willig, *Refleksiv sociologi i praksis* (s. 37-61). København: Hans Reitzels Forlag.
- Larsen, K. (2013). Social position i rum, krop og identitet. I H. Alsvåg, Å. Bergland, O. Førland, & K. Martinsen (Red.), *Nødvendige omveier: en vitenskapelig antologi til Kari Martinsens 70-årsdag* (s. 245-264). Cappelen Damm Akademisk.
- Larsen, K. (2009). Sundhed mellem valg og social position - Introduktion til relationel tænkning i forhold til kropsformer, køn, madvarer, idræt og sundhed. I M. Carlsson et. al., *Miljø og sundhedsprogrammet*. DPU's forlag.
- Larsen, K., & Brinkkjær, U. (2008). Om statsautoriseret normalisering af kroppe - BMI, professioner og sundhedskanon. *Dansk Pædagogisk Tidsskrift* (3), s. 42-49.

- Larsen, K., & Brinkkjær, U. (2009). Om videnskabsteoriens rolle som værktøj i produktion af viden. I C. Aabro, & S. G. Olesen (Red.), *Individ, institution og samfund*. København, Danmark: Billesø og Baltzer.
- Larsen, K., & Brinkkjær, U. (2013). Om videnskabsteoriens rolle som værktøj i produktion af viden. I C. Aabro, & S. G. Olesen, *Individ, institution og samfund* (2. udg., s. 312-334). Værløse: Billesø & Baltzer.
- Larsen, K., & Esmark, K. (1-2 2013). Velfærdsstat, sundhed og kroppe under forandring - norske og danske studier. (C. Sestoft, Red.) *praktiske grunde* , s. 5-14.
- Larsen, K., Cutchin, M. P., & Harsløf, I. (2013). Health Capital: New Health Risks and Personal Investments in the Body in the Context of Changing Nordic Welfare States. I I. Harsløf, & R. Ulmestig (Red.), *Changing Social Risks and Social Policy Responses in the Nordic Welfare States* (s. 165-188). New York: Palgrave Macmillan.
- Mik-Meyer, N. (2014). Health promotion viewed in a critical perspective. *Scandinavian Journal of Public Health* (42), s. 31-35.
- Mik-Meyer, N. (04. Marts 2011). Sundhedens herredømme. *Psykolog Nyt* , 21.
- Mik-Meyer, N., & Villadsen, K. (2007). *Magtens former - Sociologiske perspektiver på statens møde med borgeren*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri - Fødevarestyrelsen. (u.d.). Hentede 28. Juni 2015 fra altomkost.dk: <http://altomkost.dk/raad-og-anbefalinger/de-officielle-kostraad/>
- Nørholm, M. (1995). Det dobbelte brud. I S. Callewaert, M. Munk, & M. Nørholm (Red.), *Pierre Bourdieu - Centrale tekster inden for sociologi og kulturteori* (s. 109-110). Akademisk Forlag.
- Nygaard, E. M. (19. August 2011a). De travle har gjort sundheden til en selvstændig værdi. *Kristeligt Dagblad* , 1.
- Nygaard, E. M. (29. April 2011b). Hvor meget tæller det ydre? *Kristeligt Dagblad* , 4.
- Overgaard, K., Grøntved, A., Nielsen, K., Dahl-Petersen, I. K., & Aadahl, M. (2012). *Stillesiddende adfærd - en helbredsrisiko?* Vidensråd for forebyggelse.
- Pedersen, O. K. (2011). *Konkurrencestaten*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Priour, A., & Sestoft, C. (2006). *Pierre Bourdieu - En introduktion* (1. udg.). Hans Reitzels Forlag.
- Regeringen. (2009). *Sundhedspakke 2009*. Regeringen.

- Robinson, K. M., Lykke, M., Hansen, B. H., Andreasen, A. H., Jeppesen, M., Buhelt, L. P., et al. (2014). *Sundhedsprofil for region og kommuner 2013*. Forskningscenter for Forebyggelse og Sundhed.
- Rosdahl, A. (u.d.). *De ledige og langtidsledige*. Hentede 1. Juli 2015 fra SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd: http://www.sfi.dk/de_ledige_og_langtidsledige-4811.aspx
- Rosdahl, A., Fridberg, T., Jakobsen, V., & Jørgensen, M. (2013). *Færdigheder i læsning, regning og problemløsning med IT i Danmark*. København: SFI - Nationale Forskningscenterfor Velfærd.
- Selvvurderet helbred*. (u.d.). Hentede 26. Maj 2015 fra Danmarks Statistik: http://www.si-folkesundhed.dk/Ugens%20tal%20for%20folkesundhed/Ugens%20tal/43_2007.aspx
- Simonsen, B. (2012). Uddennelse og zapperkultur - de nye unge i det nye samfund. I I. Knud, *49 tekster om læring (red.)* (s. 526 - 536). Frederiksberg C: Samfundslitteratur.
- Socialt udsatte*. (u.d.). Hentede 22. Juni 2015 fra Socialministeriet: <http://sm.dk/arbejdsomrader/udsatte-voksne/udsatte-voksne>
- Statens Institut for Folkesundhed*. (u.d.). Hentede 12. Maj 2015 fra www.si-folkesundhed.dk: <http://susy2.si-folkesundhed.dk/susy.aspx#>
- Støvring, J., & Rudbeck, J. (2008). *Den Sociale Kontekst for Tryghed og Utryghed*. Trygfonden.
- SU til videregående uddannelser*. (u.d.). Hentede 22. Juni 2015 fra Styrelsen for videregående uddannelser: <http://www.su.dk/SU/satserSU/videregaaende/Sider/default.aspx>
- Sundhedsstyrelsen*. (2. Oktober 2013). Hentede 8. Maj 2015 fra sundhedsstyrelsen.dk: <http://sundhedsstyrelsen.dk/da/sundhed/folkesundhed/social-ulighed>
- Sundhedsstyrelsen. (2009). *Sundhed og trivsel på arbejdspladsen*. København: Sundhedsstyrelsen.
- Sundhedstilbud*. (u.d.). Hentede 25. Maj 2015 fra [Sundhed.dk](http://www.sundhed.dk): <https://www.sundhed.dk/sundhedsfaglig/sundhedstilbud/>
- Tanggaard, L., & Brinkmann, S. (2010). Interviewet: Samtalen som forskningsmetode. I L. Tanggaard, & S. Brinkmann, *Kvalitative Metoder - en grundbog* (s. 29-54). København: Hans Reitzels Forlag.
- Tanggard, L., & Brinkmann, S. (2010). Kvalitet i kvalitative studier. I L. Tanggard, & S. Brinkmann, *Kvalitative metoder*. København: Hans Reitzels Forlag.

- Tjek din løn.* (u.d.). Hentede 22. Juni 2015 fra Jobindex: http://www.jobindex.dk/tjek-din-loen?gclid=CjwKEAjwwZmsBRDOh7C6rKO8zkcSJABCusnbslpBMrPeNQVmeQDH0UfSbiMjbem3_3MOH4E5oDATRxoCbMTw_wcB
- Wacquant, L. J. (1993). From ruling class to field of power: An interview with pierre Bourdieu. *Theory, Culture and Society* (3), s. 19-44.
- Wacquant, L. J. (1989). Towards a Reflexive Sociology: A workshop with Pierre Bourdieu. *Sociological Theory* (1), s. 26-63.
- Whitmore, J. (30. December 2014). *Yes, you can appear more confident when meeting a client.* Hentede 24. Juni 2015 fra Entrepreneur: <http://www.entrepreneur.com/article/241052>
- Wilken, L. (2006). *Pierre Bourdieu.* Roskilde Universitets Forlag.
- World Health Organization.* (7. April 1948). Hentede 8. Maj 2015 fra www.who.int: <http://www.who.int/about/definition/en/print.html>
- Ydelser.* (u.d.). Hentede 30. Juni 2015 fra Beskæftigelsesministeriet: <http://bm.dk/da/Beskaeftigelsesomraadet/Ydelser/Kontanthjaelp/Hvor%20meget%20kan%20man%20faa%20i%20kontanthjaelp.aspx>